

R 10487

Francfort

1612

Alsted, Johann Heinrich

***Johannis Henrici Alstedii Trigae
canonicae, quarum prima est dilucida artis
mnemologicae...secunda est artis***

janvier

67

IOHANNIS-HENRICI
ALSTEDI
**TRIGÆ CA-
NONICÆ.**

QVARTVM

PRIMA, EST DILVCIDA AR-
tis Mnemologica, vulgò Memoratiuæ, traditæ
à Cicerone, Quintiliano, aliisq; oratoribus
quæ priscis, quæ recentibus, explicatio
& applicatio.

SECVNDA,

EST ARTIS LVLLIANÆ, A MVLTIS
*neglecta & nescio quo edicto proscripta, archire-
futa, & vsus locupletissimus.*

TERTIA,

EST ARTIS ORATORIÆ NO-
uum magisterium, quo continetur vtilis introdu-
ctio ad copiam rerum comparandam per tres rotas
sive circulos Generis Demonstratiui, Deliberatiui,
& Iudicialis: item quæ ad comparandam copiam
verborum per Triangulum aliasque
figuras.

Vnâ viâ, non vno gradu.

FRANCOFVRTI,

Ex Officina Typographica Wolfgangi Richteri,
Impensis Antonii Hummii.

M. DC. XII.

— 1702 —

AVTHORES, QVO-
RVM OPERA VSVS EST
huius Opusculi author.

- I. Marcus Tullius Cicero *libr. 3. ad Herennium.*
- II. Iordanus Brunus Nolanus *de Architectura Lib-
liarâ & compositione imaginum.*
- III. Bartholomæus Keckermannus. *l. 3 Rhetor.*
- IV. Petrus Gregorius Tholozanus. *libr. Syntaxeum
artis mirabilis.*
- V. Valerius de Valeriis. *lib. qui inscribitur opus au-
reum.*
- VI. Iafon Noces. *libri Rhetorici talitè conscripti, qui
Legatis, Ecclesiasticis, Indis:ibus, Oratoribus per-
uitos sunt.*
- VII. Antonius Posseuinus. *libr. 18. Bibliotheca selecta.*
- VIII. Raymundus Lullius: *ars eius brevis, Kabbala, Rhe-
torica, ars magna, generalis & ultima, via veri-
tatis, ars demonstrativa.*
- IX. Petrus Rauennas, *qui dicitur, magister de memo-
ria.*
- X. Nicolaus Simonis ex Weyda.
- XI. Johannes Romberch de Kirspe monachus.
- XII. Lambertus Schonckelius Dufiluius.

Illustri & Generoso Domino,

DN. WLADISLAO
COMITI AB OSTROROG,
POLONO, DOMINO IN
Krilhovv, &c.

Illustris & Magnifici viri ac Domini,

DN. NICOLAI
COMITIS AB OSTROROG,
DOMINI IN KRILHOW &c.
Castellani Belzensis, Soncelientis Capitanei
in Polonia, filio & hereditario, Domi-
no meo gratiosissimo

S. D.

LLVSTRIS & Generose
Domine Comes Wladislave,
Quales hoc seculum, aliàs
luminarū Dei gratiā si vl-
luminatua vel maiorū gentium, magnā

(?) 2 copia

EPISTOLA

copiâ proferat criticos, Sole meridiano clarius est. Tales scilicet, quibus volupe est, si non omnia, tamen pleraq; recens scripta, damnare vel falsitatis, vel arrogantia, vel leuitatis. Falsa iis sunt, quæ ipsis ignota sunt. Nescienti siquidem, & præconceptas opiniones mordicûs defendenti, ea falsa quæ inaudita. Arroganter scripta iisdem sunt, quæ nonnunquam tollunt veterum quorundam errores, quos illi probant, ob id scilicet, quia inde ab vltima memoria inualuerunt. Leuia denique iudicant quæ non induta sunt vestem oratoriam, quæque simplici scripta sunt stilo. Quid ergo? Num tales sunt omnes ad vnum, qui in orbe literato? Minimè verò. Isti, quos tetigi, sunt deteriores criticorum; & quia deteriores, vsurpant & arrogant sibi tam plausibile, tam honestum CRITICORVM nomen. Ea enim est, indoctorum dicam an semidoctorum, indoles, vt vanâ scientiâ turgidi, se in doctis numerari satagant. His adde eos, qui omnia scripta probatum eunt. Vulgò adulatores adiunt. Meliores autem cri-

DEDICATORIA.

Qui igitur hodie aliquid in publicum scribitur, triplici iudicio, vsq; adeo diuerso, expositum. Aut enim Catones illi censorii omnia fugillant: aut adulescentes illi Terentiani omnia laudant plenis buccis: aut denique illi de schola Criticorum verè de illorum scriptis pronuntiant. Nil igitur mirum, si docti viri nolentes volentes sua scripta publici iuris faciant. Volentes illos faciunt, tum publicum commodum, tum rectum quorundam iudicium, tum denique amicorum preces & monitus. Nolentes eosdem facit, cum momorum præiudicium, tum nimis amicorum palpi; quorū utrumque exhorrescunt. Quæ si ita sunt, ut sunt, quid putas, Generose Domine, mihi nunc animi esse, qui emitto has

EPISTOLA

trigas, quas ita appellare libuit, canonicas? Num etiam intemperies istorum malefactorum Criticorum sibi à me temperabit? Nullus puto. Experiorenim hætenus sat multorū sinistras voces, aculeatas illas & dentatas, quibus nonnulla mea puerilia, nonnulla arrogantia plena, nonnulla exsucca & exsanguia, clamare, proclamare, condemnare. Voces illas iam audio & prævideo etiam de hisce tlgis. Trigas, inquit, voluisti scribere. At non valuisti. Tricas dedisti. Canonicas communicare voluisti. Cenonicas attulisti. Sed quid ad me hæ tales ~~πονηρὰ καὶ ἀσχημονὰ~~ voces? Ego à vera culpa tantum abesse me scio, quantū captores illos à vera laude. Improvidè fortasse alibi aliquid dictum emisisti illi oculi reperiant: at nihil falsò, nihil arroganter, nihil leuiter. Emisi nunc nuper etiam, vel verius præmisi meditationum quarundam mearum Syllogen, tanquam ad incerta itinerum exploranda, ut cum Liq sis loquar; & si nulli aut pauci hostes fuissent, fidenter omnes meas copias

DEDICATORIA.

pias producerem in hunc famæ campum. Sed laqueorum & insidiarum plus satis offendi. Quiescendum igitur mihi putavi, & commorandum in fidis silentii castris. Hoc sanè puravi, sed amici quidam mei, nobiles illi & eruditi, iuxta mecum hoc non putarunt opere pretium. Illi quædam laudare, (testes sunt literæ ex diffitis oris ad nos delatæ) me hortari ad plura, quæ adfecta & fermè perfectæ sciebant penes me esse, edendum, me denique securum, addo & certum reddere utilitatis publicæ, quæ inde ad alios reditura esset. Quid mihi, putas, hic animi? Pendebam animi, & ex amicorum nutu pendebam. Meum igitur propositum spernere, amicorum consilium & hortatus magni facere, vtramque paginâ excutere, Lipsianum denique illud, quod est cent. i. epistol. 88. sedulus cogitare: *Ut eadem, inquit, Purpura homines delectat & ad gaudium provocat, tauros offendit & irritat ad pugnam: sic eadem veritas aut virtus intelligentes ca-*

EPISTOLA

pit, ledit improbos & imperitos. Itaque scribere haec alia (quidquid incurrant) nihil tardor. Et ut Luna, quod luminis à Sole accepit, infero huic mundo refundit: sic libens ego dona, qua à magno illo Deo. Aurea sanè verba, & cedro inscribi digna. Mori igitur simus, si morosorum momorum dicta moremur. Inimici etiam simus & utilitati publicæ & amicis nostris, si ea suppressimus, quæ edi suadent & illa & isti. Eapropter ego pergam decurrere in illo stadio, quod semel cum Deo ingressus. Ecce huius mei cursus *pergam!* Ecce fructus! Hos vobiscum, lectores, nominatim tecum, Generose Domine, velim esse communes. Huius utriusque meæ communicationis & liberalitatis causas si utrique requiritis, habete istas. Vos lectores quidem istas. Interest Reipublicæ literariæ, ut in hac rerum humanarum caligine certæ (Ciceronis est verbum) serperastræ invenientur, accendantur item publicitùs lampades, suppediteur Cynosura, id est, via quædam compendiaria, duceus per templum Virtutis ad templum Honoris, mon-

DEDICATORIA.

monstreretur. Via ista & Cynosura, nisi vehementer fallor, triplex esse debet. Vna quidem memoriæ defectus corrigere; altera verò intellectus & iudicii infirmitatem, quantum quidem fert huius vitæ tenebrosa lux, tollere; tertia denique linguæ vitium emendare debet. Hæc enim sunt illæ, quibus gloria vehitur, tria: *Memoria promptitudo & tenacitas, Intellectus acutitudo & celeritas, lingua gratia & venustus.* Quamvis autem hic varii varia inuenerint, quæ maximam magno suo merito apud multos inueniunt laudem, merentur gratiam: nemo tamen rectius fecisse videtur illis, quibus id cordi est, ut vias non solum rectas, sed etiam faciles præscribant. Faciles autem sunt illæ, quæ non solum alliciunt ingenia præclara, sed distortas etiam naturas nolentes volentes pertrahunt ad incumbendum literis, & amandum ea, quæ non tam *πικρὰ* quam *γλυκύπικρα* sunt, studia. Sanè patres illi nostri antecessores non ab re Scholam vocarunt ludum. Noluerunt Scholam esse carnicinam, sed eam recreationi mentis

(?) ser-

EPISTOLA

seruire voluerunt. Hoc ut adsequerentur, figuris Mathematicis, typis elegantibus, signis memorialibus, aliisque sensu-
sualibus mediis & remediis ^{ut dicitur}, bonarum literarum vacuum, delectare aggressi sunt. Nescio enim quæ occulta sit Sympatheia inter figuras illas Mathematicas (in quibus excellunt triangulū, quadratum & circulus) & discentium memoriam. Meo pede non metior aliorum ingenia: sed scribo edoctus experientiā vniuersali, ut meam particularem omittam. Descendat quilibet, qui quidem cerebrum in calcaneo non gestet, in seipsum. Excutiat veterū monumenta. Protinus huic meæ adferri-
oni adstipulabitur. Cur enim prisce illi Philosophi artes, quantitatis naturam explicantes, vocarunt Mathematicas? Sanè ^{ut dicitur} illis sunt dictæ; quia omniū primo proponebantur in Scholis: ut quæ animum in scitiæ ærugine exuerent, acuerentq; ad alia, vegetis denique ingeniis summam cognoscendi adferrent voluptatem: quod *Scalig. ex. 307.* *lib. 3. de Metaphysicâ* pronunciat. Hinc
sci-

DEDICATORIA.

scilicet factum, ut terminos Mathematicos hinc inde disciplinis aliis immiscerent. Aristoteles Mathematicos terminos & Mathematicas demonstrationes in Organo suo habet. Non ergo est, quod illius loca quædam arguantur & damnentur obscuritatis. Rationem, sui temporis habuit vir magnus. Præterea fundamenta doctrinæ Syllogisticæ & Mathesi petenda sunt. Syllogismorum affirmantium fundamentum est: *Quæ uni tertio conveniunt, ea inter se conveniunt.* Syllogismorum negantium hoc est fundamentum: *Quæ uni tertio non conveniunt, ea inter se non conveniunt.* Ad hæc præcipua proportionum redundantia in locum logicum de comparatione facta est. Huius loci & generis sunt ista axiomata: *Si æqualia æqualibus addantur, residua erunt æqualia: & contra.* Ita, *si æqualia subtrahantur ab æqualibus, residua erunt æqualia: & contra.* *Si inæqualium alterum fuerit tertio inæquale, & reliquum erit eidem inæquale.* *Si inæqualibus æqualia addantur, tota erunt inæqualia.* Ab Arist. veniamus ad alios scriptores in quibus facile agmen & fami.

EPISTOLA

familiam ducit Raymundus Lullius nobili genere natus, qui varia ingenii sui reliquit monumenta immortalitate dignissima, eaq; Chymica, Logica, Theologica, & miscellanea. In Logicis pleraque perfecit ministerio & adminiculo circularum & triangulorum. Non igitur est, quod ineptitudo præceptorum illi obiicitur. Id fuit summo viro curæ, per Mathematicas figuras ea adumbrare, quæ communi docendi discendiq; viâ vel ægrè vel nunquam præstari possunt. Lullio addere placet Isotonem Nores Italum, qui Rhetoricum artificium per tres rotas quàm dexterimè tradidit. Quid dicam de artis Mnemonicæ scriptoribus? Illi uniuersam vim artis suæ collocant in quadratis, & pentagonis. Sicuti enim triangulum & circulus faciunt ad *imagines* discursus: ita tetragonum & pentagonum ad *imagines* Reminiscentiæ. I nunc, quisquis es niger, & dic modum instituenti per Mathematica schemata ineptum esse. I & nostra præcepta de arte memoratiua, de ratione discurrendi, de quæ

DEDICATORIA.

deque facultate oratoria, falsa, arrogantius scripta, leuia denique & puerilia voca. Habetis, lectores, causas, quæ me impulerunt, ut hæc meas meditationes paterer manare in vulgus extrahiutos parietes. Tu nunc ades dum, Illustris & Generose Dn. Comes V L A D I S L A E, & causas inscriptionis (scriptionis enim indicavi) cognosce. Commodum semestre est, ex quo relicto florentissimo Polonia regno in Scholam nostram illustrem illam Herbornæ, tanquam mercaturam bonarum, sacrarum iuxta & humaniorum literarum, venisti, appulisti. Ab eo tempore nihil facis reliquum eorum, quæ Te aliquando in amplissimo dignitatis gradu locare possunt. Verè possum asseuerare, te verè obseruare præceptum, quod soleo dare iis, qui Canonem Apodemicum, id est, rationem peregrinandi à me petunt. Canon talis: *Peregrinatio adferre debet, & utilitatem, & voluptatem. Visitas triplex. Prudentia, Scientia, Morum: quam nec secuti omnes, nec adsecuti, qui secuti. Prudentiam & iudicium formant atque firman*

varia

EPISTOLA

*varia gentium instituta, ritus, morē, quē ho-
minum forma quinctiam ciuitatum. Scien-
tia est ab auribus, aut ab oculis; à doctore, aut
libris. Doctores compellantur libri rariores ad-
notandi partim, partim comparandi sunt. In
moribus autem duplex mihi præceptio: & ut
bonos rectosq; ubiq; aduotes, & fugias malos
& detortos. Atque hic canon est veluti
summarius eruditæ illius epistolæ quæ
est apud Lipsienses. i. epist. 22. Hunc cano-
nem, Generosum pectus, etiam atq; et-
iam obseruas. Recta is ad recta: & ita is,
ut neminem habeas in tuo choro, quem
Tibi præferre, quamplurimos, quibus
Te (absit inuidia dicto) præferre optimo
iure possim. Quamuis autem tuum,
Generosè Comes, ingenium per se satis
promptum erectumq; sit: tamen ut e-
quum in cursu plausus, sic optimam in-
dolem laudes & adprobatio iuuant.
Quamquam quid valde iis apud Tuam
Generositatem opus? Patrem habes,
Generosè VLADISLAE,*

Πατρις ἀγαθὸς καὶ γενναῖος
 ut ait *Homerus* de *Vysse*: virum reuera &
 vsu & doctrinā inter Polonorum primos.
 Hunc

DEDICATORIA.

Hunc audi, huius vestigia noctes dies
insiste, domesticum hoc exemplum ti-
bi propone sed etiam atque etiam pro-
pone.

Αἰχμὴς εἰς ἀγαθὸν φίλος τίγρις

quæso lucem quoque à te aliquam ad-
fer ad illam lucem. Quæso caue, ne quid
labris aut maculæ trahas ex coetu iuuen-
tutis maculosæ. Fuge illos, fuge Gene-
rose Domine, qui liberioris vitæ obten-
tu ad licentiam trahunt: quæ vna ianua
& aditus ad omne scelus. Magna non
frustrà nobis de isto tuo ingenio polli-
cemur: tu vide sollicitè, ne illud depra-
uent pravi. In flexu ipso ætatis es: in
quo si non laberis, speramus te inoffen-
so deinde cursu pertingere posse ad
metam. Quid verò factum opus ut ne la-
baris? Dicam, & verbo dicam. Tu ad-
uerte, Generose VLADISLAE, ani-
mum generosum. *Principio* Deum opti-
mum Maximum ardentè & frequen-
ter precare, seruet tibi mentem sanam
in corpore sano: adaugeat tibi bona a-
nimi: benedicat studiis & laboribus tuis.
Sub precibus etiam comprehendo gra-
tiarum

EPISTOLA

tiarū actionē. Sicut enim *bene orauisse est
pendē studuisse*: ita *gratias egisse est plus quā
legisse*. Nā gratiarū actio est ad plus dan-
dū inuitatio, vt sunt verba *Naſianzeni*. Et
qui non est gratus pro datis, non est di-
gnus dandis. Gratitude ergo Deo
te debere iure creationis, quā homo es,
iure redemptionis, quā Christianus es, iu-
re vocationis ſingularis, quā aliis præef-
ſe & prodeſſe natus es, certò ſtatue. Gra-
titudinis illius partem vnā expoſui,
videlicet precationem: altera eſt ſtu-
dium ſanctæ vitæ, cuius hæc eſt norma,
iuxta doctrinam Pauli: *Viuas ſcū, piē,*
erga Deum; dicitur, iuſſe, erga proximum;
vbi ſunt *ſuperiores*, quibus debes hono-
rem & reuerentiam, & inſuper filialem
amorem atque timorem parentibus;
pares, quibus debes amorem; & *inferio-
res*, quibus debes comitatem: *tu ſcū* de-
nique, *temperanter*, erga te ipſum. Atq;
hic eſt primus gradus, per quem adſcē-
ditur ad templum Honoris & Famæ. *Se-
cundus eſt iugis meditatio atque ruminatio
ſcopi*, ad quem, Generoſe Domine, in
curriculo ſtudiorum tuorum collimare
an

DEDICATORIA.

an collineare debes. Propone igitur tibi scopum studiorum *excellentem, fixum, & accommodatum circumstantiis. Excellent* erit, qui T. G. excitet. Quod si ad primas peruenire non datur, iucundum tamen est subsistere in secundis, vel etiam tertiis. *Fixus* erit & stabilis, qui Te defixum teneat in certo studii genere. Volatica enim ingenia abripiuntur de-
sultoriâ leuitate; quâ fit, vt in omnibus sint aliquid, in toto nihil, vt aiebat il-
le. *Accommodatus* denique erit *circumsta-*
ntiis, personæ putà, *loco & tempori. Personæ*
tuæ accommodatus erit, si talia molia-
ris, quæ illustrem personam decent. *Lo-*
co, si cogites, quod patriæ bono natus
sis, quodq; illa te emiserit, vt te recepto
vtatur meliore. *Tempori*, si discas *δελύειν τῶν*
καρπῶν. Absque hoc scopo fuerit, omnis
tuus labor inanis fuerit. *Tertius gradus est*
cura studiorum, cuius duæ sunt partes, *Di-*
ligentia, & Ordo. Diligentia est mater illa
eruditionis, vt negligentia eiusdem no-
uerca. Absque hac si est, nullus progres-
sus in studiis expectari ab vilo mortaliū
potest. Itaque ingenium tuum valebit.

(?) (?) (cum

EPISTOLA

(cum Comico loquor) ubi nervos intē-
des tuos. Labor iste, & probus, & impro-
bus, omnia vincet. Sed qui fit, quod ho-
die benè multi etiam è noctibus dies fa-
ciant, & nihilo tamen doctiores evadāt?
Id fit, quia diligentiz animam, *Ordinem*,
omittunt. Diligentiz omnia servient:
sed si ordo adsit. Τῷ πρῶτῳ ἰσχύει πάντα πέρμεναι
τῷ δ' ἐπιμαλῆσαι ἰσχυροδυνάτει πάντα δόξα. Iccircò
sic statue, Generosa indoles, tempore &
ordine nihil esse præstabilius. *Ordo ille*
duplex; rerum, quæ discuntur, & temporis,
quo discitur. *Rerum ordo*, hoc canone cō-
tinetur: *Cognata disciplina & res simul di-*
scantur. Temporis ordo habet hunc cano-
nem: *Dies 24. horis constat. Tribuantur igitur*
8. studiis, totidem somno, totidem recrea-
tioni corporis & relaxationi animi. Singula
insuper hora in quatuor quadrantes herciscā-
tur: primo quadrante lege certam materiam
ut intelligas: secundo relege, ut intellecta me-
moriamur: tertio repete, & tacite & cla-
re: quarto exerce stilum in materiâ lectâ, in-
tellectâ, & memoria impressâ. Ad ordinem
temporis etiam pertinent Typi horatii,
& Calendaria studiorum. Talis est cura
studio-

DEDICATORIA.

studiorum: sequitur cura *Peregrinationis*, de quâ antea tradidi canonem; cui adde, si placet, hunc: *Ad ea peregrinationis est cognitio; cognitionis actio; actionis, Gloria eius, qui universam hanc & umbratilem vitam voluit esse peregrinationem ad verè vitalem illam vitam, & Patria, qua emittit liberos, ut receptis utatur melioribus, emolumentis. m. Quartus gradus, & ultimus, qui ad templum illud, quod in medio positum est, perducit, est proba munus, cui Deus te destinavit, functio, de quâ nil præcipere attinet. Teneatur regula illa Paulina: Milita bonam illam militiam, verè nemus FIDEM, & BONAM CONSCIEN- TIAM. Sed quò de labor? Ne vitio verte, Generose Comes. Quin potius hanc militiam simul ac ~~indivisi~~ è corde meo demittam, in cor tuum immitte. Illam, ut habeas quod sequaris: hanc, ut habeas quo templum excites. Solet enim per sæpe studiosos inuadere hostis acerrimus, pusillanimitas nempe, quâ fit, ut animos deipondeant, sibiq; persuadeant frustrâ esse omnem laborem. Quod si quando- quo ille ipse hostis arcem tuam oppu- gnare*

EPISTOLA

gnare cupit, oppone aliorum de Tuâ Generositate honestum iudicium. Tale est hoc meū de Tuâ Generositatis præclarissimâ indole. Non percutio te palpo. Quod res est loquor. Imò ipsa res loquitur. Persuasum habeo, me ex quotidiana nostrâ cōuersatione, addo & collatione, tuam indolem pernosce. Itaque publicum facere istius præconium volui, debui. Nam

*—Laudataq, virtus
Crescit, & immensum gloria calcar habet.*

Volui etiam publicam extrare monitionem. Quamvis enim stimulis Tua Generositas non egeat, præsertim meis: naturâ tamen ita comparatum est, vt hortatus etiam excitent industrios. Rectè enim poëta:

*Acer, & ad palma per se cursus honores,
Si tamen horteris, fortius ibit equus.*

Habes causas, Generose Comes, huius inscriptionis & dedicationis. Eam sic interpretare, vt exposui. Buccinam scilicet, eamq; duplicem, *ἑκατέρωθεν* partim, partim *καταπύκνυνται*. Geminus enim buccinarum & rubarum in bello hic est usus.

Quod

DEDICATORIA.

Quod reliquum est, Deum precor, Te
fospitet Patriæ & Incluto Patri, ut

Iliacos aquare sentis, aut vincere possis

vnâ cum Nobilissimo, doctrinâ & varia-
rum rerum vsu præcellenti viro, Du.
ABRAHAMO VVRSOCIO GOR-
NY, Ephoro T. G. domino meo hono-
rando. Scribebam è Muséo Herb. Nas-
sou. Kal. Mart. Anno ∞ Idc. XI.

*T. Illustri Generositati vehe-
menter addictus*

IOHAN-HENRICVS
Alstedius.

(?) (?) ; PRÆ.

PRÆFATIO AD
LECTOREM.

Si in his paucis, lector, puncta suffragii tui feram, excitabor ad audendum maiora. Tui, inquam, suffragii, qui inter bonos doctosque es, & cuius mentem lior aut imperitia non habet. Nam de talibus quid ad me? Scio & Momum, cum Venerem ab Apelle pictam carpere non posset, sandalum eius obtrectasse: ita hic tales tale aliquid, quod in factioso hoc ævo non sit ad huius aut illius gustum. Equidem inter eos esse me fateor

quos nec

Falsus honos inuadit, aut mendax infamia terret:
tamen si bonis & eruditis ista non bona,
desino, nec scopum me ultra propono.

Euripidem audio

ἡ ἀρετὴ ἐστὶν ἀπὸ τοῦ κακοῦ, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦ

Simplex malum cum licet, non seram duplum.

Fouet me autem spes non exigua, fore ut
paucula hæc placeant bonis. Et ut placeant, sequentes monitus obseruent. Ti-

tulus

titulus promittit trigas canonicas. Canonicas trigas hoc in loco voco triplicem manuductionem, ut titulus promittit. Voco item trigas; quia pleraque perficiuntur rotis. Ne igitur cogita illud de hoc libello, quod dicit poeta in libros rancidos:

*Splendida sæpè rudem diuendunt nomina librum,
Materia titulo splendidiore suâ.*

Potius illud cogita:

Res liber intus habet.—————

*Res autem, quas habet, nullus intellexeris, nisi ad manum habeas artem breuem vel magnam Lullii nostri. Oportet enim has nostras præceptiones conferre cum Lullianis. Oportet insuper in arte mnemonicâ, quam sic vocamus, consulere varios authores; cum primis Ciceronem, Petrum Rosellum, & Simonidem rediuiuum. Denique oportet rotas illas oratorias vel in chartâ depingere, vel in materiâ aliqua solidâ sculpere. Adrophia siquidem & ocularis demonstratio plus
valet*

valet in Mathematicis hisce figuris,
quàm proluxa commentatio. Si in qui-
busdam videmur tibi subobscuri, cogites
tue industria multa, veletia sublimio-
ra, inuestiganda à nobis relictà esse. Du-
plici igitur munere te à nobis affectum
esse scito. Nam non solum nonnulla, ad
solidam literaturam apprimè facientia
tecum communicauimus: sed etiam an-
sam plura & maiora excogitandi dedi-
mus. Quod si hac qualia qualia proba-
ueris, mihi magnū calcar audendi ma-
iora addideris. Sin, ego mihi sapiam, &
tacebo, inque sinu tacito mecum gaude-
bo, adeoque obseruabo præceptum Li-
psii, qui benè in quadam epistola: Si sa-
pis, inquit, tibi sape:

—nec brachia dirige contrà
Torrentem.—

Hæc te scire volebam, mi lector, discendi
cupide. Nā doctus ego indoctus hæc mea
hanc scribo, quibus omnia aliena pueri-
lia, propria autem virilia & mascula.

THESAURUS ARTIS MEMO- RATIVÆ.

CAPUT I.

Definitio artis Mnemologi- cæ.

*Mnemologica est ars tradens sen-
sualia instrumenta ediscendi: eo-
demque sensu Mnemonica monica.
dicta est.*

NOTÆ.

Mnemologica] Equum est, ut verba ser-
viant & cedant rebus. Non igitur est, quod
nos offendat novitas vocabuli, si modò
novitas dicenda est. Si mavis Latine appel-
la *artem memorativam seu memorialem.*

Ar] Notum est discrimen inter scien-
tiam, artem, sapientiam & prudentiam. *Discrimen*
Scientia est habitus theoreticus conclusio-
num demonstratarum per causas, at non
primas. *Ar* est habitus *pragmaticus, falsivus, Artens*
conclusionum. *Sapientia* est habitus theo-
reticus

Prudentiam.

Disciplina organica quæ sint.

reticus conclusionum demonstratarum per causas, sed primas. *Prudentia* est habitus practicus conclusionum. Mnemologica igitur est ars: quippe cujus finis est *μνήσις*, non *θεωρία*, non *πράξις*.

Instrumenta] Disciplinæ sunt vel inorganicæ, vel organicæ. Organicæ sunt (aliis directivæ) quæ tradunt instrumenta discendi, ut, Grammatica, Rhetorica, Dialectica, Oratoria, Poëtica, Mnemonica. Reliquæ omnes sunt inorganicæ, sive objectivæ.

CAPUT II.

Distributio artis Mnemologicæ.

Terminologia artis mnemonica.

ARS Mnemologica est vel Logica, vel Medica, vel Rhetorica, sive Topica.

NOTÆ.

Logica objectum duplex, intellectus & memoria.

Ars mnemonica a ceteris Logica.

Logica] Logicæ objectum (informationis scilicet) est duplex, primum, puta intellectus, & secundarium, videlicet memoria. Nam instrumenta Logica ita sunt comparata, ut *πρώτως* dirigant intellectum nostrum in rerum cognitione, & *δεύτερον* memoriam intellectivam juvent lumine methodi, quæ dicitur esse memoriæ mater. Hinc igitur ars Mnemonica Logica dicitur,

tur, quæ præcipit de ordine, quatenus ille
juvat memoriam & reminiscenciam.

Medica] Sicuti Medici per Dei gratiâ ple- II.
taq; membrorum symptomata & morbos *Medi eni*
tollunt: ita & cerebri. Itaq; ars Mnemonica
Medica dicitur, quæ obviam ire docet obli-
vioni, partim purgando ventriculos cere-
bri, partim spiritus animales confortando.

Rhetorica] Vulgò solent de arte memo- III.
riali præcipere in Rhetorica; unde & me- *Rhetorica.*
moriâ constituunt hujus artis partem,
qua scilicet orator maximè indiget me-
moriæ subsidiis. Atque hanc ob causam vo-
catur ars Mnemologica Rhetorica. Hic o-
ccurritur nobis à quibusdam, non esse pecu-
liarem memoriæ artem constituendam; de
ordine in Logicis, de medicamentis in facul-
tate medica, de locis & imaginibus in Rhe-
torica docendum esse. His sic respondi. Sum vo-
lo. Esse aliquam memoriæ artē suadet cum *Est artem*
ratio, tum authoritas. Ratio quidem talis: si *memoria*
datur ars correctrix & directrix intellectus, *probat.*

pari ratione danda erit ars correctrix & di-
rectrix memoriæ. Atqui datur ars corri-
gens intellectum, nempe Logica. Ergo
& danda est ars partim corrigens, par-
tim dirigens memoriâ. Consequencia
majoris ita patet. Artes inventæ sunt ad
defectus hominis tollendos, ut scilicet
remedium fiat morbis & animi & cor-

poris. Quum igitur non solum lumen intellectus nostri post & per lapsum primorum parentum sit valde obscuratum, ne dicam sublatum, sed etiam vigor memorativæ facultatis nimium quantum sit attenuatus, necesse est, ut & intellectus, & memoriæ defectus (de voluntate jam non agam) tollantur per artes peculiares. Intellectum autem aliæ disciplinæ aliter juvant. Logica quidem principaliter, aliæ autem, theoreticæ scilicet, minus principaliter. Relinquitur igitur, ut memoriæ nostram peculiaris quædam ars juvet. Ea autem memoriæ ars, vel referri potest ad aliam aliquam, vel peculiare constituit systema. Non illud. Ergo hoc. Propositio sua luce radiat. Assumptio ita probatur. Si ratio juvandi memoriæ referenda est ad aliquam disciplinam, referenda est vel ad Logicam, vel ad Medicam, vel ad Rhetoricam. Sed ad nullam harum potest; id quod suadeo per parres. Non ad Logicam: quia illa pro adæquato subiecto habet intellectum. Memoria enim est ejus objectum secundarium. Si ergo memoria est Logicæ objectum secundarium, utique in alia aliqua arte debet esse objectum primum, ut patet ex decretis Philosophicis. Non ad Medicam: quia Medicus curat tantum memoriæ sensitivam, non autem in latitudine, quatenus est

*Esse artem
memoriæ ab
aliis distin-
ctam proba-
tur.*

est sensitiva & intellectiva. Quid? Medicus in genere præcipit de cerebro, ejus morbis & cura. Mnemonicus verò in specie docet, qui studiosus debeat curam gerere ventriculi, cordis & cerebri. Medicus item curat, ut finem suum, qui est sanitas, assequatur: Mnemologicus curat, ut finem suum, qui est ediscere, assequatur. Non denique ad Rhetoricam: quia Rhetoris, quâ Rhetor est, est bene dicere, non autem ediscendi rationem præscribere. Ex his efficitur esse peculiarem memoriam artem. Rationi huic addatur autoritas, eaque unius Keckermanni, qui in Gymnasio Logico, item quæ Rhetorica & tabulis de modo discendi hanc nostram sententiam probat. Mitto aliorum virorum omni exceptione majorum testimonia.

CAPUT III.

De arte Memoriae Topicâ.

Ars Mnemologica topica est, qua tradit instrumenta externa aliquid ediscendi.

NOTÆ.

Topica] Hic terminus est satis usitatus in Schola Memoristarum, quos vocant. Sic *Arts Mnemonica* autem *Topica*

autem dicitur à parte principali, nempe locis, quos explicat. Alias dicitur Rhetorica: Latine *localis*.

Optima memoria arti.

Externa] Qui vult aliquid memoriæ mādare, debet habere rationem subjeñi recipientis, & objeñi, circa quod, five materiæ in qua, & circa quam. Subjeñtum recipientis est ipsa memoria affixa organo, puta cerebro. Cerebrum curatur medicamentis ite administatis. Objeñtum memoriæ est omne id, quod ediscendum est. Hoc consideratur, quatenus est ordinatum. Confusio enim memoriæ est noverca. Ordo iste

Ordo duplex.

I Internus, cui est reru homogenearum.

duplex est, internus, & externus. Internus est, qui dependet à præceptis Logicis, & est reru homogenearum. Nam Mnemonica solet instrumenta Logica applicare ad suu institutum, non tantu Methodum, sed ipsos etiam invenciónis locos, axiomaticam & syllogisticam doctrinam. Ordo externus

II. Exter-

us, cui est

reru hetero-

genearum.

est, qui dependet à locis & imaginibus; estque reru homogenearum. Hujus ordinis rationem paucis describere aggredior, nil moratus recentiorum quorundam morositatem, qui hujus artis utilissima præcepta exhibitant. His hoc responsum volo comparatum. Ea ars, quæ profuit Ciceroni, alibi que summis viris, nobis non debet fordere. Atqui ars Mnemologica localis profuit Ciceroni: teste ipso Cicerone in libris

ad

ad Herennium profuit etiam aliis, quorum catalogum hęc recensere operosum foret. Hęc tamen probè notetur, quod hęc ars ^{Quibus pro-} profit, non omnibus, sed quibusdam: iis ^{sic ars topi-} scilicet, qui 1. ejus amore & admiratione ^{cat?} ducti, 2. nacti insuper fidum doctorem, 3. pollent vegetâ phantasiâ. Insuper & hoc notandum, quod hujus artis usus non de- ^{Quomodo} beat esse in quotidianis exercitiis, sed 1. in ^{uti coveniat} casu necessitatis. 2. in vocabulis variis com- ^{arte topica?} memorandis. 3. in historiis ediscendis. 4. in sensu aliquot periodorum memoriâ mandando.

CAPUT IV.

Distributio artis Mnemolo-
gicæ Topicæ.

Ars Mnemologica dua sunt partes; prima Divisio ar-
tis de instrumentorum Mnemonicorum fa- ^{ris topica.}
brica sive architectura: secunda de eorundem usu
atque applicatione.

NOTA.

In quolibet instrumento duo ista sedu- ^{Duo notan-}
lò sunt consideranda, fabrica & usus. Iccir- ^{da in quoli-}
cò quum ars Topica sit organica, redissi- ^{bet instru-}
mè in duas istas partes dividitur. ^{mento.}

CAPUT V.

De subjectorum sive locorum divisione.

Prima artis Topica pars est de instrumentorum Mnemonicorum fabrica.

Instrumenta Mnemonica duo sunt, subjecta & conceptus, sive loca & imagines.

Subjecta sunt receptacula conceptuum.

Subjectorum considerantur species & proprietates.

Species sunt, secundum quas subjecta dividuntur. I. in naturalia & artificialia. 2. in plana & curva. 3. in universalia & particularia.

Naturalia sunt vel caelestia, vel sublunaria.

Caelestia, ut firmamentum & stelle. His locis veteres sunt usi. Nam Zodiacus subministrat 12. signa & 360. gradus; reliquæ verò stellæ dividuntur in 48. asterismos.

Loca sublunaria sunt, vel mobilia, vel immobilia.

Mobilia sunt animalia, manus & corpus hominū.

Artificialia sunt domus, templum, cubacula, &c.

Loca plana sunt cubica corpora: curva sunt vel circularia, v. l. semicircularia.

Loca universalia sunt amphitheatra, palatia, monaste-

Instrumenta Mnemonica duo sunt.

Subjecta sunt.

Species sunt.

Naturalia

vel

artificialia.

II.

plana vel

curva

III.

monasteria: particularia sunt, quando dicta am-
pla universalia per januas, fenestras, angulos, a-
liarq; locorum differentias, quas capiunt distin-
guuntur.

Universalia
vel particu-
laria.

NOTA.

Loca & subiecta nobis sunt synonyma
in hac tractatione. Quod autem ista loca loci circū-
sint valde necessaria, satis superque probat stantia ap-
experientia, Etenim nullius fermè rei me-
minisse possumus sine loci circumstantiā.
Hinc ait Philosophus, loci circumstantiam
maximum afferre momentum ad reminis-
centiā. *De meior*

CAPUT VI.

De locorum proprietatibus.

Dicta sunt locorum species: sequuntur eorum Proprieta-
tem proprietates sive conditiones; de qui-
bus hi sunt canones.

I. Inter subiecta naturalia excellit corpus hu-
manum, in cuius partibus multa quasi scribi pos-
sunt. Eæ enim sunt notissimæ, & sensibus
semper obviæ atque expositæ.

Corpus hu-
manum ex-
cellit inter
loci natu-
ralia.

II Manibus hominū tantum uti pro subiectis
non licet tyroni.

Memoria
localis in
manibus

Ratio canonis: quia loca in manibus
A 5 sunt tyroni.

sunt nimis vicina, unde facilius oritur confusio.

Loca cubica excellunt in artificialibus. III. Inter loca artificialia prestant cubica, id est, quadrata in parietibus mente notata.

Animalia qui dividentur. IV. In animalibus notari possunt caput, col- lum, pectus, dorsum, pedes, cauda.

Animalia qui dividentur. V. Si velis manibus uti, in iis effinge varia quadrata, & singulis quadratis inscribe quater- nos homines tibi notos.

VI. In homine non tantum partes corporis, sed & vestimenta notare licet.

VII. Manuum faciebus, & corpore humano utimur ad res quasvis.

Arbores qui possint esse loca. VIII. Arboribus utimur in addiscendis ta- bulis & membrorum divisionum atque subdivisionum. Arbores autem dispescendæ sunt in radi- cem, truncum, ramos, folia, flores, fructus. Hoc eodem modo artes delineari, & lexi- ca edesci possunt.

IX. Subjecta sint substantia corporea.

Loca sine singularia. X. Subjecta sint singularia & individua. Ratio canonis: quia subiectum hac in arte nullius est usus, cujus partes sensibus non patent. Hoc autem non potest fieri in universalibus.

Loca imagi- naria non nisi exercitatio profunt. XI. Loca revera alicubi extent. Itaque loca imaginaria sunt vitanda, iis præsertim, qui adhuc sunt tyrones.

Loca oportet esse multa. XII. Multa oportet eligere loca. Nam pau- ca loca conceptuum paucitatem habent comi-

comitem. Itaque quod pluribus quis abun-
daverit locis, eò poterit plura memoriae
committere.

XIII. *Loca infra mediocritatem sint lucida.* *Lux locis*
Etenim mens generosa, ut dici vulgò solet, *mediocria.*
amat loca tenebrosa. Itaque ne seligatur
locus, ubi multae sunt fenestrae.

XIV. *Loca sint notissima, visu saepè lustrata.* *Loca sint*
saepè frequentata. Nam rarò vili non satis al- *notissima.*
tè memoriae imprimuntur. Contrà sentit
Petrus Ravennas, qui cognominatus est *Refrenator*
magister de memorià. Ille scribit, domum *Ravennae.*
vel templum non saepiùs frequentandum,
sed mente recolendum.

XV. *Loca sint sibi invicem dissimilia.* Et- *Dissimiliu-*
enim similitudo locorum supra quam cre- *do locorum*
des memoriam confundit. *necessaria.*

XVI. *Loca, quae fingimus, erunt iuste ma-* *Locorum ma-*
gnitudinis: non nimis ampla, nec angusta nimis. *gnitudo.*
Evitentur igitur loca cylindrica, quae sunt
omnium amplissima. Amplitudo autem
ordinis considerationem vix ac ne vix qui-
dem admittit.

XVII. *Loca sint distincta.* Distinguantur *Locorum*
autem primò in parietes vel latera cubicu- *distinctio*
li quatuor. Nam pavimento inferius & *quae fiat?*
superius sive verticale minimè idoneum
judico. Deinde latera seu parietes iterum
distinguantur vel per hexagona vel penta-
gona, vel, quod malo, quadrata. Ponan-
tur

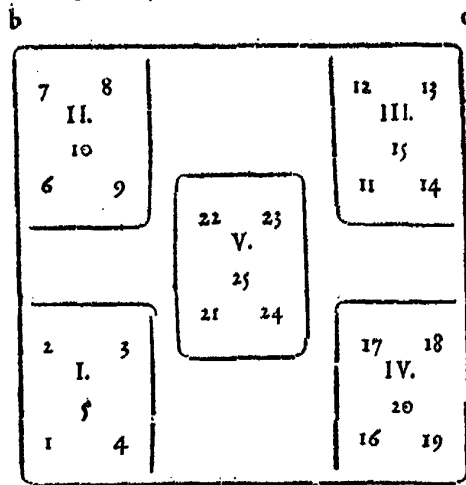
tur igitur 4. quadrata in 4. angulis, & quintum in medio. Alii ponunt novem quadrata, vel etiam hexagona perpendiculariter; alii 25. & ultra. Nam loca possunt multiplicari pro libitu. Ponenda autem est post singula latera manus aurea, rola, crux, vel aliud jucundum aliquid.

Repetitio locorum est valde necessaria. XVIII. *Quicumque aliquid hoc artificiorum est prestare velit, se diligenter exerceat in memoria locorum, quae ita mente complecti debet, ut nihil desideretur.*

Sententia authoris. XIX. Nobis, salvo meliore iudicio, hæc via videtur omnium tutissima juxta & facilissima. Seligantur varia musæa, vel etiam cubicula (templa & amphitheatra nolo) in quibus hic ordo observetur. Candidatus hujus artis ingreditur subinde ista conclavia, & in janua substat, incipiatque loca constituere ad sinistram, percurrente 4. parietes, donec redeat ad januam, missis pavimento. In singulis parietibus constituat quina quadrata principalia: quibus singula inscribet mente sua itidem

quina

MEMORATIUM. 13
 quina quadrata, sed minora. e. g.

Hic paries notatus est literis a b c d: quin-
 que quadrata principalia notata sunt nu-
 meris I. II. III. IV. V. quinque qua-
 drata minora notata sunt ciphris 1. 2. 3. 4.
 5. &c. Utilitates e tali locorum dispositio-
 ne ad nos summatim redeunt istę. I. Quod-
 libet conclave continebit subiecta sive lo-
 ca numero centum. II. Ordo & repetitio
 locorum sic facilius observari potest. ita
 ut recenseri possint omnia ordine recto,
 interme-

intermedio seu intercalati & retrogrado
 Nam quintus quilibet locus est in medio.
 III. Hujus ordinis summa est facilitas, ita
 ut vel semel ad oculum demonstratus
 hæreat.

C A P U T V I I .

De conceptibus, seu imagi-
 nibus in genere.

*Conceptus
 seu imagi-
 nes quid
 sint*

*Diviso con-
 ceptuum.*

Explicandum est primum instrumentum Mne-
 monicum, videlicet subiecta: sequitur secun-
 dum, nempe imagines, quæ rectissime vocantur con-
 ceptus.

*Conceptus sunt persona & res, quæ subiectis ad-
 stare finguntur.*

Eorum consideratur divisio, & combinatio.

Divisio: sunt duplices, in se, & adventitii.

N O T A .

Non sufficit, ut è Cicerone didicimus,
 scriptori charta, sed chartæ altere eidem sunt
 effingendi: ita & artificii Mnemonico ne-
 cessaria sunt loca, quæ sunt instar chartæ,
 iten. quæ imagines, quæ sunt veluti literæ.

C A P U T

CAPUT VIII.

De speciebus conceptuum
insitorum.

Conceptus insiti partibus quibusvis, vel qua-
drato, sunt, qui eis semper inesse seu adstare
intellectu finguntur. *Conceptus
insiti qui
sunt.*

Hi conceptus omnibus rebus ediscen-
dis sunt communes. Alias dicuntur *imagi-
nes immobiles, fixae & statariae*, quas intellectus
fingit partibus quadratis semper adstare.

Horum conceptuum considerantur cum species,
tum conditiones.

Species conceptuum insitorum ita recensentur. *Conceptus
insiti varii
videlicet.*

1. Sunt imagines hominum, qui nobis sunt no-
ti & familiares. Et quidem huiusmodi per-
sonas eligi & omnibus aliis imaginibus
per velim praeferrī. Etenim quicquid est in
hac rerum universitate, aut est res, aut per-
sona, aut actio. Memoriam verò rerum
melius habere non possumus, quam si per-
sonas actionibus convenientibus orne-
mus. *1. Homines
noti.*

2. Sunt imagines artificum, quos accipies
vel solos, vel cum adjuncto adhaerente,
puta

1. Organo proprio, ut scriniarium cum
dolabra.

2. Sub-

2. Subiecto pariente, seu materia ex qua, ut ſcriniarium cum ligno.

3. Ipſo opere, quod faciunt, ut ſcrinia- rium cum menſa.

4. Inſigni proprio cuique artifice, ut fa- brum ferrarium cum æruginē.

5. Aſſiſtente animali convenienti; quod animal conveniat cum artifice ſimilitudi- ne opificii, vel uſu, vel conſuetudine, ut pa- ſtor cum ovibus, faber cum corvo.

3. *Termini
artium.*

III. *Sunt imagines vocabulorum ſive termi- norum in quacunque diſciplina atque facultate,* verbi gratia, è Theologia ſumantur loci communes ordine, & cuiusque loci tituli & ſubtituli. Nam unusquique loci inſi- torum conceptuum uti poteſt iſtis defini- tis ſeu terminis, quos habet in ſua facultate. Et ſanè hoc optimum eſt, adeo quidem, ut uno eodemque labore multa addiſcantur. Nam primò terminos artium & quali- bet vocabula *τεχνην* diſcimus. Deinde il- lis terminis benè cognitīs alios quoque co- gnoſcimus. Planius hac ratione primò edi- ſcuntur res facultatis, atque rurſum illis or- dine cognitīs, uti poſſumus ad memoriā multarum rerum.

4. *Oratio-
nes, Eclogæ
& benè nota.*

IV. *Sunt imagines orationum, Eclogarum, Pſalmorum & admodum notorum.* Semper enim ignota è notis diſcenda ſunt. Itcirco carmen, & in genere omnis oratio tam proſa

prosa quam versa dispescatur in certas lineas, duas tresve principales voces, quibus res aut actiones denotentur, cum istę lineę & voces, capitales, quas vocant, ponantur in quadratis loco inistorum conceptuum.

V. *Sunt imagines alphabetaria.* Fiat igitur ^{5. Res disposita juxta series alphabeti.} alphabetum, in quo conceptus infiti distinguantur secundum singulas alphabeti literas, ita quidem ut ad singulas literas colligantur quina vocabula juxta numerum vocalium. Observetur autem ut in prima voce A, in secunda E; &c. vel majusculo caractere, vel diverso colore exprimatur, ut: Atea, apEr, apIs, adstO, astrolabiUm.

Baculus, Betonica, Bilanx, Bolus, Buko.

VI. *Sunt imagines hominum juxta seriem alphabeti,* ut Alexander, Benedictus, &c. ^{6. Persona juxta seriem alphabeti.}

VII. *Sunt imagines quadrupedum, itidem, secundum seriem alphabeti,* ut Aries, Bos, Camelus, Dama, &c. ita deinceps usque ad Z. ^{7. Quadrupedum i. imagines alphabetica-}

VIII. *Sunt imagines avium juxta ordinem alphabeti,* ut Anser, Buko, Carduelis. ^{8. Aves juxta alphabetum.}

IX. *Sunt imagines inanimatorum quorumlibet, lapidum, meteororum, civitatum, juxta seriem alphabeti.* ^{9. Alphabeta inanimatorum.}

X. *Sunt imagines actionum corporearum, quę in quavis specie motu oriuntur, sive erit generatio, sive corruptio, sive alteratio, sive diminutio & accretio, sive motus localis.* Unusquisque autem illas actiones sumet, quas suę facultati reorum. ^{10. Imagines actionum corporearum.}

B magis

magis convenientes judicabit. Hoc enim est caput rei in hoc studio, artem mnemonicam suæ facultati applicare.

N O T A.

Si conceptus insiti sumantur juxta præscriptum nostrum, candidatus hujus facultatis mnemonicæ efficiet, ut universam ancylopædiam ita locet, itemque per hos tales cōceptus obvia quæq; ediscat. Verbi gratia, terminos artis Rhetoricæ locabit Parisiis, Logicæ Venetiis, & sic deinceps, & beneficio horum terminorum ceu conceptuum insitorum ediscet alia ignota, Quod si non vult terminos locare juxta seriem alphabeti, observet cohærentiam naturalem.

C A P. I X.

De conditionibus, seu proprietatibus insitorum conceptuum.

Conceptuū insitorum proprietates.
1. Animatio conceptuum est clavis artis.

Consideravimus conceptuum insitorum species: jam, quod ordo jubet, considerabimus eorundem conditiones, de quibus hi sunt Canones.

I. Conceptus insiti animati, id est, imagines rerum animatarum, præstant inanimatis propter

per motum. Motus enim movet sensum, sensus intellectum.

II. *Sint notissimi, ut menti statim sese offerant.* Itaque accuratissimè memoriæ mandentur, ut etiam quis absens possit eos ordine recto, intermedio & inverso recitare, & unumquemque secundum numerum ut sciat quoruscumque sit ordine vel numero, etiam superioribus non enumeratis. Id verò facile fieri, si aliquod symbolum, puta filum sericū, penna, stigma, nota, indicium pictura vel etiam aliquid reale eo loci positum in singulis superficiebus, hoc est, qualibet anguli quadrati parte pingatur & adjungatur phantasie beneficio.

III. *Sint pathetici.* *πᾶσι μακρὰ* enim visum & affectum cum primis movent. Itaque imagines moveant, vel misericordiam, vel hilaritatem, vel admirationem, vel amorem, ita tamen ne quid fingatur contra bonos mores.

IV. *Quidam conceptus per se sunt satis pathetici; alii vero tales redduntur, vel additione, vel transfiguratione, vel alteratione, vel combinatione pathetica.*

V. *Imagines sint corporeæ.* Nam etiam incorporeæ figurantur per corporeas; ut Angelus figuratur per puerum alarum. Hinc autem opus est magna cautione, ut ne impingatur in rudimenta religionis.

VI. *Imagines sint singulorum hominum, seu Individua in hac arte dominantur.*

individuum. Rectè ait politicus: quidquid id est, est vel res, vel persona, vel actio. Tria ista debent concurrere in imaginib. Mnemonicis. Personæ sint fundamentales imagines & principales, in quibus notabis multa alia singularia, puta mores, opificium, figuram & partes corporis, bona animi, & similia. Personis enim addendæ sunt res, affingendæ actiones.

VII. *Sint iuste magnitudinis, id est, non sint minores vel majores anguli quadratorum.* Majoritas autem & minoritas inlicorum conceptuum, ut & adventitiorum, corrigitur, vel dilatatione live extensione, vel multiplicatione, vel imminutione. Sic pro apesume examen, pro duce exercitum, passerem finge columbæ æqualem magnitudine. Ratio canonis est, quia minima quæque, ut sensum fugiunt, ita non facile memoriæ inhaerent, & ad alia retinenda sunt minus idonea. Quæ verò majora sunt, alia vicina tegunt & obscurant, ut si arborem magnam parvo angulo includerem. Verum enim verò vegeta phantasia hæc omnia corrigit.

VIII. *Tot sint insiti conceptus, quot sunt quadratorum anguli, ita ut habeatur ratio centri.* Ita quodlibet quadratum continebit quina loca.

IX. *Singulis locis aliquid peculiare tradendum.* Nam varietas afficit sensum.

X. *Cor-*

*Varietas
conceptuum
est necessaria.
quid.*

X. Certo ordine & modo collocentur in uno Ordo con-
 quadrato. Si uti vis quinque hominibus, pe-
 te eos ex eadem familia, vel ex ordine se-
 natorum, professorum, verbi gratia, in pri-
 mo quadrati angulo ponas patrem fami-
 lias, in secundo, matrem, in tertio filium, in
 quarto filiam, in quinto servum. Si placet,
 oblecta ordinem dignitatis, & pone Pa-
 pam Imperatorem, &c. Artifices varios si
 locare cupis, hanc in ille viam. In medio
 ponatur artifex, verbi gratia, faber. In an-
 gulo dextro ejus instrumentum, ut mal-
 leus. In superiori angulo ejus materia, ut
 ferrum. In sinistro opus confectum, puta
 clavus. In inferiori proximo insigne, ut æ-
 rugo.

XI. Idem numero conceptus non ponatur in Identitas
 diversis quadratorum angulis. Ratio præcepti
 est: quia hac ratione dubium foret, qualis
 adventitius conceptus vel illi esset addi-
 tus. Sed idem specie conceptus potest re-
 peti, ut alius atque alius pater, alia atque a-
 lia uxor. Nam differunt hæc imagines rea-
 liter itemque vel ætate, vel alio quodam
 accidente. Verum unus & idem numero
 vir bis positus à se ipso realiter differre ne-
 quit.

XII. In isti conceptus sint vel imaginarii, vel
 reales. Imaginarii, ut quando vi phantasiæ in
 pariete collocamus Turcam vel columbā.

B 3

Reales

vel

Realis.

Realis, ut quando accipimus picturas, cæ-
laturas, tabulas, aliaque hujus notæ, vel à
nobis, vel ab aliis efformata.

C A P U T X.

De conceptibus adventitiis.

*Conceptus
infiti qui-
nam sint.*

Sic de conceptibus infitis: sequuntur adventitii,
qui sunt rerum memorandarum species; spe-
cies, inquam, intelligibiles, idola, & imagines.
Hujusmodi enim imagines, per infitos cõ-
ceptus mihi notos, quibus cum composi-
tæ sunt, animo observâtes, rem memoran-
dam in mentem revocant. v. g. quum rem
aliquam de beo memoriæ committere, sin-
go imaginem & similitudinem rei retinen-
dæ, quam jungo conceptui infito jam ante
mihi noto. Hoc viso, vel revocato facilè
recordor illam imaginem à re retinenda
desumptam, ut si Caligulæ Imperatoris re-
cordari volo, imaginor mihi, quòd infitus
conceptus teneat caligas vel ligulam. Ca-
nones de adventitiis conceptibus sunt hi:

*Conceptuum
infitorum
proprietate-
res.*

I. Conceptus adventitii fiant ordine, secun-
dum ordinem infitorum, incipiendo à primo an-
gulo primi quadrati, & pergend) ad ultimum
usque.

II. Quæ conveniunt inter sese, vel naturali
ordine; ut duæ Dialecticæ partes; vel alto quo-
vū

vi respectu, putà finis seu officii, ut Professores, vel sitis, *modo combinationis differre debet*. v.g. Si vellem ordinem Cæsarum pro adventitiis conceptibus adhibere, qui respectu finis sive officii conveniunt, necesse habeo diversimodè eos componere cum insitis conceptibus. Sic pari modo, si habeam pro insitis conceptibus homines similes, illi componendi sunt cum adventitiis dissimili modo.

III. *Compositio conceptuum conveniat convenientiæ, vel naturæ, vel consuetudinis, verbi gratia, ignis, seu insitus conceptus, & lignum, seu adventitius, conveniunt compositione naturali, nimirum ustione. Faber autem & ferrum conveniunt consuetudine. Vitiola autem est compositio mallei cum libro. Ratio præcepti, quia alioqui fieri nequit ut adventitius conceptus sistat memoriæ rem memorandam, si cum aliis diversis magis, quàm re addiscenda & insito conceptu conveniat.*

IV. *Adventitii conceptus sunt genuini, vel mutuati. Genuini quum rei existentis ponitur conceptus, puta ignis vel aqua: ignis cum ligno, corpus cum anima.*

Mutuati, quum rerum fictarum & abstractarum & spiritalium finguntur conceptus. Tales conceptus mutuati sunt in privationibus, non entibus, terminis metaphysicis.

physicis, &c. addiscendis. Ut Angeliconceptus est mutuarus.

V. *Fabularum conceptus adventitios mutuanur è picturis.*

VI. *Spirituum conceptus adventitios mutuanur à similitudine vel officio.*

VII. *Genera mutuantur conceptus adventitios à speciebus; ut arbor à pyro.*

VIII. *Verba ignota mutuantur suos conceptus vel ab harmonia, ut νε-ρις Græcum à Latino pater; vel à convenienti terminationis, ut έω eo; vel ab abiectione, adiectione, transpositione, & similibus figuris Grammaticis.*

IX. *Sit aequalitas conceptuum adventitiorum cum insitu.*

*Numerus
conceptuum
adventitio-
rum.*

X. *Tot sint adventitii, quot sunt insiti. Minor sanè numerus adventitiorum conceptuum esse nequit, licet major esse possit. Nam plures esse possunt adventitii, quàm insiti, cum ob inopiam horum, tum quòd plures adventitii cum uno insito componuntur.*

XI. *Conceptus insitus convenit cum adventitio, vel nomine, vel re. Nomine, ut lignis, ignis; re, ut ensis, gladius.*

XII. *Conceptus adventitii tam diu animo revolantur, & memoria retineantur, quamdiu artis adminiculo opus est. Nam quamprimum memoriæ infixi sunt, artis auxilio postmodum herent, etiam operationibus artis de-*
lectis

letis. Et hoc est non exiguum emolumentum, quod ex hac arte ad nos redundat, quod memoriam naturalem fovet.

XIII. *Probè consideretur uter conceptuum sit agens vel patiens*, hoc est, quinam aptior sit ad agendum vel patiendum. Verbi gratia, si infusus conceptus est persona, tribuatur ei actio, adventitio verò passio. Sic par est hominem instrumento uti, cætera autem inanimatorum ab instrumento pati, imò instrumentum repati, ut ita loquar.

CAPUT XI.

De combinatione conceptuum duplici.

Tradita est divisio conceptuum, in infusos & conceptuum assumptos seu adventitios: restat eorundem combinatio. Combinatio conceptuum est, quæ ad combinationem cum infuso uniantur & componuntur. *Combinatio est*

Ejus consideratur divisio, & modus.

Divisio ista habet: Combinatio, aliàs compositio, duplex est, vera, vel ficta. Vera, seu naturalis est inter ea, quæ coherent naturali vinculo, nobis nil tale cogitantibus: ut corpus & anima, nix & albedo. Et hæc combinatio non est mutanda. *Vera* *vel*

Compositio ficta est, quæ componuntur contraria. *Ficta.*

via, ut lupus & ovis, vel similia, ut pastor & rex. Et hæc combinatio debet esse pathetica.

CAPUT XII.

Demodo combinandi conceptus adventitios cum insitis.

Modus combinationis.

Pulcherrima comparatio intellectus, & recordatio.

Combinatio Mnemonica.

Combinationis modus sequitur. Fit autem combinatio, seu compositio Mnemonica interventu actionis imaginativæ. Sicut enim in intellectu res habet, ubi sunt duo extrema, & medium conjunctionis, puta intellectus & objectum intelligibile & species intelligibilis: ita & in actu memorativo. Extrema quidem sunt subiectum recipiens, & objectum. Hæc duo uniuntur interventu imaginum insitarum & adventitiarum, quæ componendæ sunt. Et quidem conceptus adventitius est veluti medius terminus, qui convenit cum conceptu insito partim, partim cum re memoranda. Dū enim conjungitur adventitius cum insito, procedit actus memorialis. Conjungitur autem vinculo seu nexu combinationis: quæ fit quando consideramus.

1. Utriusque convenientiam, eamq; vel naturam.

tura, vel consuetudinis, de qua supra cap. 10. *nica fit per terminus Logicos.*
 canon. 3.

II. Adventitium esse insiti quaecunque accidens, aliquo modo illi conveniens.

III. Adventitium insiti esse causam, vel per se, vel per accidens. Illo modo est materia, hoc causa adjuvans.

IV. Adventitium quoque esse insiti formam, cum materialem, tum artificialem.

V. Utriusque similitudinem, qua debet esse insigne.

Fit- que vel	{	Accidente aliquo, ut	Picturâ : pro vento imaginor hominem inflantem buccas.
			Colore. Figura. Conformatione.
			Magnitudine. Duritie. Mollitie.
			Perpicuitate. Levitate. Asperitate.
			Nomine, ut Caligula, ligula.
			Quantitate, Qualitate, &c.

VI. Esse continens alterius, non commune, sed proprium: ut vini dolium, non cellam.

VII. Esse insiti ortum, seu generationem, vel interitum, seu corruptionem. Sic ovum cum pullo, homo cum humano cadavere comparari potest.

est

VIII. Huius & illius oppositionem, qua

est { Relativa; ut pater pro filio.
Contraria; ut album pro nigro.
Contradictionis; ut homo, non-homo.
Privationis; ut cæcus pro vidente.

IX. Esse illius totum vel partem, speciem vel genus.

X. Præterea reminiscimur effectum per efficientem, & instrumentum artificis, & contra per effectum efficientem & instrumentum, itémque per instrumentum efficientem, & contra.

XI. Per materiam & formam externam efficientem vel effectum: ut, per ollam vellutum figulum, per rotunditatem globi tornatorem,

XII. Sumimus signum. Et sic signum pro significato ponitur, ut pro timore pallor, pro vino vendibili hedera. Signa autem sunt vel naturalia, vel ab hominibus instituta.

XIII. Recordamur accidentis per subiectum illo illustris. Nam cum accidens plura habeat subiecta plurimum interest, quo utamur, ut pro fortitudine ponitur Hercules, tanquam subiectum hoc accidente nobilitatum.

XIV. Loci reminiscimur per locatum, & contra. Locum autem intelligo, non solum in quo aliquid frequenter verisatur, sed etiam

iam generationis & corruptionis : sic metalla ponuntur pro terræ visceribus, cometae, stellæ cadentes, aliæque meteora ignita pro summâ aëris regione; pro mediâ aëris regione nix, pluvia, grando; pro vesica calculus, pro matrice cimbrio.

XV. *Temporis recordemur per ea, quæ in tempore fiunt*: sic hyemis per glaciem, veris per flores, infantia per lac.

XVI. *Mensura per mensuratum*. Per mensuram etiam mensoria instrumenta intelligo, ut ulnam, bilancem.

XVII. *Accidentium per comitantia & consequentia*; ut morbi per mortem, culpæ per poenam.

XVIII. *Res per proprietatem ipsius*: ut Ovidii Nasonis per nalum magnum, cephalalgia per caput inclinatum.

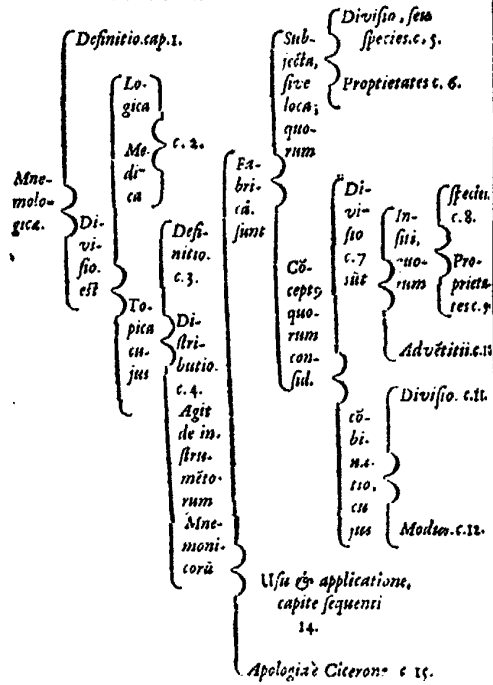
XIX. *Per literariam commutationem, quæ est inflexio, transpositio, syzygia, apocope, &c.* ut clamabit, atnabit, abit, it, manus, anus.

Ex his videre est, quanta sit affinitas inter Logicam & Mnemonicam. Praxin Logicæ ostendit Mnemologica Topica in combinatione conceptuum per locos inventionis, in quibus observare licet methodum tum Aristotelis tum Rami.

CAPUT XIII.

Tabula, qua adumbratur series artis Topicæ.

UT videas coherentiam hujus systematis Topico-Mnemonici, en tibi tabulam, qua illius methodus tibi *ως ἐν συνόλῳ* exhibetur.

CAPUT XIV.

De usu & applicatione instrumentorum Mnemonico-
rum.

Dicta est prima pars artis Topica, de instru-
mentorum mnemonico-*rum* fabrica; expe-
dicimus deinceps secundam de eorundem usu atq;
applicatione, & quidem hoc capite per cer-
tos canones.

1. Hujus artis studiosus seligat sibi decem cu-
bicula seu loca universalia, quæ continent loca
quadraginta pentagona, id est, tot parietes &
mille particularia. Et hic numerus nobis vi-
detur sufficere.

2. Hæc loca ita constituta quotidie repetat:
conceptibusq; inscripsit seu perpetuè ornet, vestiatur.

3. Decem ista cubicula reservet pro iis, quo-
rum perpetuo vult meminisse. Pro iis autem,
quæ cupit ad tempus retinere, constituat sibi con-
clavia quinq; ad summum: puta si velit con-
cionem, orationem, vel simile aliquid me-
morie mandare. Ista vocabimus Uniformia
& perpetua, hæc Multiformia, & ambula-
toria.

4. Cubicula uniformia implebit terminis il-
larum artium, quarum studiose mancipare cogi-
tur: puta Rhetoricis, Juridicis, Theolo-
gicis.

gicis. Ita, verbi gratia, Theologus digeret locos communes suos, ut titulis atque subtitulis utatur pro cōceptibus inlitis. Quicquid deinceps illi occurrerit in studio Theologico, sive sit canon, sive objectio, sive dictum, huc tanquam ad primos fontes referet. Quoties igitur cupit disserere de aliquo loco, ingrediatur illud conclave, in quo collocavit Theologiam, pulset illius fores, adeat, mente scilicet, illius pantagoni partem, in quo est propositus locus. De reliquis artibus & facultatibus idem sentire licet. Si placet, accipe decem prædicamentorum terminos, usq; utere loco conceptuum inlitorum.

5. Cubicula, multiformia ornabit itidem conceptibus inlitis: puta personis. Inliserunt loca particularia 500. & totidem femine personæ.

*Cubicula
multiformia.*

6. Cubicula, & uniformia & multiformia, ita ornata & vestita, noctesq; diesq; sunt repetenda. Hujusmodi enim repetitio præstat perfectum actum memorialem.

*Applicatio
artis copiosa
ad Lullianam.*

7. Si velis artem applicare ad Philosophiam Lullianam, sic progredere, me suatore. Selige novem cubicula, pro numero literarum quæ sunt B. C. D. E. F. G. H. I. K. singula cubacula prænotentur singulis literis: ut, cubiculum primum vocetur B. secundum C. tertium D. De hinc accipiantur literarum significata, ut sunt subjecta, prædicata absoluta

absoluta, & respectiva una cum suis synonymis & repugnantibus: quæ sint loco conceptuum in-
 sitorum. Sic, verbi gratia, in cubiculo B. pri-
 mus conceptus in situs sit *Deus*, secundus, a-
 liquod illius attributum, atque ita deinceps.
 Jam si aliquid veniat ediscendum, conce-
 ptus adventitius desumatur à rediscenda,
 & combinetur cum conceptu in sito. Nam
 hæc talis combinatio perficit actum me-
 moriæ. Facigitur has voces esse ediscen-
 das, *lapis*, *Bar*, *nihil*, *asinus*, etiam, imò, *bacchi-
 tas*, *cælum*, *homo*. Ingredere unum è novem *Memoria*
 ruis cubiculis, puta cubiculum C. in quo *vocabulorū*.
 conceptus in siti sunt desumpti à subj: cto,
 quod est *Angelus*, à prædicato absoluto,
 quod est *Magnitudo*, & denique à respecti-
 vo, quod est *Concordantia*. Posito, quod te-
 neas & in numero habeas hosce conce-
 ptus in sitos, exemplò ibi cogitandum fue-
 rit de adventitiis juxta regulas à nobis aliis-
 que traditas. Quod si mavis personas, illis
 utere pro conceptibus in sitis. Fac igitur
 primò in loco esse patrem tuum, aliamvé
 personam, cui tribues convenientem vel
 actionem, vel passionem, qua combine-
 tur cum prima dictione, quæ est *lapis*. De
 sequentibus idem planè est judicium. At *Memoria*
 verò si occurrant gnomæ, dicta, similia, ex-
 empla, tibi nota, requiritur, ut ordinem il-
 lorum teneas, id quod commode distine fieri

C per

*Memoria
dictorum
ignotorum.
Memoria
historiarum
&
orationum.*

per loca & conceptus illis insitos. Ignota si sint, è vestigio ipsissima verba recordabere per singulos conceptus. Præterea si historia aliqua occurrat, uno atque altero conceptu eam exprimere debes. v.g. historiam Hannibalis, Petri, Pauli. Ad hæc si oratio sit ediscenda, vel res tantum retinendæ sunt, eæque non omnes, sed principales, vel insuper etiam verba. Si res, dividatur oratio in partes principales, quæ certis conceptibus figurantur. Si vero ipsa vocabula, singularum periodorum quam accuratissima habenda est ratio.

*Distinctio
temporis,
quod impen-
di debet
huius arti.*

8. Quum natura non agat per saltum, ars illam imitari debet; nominatim autem hac ars. Observentur igitur gradus cum temporis, tum ipsorummet objectorum ediscendorum, tum denique ingeniorum. Temporis rationem sic habemus, ut quotidie unica saltem hora huic exercitio tribuatur, eque non continua, sed interrupta, ita quidem ut primus quadrans sit matutinus, secundus meridianus, tertius vespertinus, quartus nocturnus. Ipsa objecta etiam sunt distinguenda. Primum sumantur ediscenda vocabula nota. Deinde ignota. Tum veniat ad locationem sententiarum. Denique ad memoriam epistolarum & orationum. Et hic quoque velim motum fieri successi. è; ita ut sumat tyro incrementum per quatuordecim, ut loquantur.

*Distinctio
objectorum.*

quantur. Primo igitur die quinque vocabula addiscat; secundo alia quinque adjiciat; tertio augeat suum numerum quinario. Ita orationes ediscat per segmenta periodorum, ut unum quinarium alteri super addat. Denique *delectus habendus ingeniorum.* *Delectus ingeniorum.* Neque enim è quovis ligno fit Mercurius, ut est in proverbio. Si præsertim abstineant ab hujus artis exercitio, qui phantasiam experientur minùs vegetam. Sunt, qui hac arte feliciter utuntur in multis vocabulis percensendis; sunt, qui feliciùs utuntur in orationibus ediscendis quoad summam rerum, ut vocant; sunt denique qui eadem, quàm felicissimè utuntur in prolixis orationibus de verbo ad verbum ediscendis. Quare quum ingenia varient, etiam præcepta artis singulis accommodanda & applicanda erunt ingeniis.

CAPUT XV.

De Apologia hujus artis è Cicerone.

Artis de artis applicatione: paucis expeditiam ultimum membrum, quod est de *Artis Mnemonica Apologia à Cicerone.* artis ejusdem apologia. Ea est oppido necessaria. Sunt enim benè multi, qui hæc præcepta.

præcepta ridere, inutilia prædicare, ineptitudinis accusare, memoriæ carnificinam vocare. His responderet licet rationibus experientia, & autoritate. In præsentiarum contentus ero autoritate, atque Ciceronis, qui artem hanc magni fecit, exercuit, descripsit. Descriplit autem lib. 3 ad Heren.

*Cicero, super
ponit artem
memoriæ ef-
fe, & multa
valere.*

ubi verba ita habent. Memoria utrum habeat quiddam artificii, an omnis à natura proficiatur, aliud dicendi tempus magis idoneum dabitur. Nunc perinde atque constet in hac re multum valere artem & præceptionem, ita de eare loquemur. Piacet enim nobis artificium esse memoriæ: quare placeat, alias ostendemus: in præsentia cujuscumque sit ea, aperiemus. *Sunt igitur duæ*

*Memoria
naturalis
quæ sit.
Memoria
artificiosa.*

memoria: Una naturalis, altera artificiosa. Naturalis est ea, quæ nostris animis insita est, & simul cum cogitatione nota. *Artificiosa* est ea, quam confirmat inductio quædam, & ratio præceptionis. Sed quia in cæteris rebus ingenii bonitas incitatur sæpè doctrinam: ars porro naturæ commoda confirmat & augeat: ita fit ut hac re, ut nonnunquam naturalis memoriæ, si cui data est egregiæ, similis sit huic artificiosæ. Porro

*Ars memo-
ria quomo-
do & qui-
bus utilis.*

hæc artificiosa naturæ commoda retinet, & amplificat ratione doctrinæ. Quapropter & naturalis memoria præceptione confirmanda est, ut sit egregia: & hæc quæ do-

ctina

Trinadatur, indiget ingenio. Ne hoc ma-
 gis aut minus in hac re, quàm in cæteris ar-
 tibus fit, ut ingenio, doctrina, præceptio-
 ne, natura nesciat. Quare & illis, qui na-
 tura memores sunt, utilis hæc erit institu-
 tio, quod tute paulò post poteris intelli-
 gere: & si illi ficti ingenio, nostra præ-
 ceptione non indigerent: tamen iusta
 causa daretur, quare iis, qui minus inge-
 nii habent, adjumento velimuseffe. Nunc
 de artificiosa memoria loquemur. *Constat Partio artis*
igitur artificiosa memoria ex locis & imaginibus, memorialia.
Locos appellamus eos, qui breviter, perfecte insigni-
ter, aut natura, aut manu sunt absoluti, ut eos fa-
cile naturali memoria comprehendere & ample-
ctiqueamus: ut ædes, inter columnium, an-
gulum, fornicem, & alia quæ his similia
sunt. Imagines sunt forma quadam, & nota, & si
mulachra ejus rei, quæ meminisse volumus: quod
genus, equi, leones, aquila, quorum me-
memoriam, si volumus habere imagines
eorum, certis in locis collocare nos oport-
tebit: Nunc cujuscumque locos invenire, &
quo pacto reperire, & in locis imagines
constituere, oporteat, ostēdemus. Quem
admodum igitur, qui literas sumit, possunt
id, quod dictū est, scribere, & recitare quod
scripserunt: ita qui
possunt, quæ audierunt in locis collocare,
 & ex his memotiter pronuntiare. *Locie-*

nim ceræ aut chartæ similimi sunt, imagines literis, dispositio & collocatio imaginum scripturæ, pronuntiatio lectioni. O-

*Locorum
conditiones.*
I. *Multitudo.*

II. *Ordo.*

III. *Repetitio.*

IV. *Notatio.*

portet igitur, si multa volumus meminisse, multos nobis locos comparare, ut in multis locis multas imagines collocare possimus. Item putamus oportere ex ordine hos locos habere, ne quando perturbatione ordinis impediamur, quo secius quoto quoque loco licebit, vel à superiore, vel ab inferiore, vel ab media parte imagines sequi, ea quæ mandata locis erunt, edere & proferre possimus. Nam ut, si in ordine stantes, notos quam plurimos viderimus, nihil nostra interfit, utrum à summo, an ab imo, an ab medio nomina eorum dicere incipiamus: Item in locis ex ordine collocatis eveniet, ut in quamlibet partem quoto quoque loco licebit, imaginibus commoniti dicere possimus id, quod locis mandaverimus. Quare placet & ex ordine locos comparare, & locos quos assumpserimus, egregie commepitari oportebit: ut perpetuo nobis hæere possint. Nam imagines sicut literæ delentur, ubi nihil illis utimur: loci tanquam cera remanere debent. Et ne fortè in numero locorum falli possimus, quintum quemque locum placet notari: quod genus, si in quinto loco manum auream collocemus, & si in decimo aliquem notum, cui prænomen sit Decimo: deinde faciliè erit similes notas quinto quoque loco collocare.

Item

Item commodius est in derelicta, quam in celebri regione locos comparare : propterea quod frequentia & obambulatio hominum conturbat & infirmat imaginum notas. Solitudo conservat integras simulacrorum figuras. Præterea dissimilis forma atque natura loci comparandi sunt, ut distinctè interlucere possint. Nam si quis multa intercolumnia iunxerit, conturbabitur similitudine locorum, ut ignoret, quid in quoque loco collocarit. Et magnitudine modicâ & mediocres locos haberi oportet, nam & præter modum amplæ vagas imagines reddunt, & nimis angustæ sæpè non videntur posse capere imaginum collocationem. Tum nec nimis illi stipes, nec vehementer obscuros locos haberi oportet : ne aut obæccentur tenebris imagines, aut splendore præfulgeant. Intervalla locorum mediocria placent, si ferè paulò plus aut minus pedum tricenis. nam ut aspectus, ita cogitatio minus valet, sive nimis procul amoveris, sive vehementer propè admoveris id, quod oportet videri. Sed quam facilè est ei, qui paulò plura exploraverit, quamvis multos & idoneos locos comparare : tamen, si quis ad ista satis idoneos invenire se non putabit, ipse sibi constituat, quam volet multos licebit. Cogitatio enim quamvis regionem potest amplecti, & in eâ situm loci cujusdam ad suum arbitrium fabrica-

V. Solitudo.

VI. Dissimilitudo.

VII. Magnitudo.

VIII. Stipes.

IX. Intervallum.

Loci imaginarii.

ri, & architectati. Quare licebit, si hac prompta copia contenti non erimus, nosmetipsos nobis cogitatione nostra regionem constituere & idoneorum locorum commodissimum distinctionem comparare. De locis satis dictum est, nunc imaginum rationem transeamus. Quoniam ergo rerum similes imagines esse oportet, & ex omnibus verbis notis nobis similitudines, eligere debemus, duplices similitudines esse debent, una rerum, altera verborum. Rerum similitudines exprimentur, cum summatim ipsorum negotiorum imagines comparamus. Verborum similitudines constituuntur, cum uniuscujusque nominis, & vocabuli memoria imagine notatur. Rei totius memoriam si per una nota, & imagine simplici comprehendemus, hoc modo. Ut si accusator dixerit, ab reo hominem veneno necatum, & charitatis causa factum arguerit, & ejus rei multas dixerit testes & confcios esse. Si hoc primum, ut ad defendendum nobis expeditum sit, meminisse volumus, in primo loco rei totius imaginem, conformabimus, aegrotum in lecto cubantem favemus ipsum illum de quo agetur, si formam ejus derinebimus, si eum non agnoverimus, aliquem aegrotum non de minimo loco sumemus, ut eum in mentem venire possit, & reum ad lectum ejus adsticuemus, dextra poculum

*Imagines
sunt
vel
Rerum
vel
Verborum.*

*Exemplum
memoriae
rerum.*

poculum, sinistra tabulas, medico testicu-
 las arietenus tenentem. Hoc modo & re-
 stium, & hereditatis, & veneno necati me-
 moriam habere poterimus. Item deinceps
 cætera crimina ex ordine in locis ponemus,
 & quotiescunq; rem meminisse volumus,
 si formarum dispositione, & imaginum di-
 ligenti notatione utemur facillè ea, quæ vo-
 lemus memoria consequemur. Cum ver- *Exemplum*
 borum similitudines imaginibus exprime- *memoria*
 re volumus, plus negotii suscipiemus, & *verborum.*
 magis ingenium nostrum exercebimus, id
 nos hoc modo facere oportebit. *Jam domi-*
ultionem regis Atreida parant. In loco consti-
 tuere oportet manus ad cælum tollentem
 Domitium, cum à regibus Martiis loris cæ-
 datur. hoc erit, *Jam domiultionem reges.* In al-
 tero loco Æsopum, & Cimbrum saborna-
 re Iphigeniam, Agamemnonem, & Mene-
 laum: Hoc erit *Atreida parant.* Hoc modo o-
 mnia verba erunt expressa. Sed hæc imagi-
 num conformatio tum valet, si naturalem
 memoriam exsuscitaverimus hac notatio-
 ne: ut verbum posito, ipsi nobiscum primum
 transeamus bis aut ter eum verbum: deinde
 cum imaginibus verba exprimamus. Hoc
 modo naturæ suppetabit doctrina. Nam
 utraque altera separata, minus erit firma, i-
 ta tamen, ut multo plus in doctrina atque
 arte præsidium sit: quod docere non gravare-
 mus,

*Conditiones
imaginum.*

nur, nimeueremus, necum ab insimmo
nostro recessissemus, minus commodè ser-
varetur hæc dilucida breuitas præceptionis.
Nunc, quoniam solet accidere ut imagines
partim firmæ, & ad movendum idoneæ
sint, partim imbecillæ & infirmæ, quæ vix
memoriam possint excitare, qua de causâ
utrumq; fuit, considerandum est: ut cogni-
ta causâ, quas vicemus, & quas sequamur
imagines scire possimus. Docet igitur nos
ipsa natura, quid oporteat fieri. Nam si quas
res in vita videmus parvas, usitatas, quoti-
dianas, eas meminisse non solemus, pro-
pterea quod nulla nisi nova, aut admirabili
re commoveretur animus: At si quid videmus
aut audimus egregè, turpe, aut honestum,
inusitatum, magnum, incredibile, ridicu-
lum, id diu meminisse consuevimus. Item-
que quas res ante ora videmus, aut audi-
mus, obliviscimur plerumque, quæ acci-
derunt in pueritia meminimus optimè sæ-
pè: nec hoc alia de causâ potest accidere,
nisi quod inusitata res facile è memoria e-
labuntur, inlignes & novæ manent diutius.
Solis exortus, cursus, occasus, nemo admi-
ratur, propterea quod quotidie fiunt; at ec-
cliptes solis mirantur, quia rarò accidunt:
& solis eccliptes magis mirantur, quam lu-
næ, quoniam hæc crebriores sunt. Docet er-
go se natura vulgari & usitata re non exsu-
scitari,

scitari, novitate verò & insigni quodam negotio commoveri. Imitetur igitur ars naturam: Er quod ea desiderat, inveniet, si quod ostendit, sequatur. Nihil est enim, quod aut natura extremum invenerit, aut doctrina primum: sed rerum principia ab ingenio profecta sunt, exitus disciplina comparantur. Imagines igitur nos in eo genere constituere oportebit, quod genus in memoria manere diutissime possit. Id accidet, si quam maxime notas similitudines constituamus: si non mutas, nec vagas, sed aliquid agentes imagines ponemus: si egregiam pulcritudinem aut unicam turpitudinem ei attribuamus: Si aliqua re exornabimus, ut si coronis, aut veste purpurea. quonobis notior sit similitudo, aut si qua re deformabimus, ut si cruentam aut ceno oblitam aut rubrica delibutam inducamus, quo magis insita sit forma: aut si ridiculas res aliquas imaginibus attribuamus. Nam ea res quoque faciet, ut facilius meminisse possimus. Nam quas res veras facile meminimus, eadem fictas & diligenter notatas meminisse non est difficile. Sed illud facere oportebit, ut identidem primos quosque locos imaginum renovandarum causa celeriter animo percurramus. Scio plerumque Græcos qui de memoria scripserunt, *Græci scripserunt de memoria.* fecisse, ut multorum verborum imagines contingerent: uti qui eas ediscere vellent, *Quidam debet imaginem fieri. ut* paratas haberent, nec quid in quaerendo consume-

consumerent operæ: quorum rationem aliquot de causis improbamus. Primum, quod in verborum innumerabilium multitudine ridiculum sit mille verborum imagines comparare. Quantulum enim potuerunt hæc valere. Cum ex infinita verborum copia modo aliud, modo aliud nos verbum meminisse oportebit? Deinde cur volumus ab industria quemquam revocare, ut ne quid ipse quærat, num nos illi omnia parata quæsitæque tradamus: præterea similitudine alia, alius magis commoveretur. Nam, ut sæpè formam, si quam simile cuipiam dixerimus esse, non omnes habemus assensores, quod alii videtur aliud: Ita fit in imaginib. ut quæ nobis diligenter notæ sint, eæ parum videantur insignes aliis.

*Præceptor in
arte sine
monita est
necessaria.*

*Ratio diffi-
di ostendit
Cicerone.*

Quare sibi quemque suo commodo con- venit imagines comparare. Postremo præceptoris est docere, quemadmodum quæri quodque conveniat, aut unum aliquot, aut alterum non omnia, quæ ejus generis erunt, exempli causa subicere, quo res possit esse dilucidior, ut cum de præmiis quærendis disputamus, rationem damus, quærendi non mille præmiorum genera conscribimus: ita arbitramur de imaginibus fieri convenire. Nunc, ne fortè verborum memoriam aut nimis difficilem, aut parum utilem arbitreris, & ipsarum me-
moria

inoria rerum contentus sis, quod & utilio-
 res sint, & plus habeant facilitatis: admo-
 nendus es, quare verborum memoriam
 non improbemus. Nam putamus oportere eos, qui veniunt res faciliores sine la-
 bore & molestia facile meminisse, in re-
 bus difficilioribus esse ante exercitatos.
 recnos hanc verborum memoriam indu-
 cimus, ut versus meminisse possimus: sed
 ut hac exercitatione illa rerum memoria,
 quæ pertinet ad utilitatem, confirmetur;
 ut ab hac difficili consuetudine sine labore
 ad illam facilitatem transire possimus. Sed
 cum in omni disciplina infirma est artis
 præceptio sine summa assiduitate exerci-
 tationis: tum verò in mnemonicis mini-
 mum valet doctrina, nisi industria, studio,
 labore, diligentia comprobeur: quam-
 plurimos locos ut habeas, & quam ma-
 ximè ad præcepta accommodatos cura-
 tare debebis. In imaginibus collocandis
 exerceri quotidie conveniet. Non enim,
 sicut in cæteris studiis abducimur non-
 nunquam occupatione, ita ab hac re nos
 potest causa deducere aliqua. Nonquam
 est enim qua aliquid memoræ tradere ve-
 luitus, & tam maxime, cum aliquo ma-
 jore negotio detinemur. Quare cum sit
 utile facile meminisse, non te fallit,
 quod tantepere utile sit, quanto labore
 sit

*Memoria
 verborum
 quomodo uti
 lis sit.*

*Exercitatio
 artis Mne-
 monice est
 necessaria*

sic appetendum: Quod poteris existimare, utilitate cognita. Pluribus verbis ad eam te hortari non est sententia: ne aut tu nostro, aut nos tuo studio diffidere, aut minus, quam res postulat dixisse videamur.

Atque hæc est sententia, hæc doctrina magni illius Ciceronis de Mnemonica arte. Quod si quis excipiat, libros ad Herennium esse supposititios, is sciat & stili gravitatem, & rerum in iis contentarum majestatem, & characterem Ciceronianum, & alia innumera contrarium suadere, imò nobis persuadere.

Hæc pro re nata de Mnemonicis subsidiis volui, debui communicare cum iis, qui flagrant desiderio earum rerum, quas prisci in magnis & utilibus numerarunt. Si qui sententiam nostram assequantur, & sequantur, est, quod effusè gaudeamus; sin, nihilominus tamen nostra spe penitus non excidemus, qui studuimus ostendere priscos non fuisse alienos ab hujus artis studio, atque adeo nobis non fore inutile id, quod priscis impendiò utile existit.

Finis artis Mnemonica.

ARTIS LULLIANAE
BREVIS ET PERSPI-
CUA EXPLANATIO

per certas sectiones.

SCALIGER, Magister ille subtilitatum, non sine gravi causa novatores vocat veterum intellectuum depravatores. Iis enim hoc unum unice placet, si possint veterum ingenia vertere, ut ait idem. Tales hodie videas plusquam multos. In iis sunt, qui artis Mnemonicae à Cicerone tradita fundamenta convellunt & pari audacia damnant artem Rymundi Lullii, quam vel magis (ô secula! ô caeci estis!) intusmalant, vel ineptiusdinis damnant, quam nunquam viderunt, nedum à limine salutarunt. Contra illos superiori tractatu pro virili mea scripsi; hos contra deinceps scribere aggrediar. Adeo igitur, quisquis es, antiquis moribus, candido scilicet pectore & dextro iudicio. Iudica ipse ex nostris hinc meditationibus, quid arti istae Lullianae tribuendum sit, quidque emolumentum ex illa expectandum.

SECTIO I.

Compendiosa artis Lullianae architectura.

CAPUT,

CAPUT I.

Summa dicendorum.

*Secundum
primam
partem.*

Multum architecturam & magisterium
artis Lullianæ tradituro, tres partes
hujus ædificii constituere placet. *Prima* est,
de causa efficiente. *Secunda*, de subiecto.
Tertia de subiecti partibus.

CAPUT II.

De efficiente causa artis Lul-
lianæ.

Causa efficiens hujus artis est vel *prima*, vel
secunda.

*Deus causa
efficientis
primæ
artis.*

Causa prima, universalis est Deus. Sicutie-
nim solem sine sole, & alia sine eo videre
non possumus: ita nec sine Deo Deum &
alia extra eum intelligere possumus. Hic
sol nunquam nobis occidit; alio tamē mo-
do & gradu alia ingenia illustrat radiis &
fulgore suæ misericordiæ. Hic, inquam, sol
non solum facit, ut ea, quæ potentiâ habet-
mus, actu reddantur illustrata, sicuti facit
sol, sidus celeste, cujus beneficio poten-
tiâ tantum visibilia, actu redduntur talia,
sollicitatâ nempe facultate vivâ. Quid igitur

tur

tur amplius habemus à sole illo clementiæ divinæ? Et potètiā & actum cognoscendi habemus ab illo. Hunc igitur Patrem cœlestem, à quo omne donum bonum & perfectum descendit sollicitare debemus, si interrum cognitionem deduci volumus. Nam sicuti sol cæco non lucet: ita etiam sol ille iustitiæ suæ dona non coronet in vase impuro.

Causa efficiens secunda & particularis fuit intellectus agens Raimundi Lullii (qui temperate fuit melancholicus) & perfecte reflexus. Nisi enim intellectus reflexus formatus, & ut ita dicam, firmatus sit in homine, vix est, ut aliquid præster, quo possit aliis præcipere palam. Intellectus autem Lullianus ita se habuit ad Deum & species intelligibiles, sicut oculus noster se habet ad solem & species visibiles. Scopus illius fuit sanè latidabilis; voluit scilicet tradere artem inventivam differendi de omni scibili. Hunc scopum, ut assequeretur, adhibuit media pro ratione sui tēporis satis accommoda; circulos videlicet & cameras. Erat enim moris apud præcos, subtilissima quæque schematis Mathematicis adumbrare, & ita veluti ob oculos statuere. Adhibuit insuper terminos quosdam barbaros: id quod ipsi non est vitio dandum. Ea enim erant tempora, quæ fulgorem linguæ La-

Causa efficiens, communis artis Lullianæ.

Intellectus agens & reflexus.

Scopus Lullii.

Quare Lullius figuris delectatus sit.

Barbaries Lullii excusatur.

D tina

tinæ non admodum curabant, sicut videre est ex omnibus omnium scholasticorum scriptis. Quid : Philosophi præter intenti contemplationi rerum, non admodum solliciti erant de pompâ verborum. Et denique, sicuti quælibet ars suos habet terminos: ita & Lullius suam artem peculiari sermonis caractere voluit ab aliis distinctam. Ejus autem character ita est comparatus, ut facillimè possit latinitatis veste regi atque ornari.

CAPUT III.

De subjecto hujus artis.

Sic de causâ efficiente : jam, quod ordo juber, de illius subjecto.

Subjectum *Subjectum considerationis in hac arte duas habet partes, rem consideratam, & modum considerandi.*

Res considerata. *Res considerata est materiale subjecti, estque omne sensibile. Atque ita differt à Metaphysicâ.*

Ars Lullii differt à Metaphysicâ. *Metaphysica enim considerat ens in quantum ens reale, per se, quod dividitur in substantiam & accidens; ita ut objectum Metaphysices excludat ens per accidens, itemque ens rationis. At ars magna Lullii est Metaphysicâ generalior; quia tractat entia realia & intentionalia. Etenim multitudine,*

do, cuiuscūq; sit generis, ad simplicem reduci & debet, & verò potest unitatem. Itaque ens, quod dividitur in reale & rationis, etiam reduci debet ad unam aliquam disciplinam, in quâ tota ejus latitudo explicetur. Et hæc est ars magna, seu inventiva.

*Modus considerationis est formale subiecti, est-
que tradere generalissima, vera, necessaria & primitiva principia, secundum quæ non tantum entia realia, sed etiam rationis examinantur. Metaphysica tradit principia primitiva entis realis. Sed ars magna tradit principia ad omne omnino ens, adeoq; omnes disciplinas, & simplex, & compositas, & mixtas, applicabilia. Nullus enim habitus est qui istorum principiorum trutinam effugere possit.*

Hinc colligere est hujus subiecti dignitatem, quæ consistit in certitudine affectionis, in compendiosa facilitate translationis, in generis sui sufficientiâ, & deniq; rei considerationis nobilitate. Hæc enim singula concurrunt hæc in arte, quæ est veluti aquila omnes facultates transcendens eorumq; fines perlustrans & illorum latifundia suâ fecunditate donans. Verè igitur dixeris artem Lullii pertinere ad præcognitum philosophicum, quod tractat de Principiis omnium disciplinarum.

CAPUT IV.

De subiecti partibus.

Partes sub-
iecti. **S**equuntur partes subiecti, qua sunt numero tres.

Idea totius
artis Lulliana. Prima agit de apprehensione simplicium in alphabeto, figura prima & secunda.

Secunda tractat de propositione, seu compositione & divisione in figura tertia.

Tertia tractat de discursum & illativum & ordinativum, sive syllogisticum, & methodicum, cujus septem sunt partes.

1. Quarta figura. 2. Tabula magna. 3. Evacuatio tertia figura. 4. Multiplicatio quarta figura. 5. Mixtio principiorum & questionum.

6. Subiectorum definitiones. 7. Applicatio. De his partibus ita habendum.

Alphabetum Lullianum. Alphabetum continet literas artis, & literarum significata, tanquam solidissima fundamenta.

Figure tres. Figure sunt veluti syllabice, quia docent combinare literas, edeoque illarum significata. Et

- I. quidem prima figura docet extentis circum circa lineis prædicata absoluta singula, per modum abstracti & concreti ad omnia in rerum universitate referre, & cum omnibus, suo modo, componere. Secunda autem figura commonstrat, quomodo prædicata
- III.

dicata respectiva cum ad se invicem, tum ad absoluta prædicata per suam scalam referenda sint. *Tertius*, denique figura rationem terminos absolutos & respectivos combinandi ostendit, adeoque voluti aperit, qui ex syllabis integræ conflentur dictiones, id est, variæ propositiones, in quibus de subiecto quolibet, quodlibet prædicatum absolutum & respectivum, vel ex iis compositum affirmari & negari possit.

Tale est elementale & dictionarium artis Lulianæ: reliqua partes docent, ut ita loquar, *contexere orationes*. Nam in elementalibus continentur omnis generis problemata, & argumenta implicita, itemque responsionum, omnis generis discursuum, & definitionum facultas: in sequentibus autem partibus istorum omnium explicatio, multiplicatio, & evacuatio continetur. In quarta namque figura omnium primo includitur contrarius veluti in aureo talento multiplex moneta. Secundo, in tabula magna omnes argumentorum species extenduntur, explicantur, & numerantur. Tertio sequitur evacuatio tertie figure, ubi docetur ratio explicandi propositiones in primis antecedentibus implicitas. Quarto traditur multiplicatio quarta figure, ad invenendum innumeras rationes pro conclusione affirmanda vel neganda. Quinto apud Lulium sequitur mixtio principiorum & questionum,

III.

Quarta figura.

Tabula magna.

Evacuatio tertie figure.

Mixtio principiorum, &c.

num, seu regularum: ubi deducuntur principia per se, puta absoluta & respectiva, tum utraq; complexè vel incomplexè, conjunctim vel sigillatim per questionum farraginem: unde mirum in modum durescit inventio at-

*Subiecto-
rum tracta-
tio.*

que judicium. Sexto Lullius progreditur ad subiectorum definitionem & eorundem diversificationem, id est, per diversam deductionem; quatenus nempe & ipsa, & omnia, quæ ad eadem, tanquam in iisdem implicita reducuntur, cum principiis absolutis & respectivis determinari possint. In hac sexta parte, ut rectè

*Nucleus ar-
tis Lullianæ
ubi quæren-
dus.*

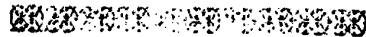
sensit Brunus in Architectura artis Lullianæ, præcipuus hujus artificii finis consistit, qui plerisque, ne dicam omnibus, latuit Lullii interpretes. Hic enim docetur, quomodo talia & cujuscunque generis prædicata (ad hæc enim prædicata, omnia possibile prædicata esse reducibilia sentit Lullius) de talibus, & cujuscunque generis subiectis (ad hæc enim subiecta, cætera omnia subiecta reduci, & in iisdem contineri sentit idem author) possint, & debeant ritè enunciari, & scientificè inter se componi, vel à se in-

*Tres propo-
sitionum
classis.*

vicem disjungi. Nam ista subiecta & prædicata constituunt tres propositionum classes. Principio namque sunt quædam res ita conjunctæ, ut sint indivisibiles, ut homo & animal. Hinc emergunt propositiones necessariæ affirmatæ. Deinde quædam res ita sunt

MEMORATI VÆ.

sunt disjunctæ, ut nunquam sint compo-
nibiles, ut *homo & angelus*. Hinc efflorescunt
propositiones negatæ necessaria. Denique
quædam res ita coherent, ut possint inter-
dum disjungi, & ita disjunguntur, ut pos-
sint interdum coherere. Hinc fluunt pro-
positiones contingentes: ut *homo & erudi-
tio*. Nam hoc contingenter verum est: ho-
mo est eruditus. *Septimo, Lullius tradit applica-* *Applicatio*
tionem, ubi principaliter intendit osten- *ariis Lul-*
dere, quod ad novem subiecta omnia sub- *liana.*
iecta reducantur, & in ipsis includantur
arque implicentur: itemque, quomodo
omnia absoluta ad novem ista absoluta,
& omnia respectiva ad novem ista re-
spectiva prædicata reducantur. Insuper,
quomodo omnia cognoscibilia per im-
plicitum & explicitum, abstractum &
concretum, per figuras allatas, per defi-
nitiones, per quæstiones, per tabulam, per
evacuationem tertiæ figuræ, per multipli-
cationem quartæ, per mixtionem princi-
piorum, per novem subiectorum rationes,
& denique per centum formas construan-
tur, examinentur, atque formentur.

SECTIO II.

Proœmium.

De proposito.

D 4 Sic

De Lexico artis Lullianæ.

Lexicon ar-
tis Lullianæ

Intrinsici sunt, qui occurrunt apud ipsum Lullium: ut, alphabetum, figura, evacuatio, camera, tabula.

Terminationes sunt vel principales, vel minus principales.

Terminationes principales sunt numero tres,
lyum,

Ivum, Ile, Are. Hæc enim sunt tria principia coessentialia, per quæ omnia probantur: ut, communicativum, communicabile, communicare. Illa terminatio potentiæ activam, ista passivam, hæc actum denotat.

Terminationes minus principales sunt reliquæ, ut ens, ex, ans, andus, io, & conlimiles de quibus Brunus in spec. scrutin.

SECTIO IV.

De præcognitis artis Lullianæ.

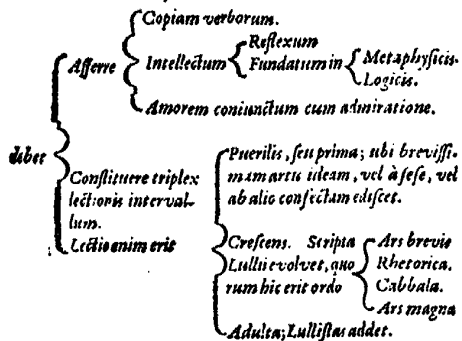
Præcognitorum partes due sunt; quarum prima *Præcognita est de artis natura, secunda de ejusdem studio.* *artis Lullianæ.*
 Natura hujus artis explicatur designatione *Natura artis qui investigatur.*
 sedis, quam obtinet, & indicatione objecti. De *Sedes artis Lullianæ.*
 gnatio sedis est, qua hujus artis convenientia cum
 aliis, & differentia ab iisdem indicatur, hoc pacto: Ars magna Lullii non est Metaphysica, neque est Logica concreta: sed est ipsa Metaphysica superior. Quia enim objectum artis magnæ superius est objecto Metaphysicis, etiam ipsa ars merito superior judicatur. *Vide supra architecturæ cap. 3.*

Indicatio objecti petatur è modo citato *Obiectum artis.*
 architectura capite. Est autem illud duplex, *primarium & secundarium.* Primarium est intellectus, cujus correctrix & directrix est hæc ars, alio autem modo, quàm logica. Logica enim est notionum secundarum: at hæc ars sese exercet in contemplatione omnis scibilis, sive sit reale, sive intentionale.

D 5 Obje-

*Artis studium qui
ostendit
dum.*

Objectum secundarium est memoria: sicuti ipse Lullius testatur in proœmio Cabbalæ. De artis hujus studio paucis ita habendum. Studiosus hujus artis

SECTION V.

De Systemate huius artis.

*Systema ar-
tis.*

Systema artis Lulliana ita adornandum est, ut distinguatur inter præcepta, canones, & commentaria. Ego cum Deo in medium ponam præcepta & canones, commentariis præteritis: quippe qui videam alios hâc in parte satisfecisse hujus artis studiosis. Illud systema paucissimis capitibus absolvam.

C A P U T

De Alphabeto artis.

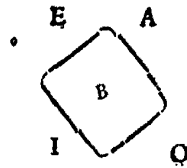
*Alphacetic ar-
tis Lul-
liana.*

[illegible]

CANONES.

*Significata
literarum.* I. Horum elementorum singula significant pri-
mo subiectum : secundo prædicatum absolutum :
tertio prædicatum respectivum : quarto quæstio-
nem.

*Memoria
Alphabeti
artificiosa.* II. Alphabetum, ejusq; elementa, & elemto-
rum significata probe mandentur memoriæ:
Quum autem memoria naturalis subinde
hæliter, de artificiosa cogitandum fuerit.
Ejus ratio talis. Selige tibi novem cubicula
quadrata. In singulis constitue quaterna
quadrata, seu angulos, puta Orientem A.
Septentrionem E, Occidentem I, Meri-
diem O; medium verò contineat elemen-
ta B C D &c. Schema pro litera B. tale
esto:

Intellige hoc Schema esse Musci latus. In
Oriente A, hoc est, angulo Musci vel de-
mus, qui tibi ingredienti est dexter, sive in
quadrato tibi intranti ad dextram sito, po-
ne subiectum videl. *Deus*. Septentrioni E
adjungas prædicatum absolutum *Bonitas*.
Occi-

Occidenti I inscribere prædicatum respecti-
vum *Differentia*. Meridiei attribue quæstio-
nem *Utrum*. In medio verò quadrati pone
elementum B. Et sic ordine procede cum
reliquis elementis. Ubi verò seorsum tibi
commemoranda sunt subiecta, angulos
seu regiones *Orientales* discurre: ubi præ-
dicata absoluta, *Septentrionales*: ubi re-
spectiva, *Occidentales*: ubi quæstiones,
Meridionales. At si cubilium multiplica-
tio minùs arideat, ad reliquas figuras edi-
ficandas: sit in singulis angulis homo, actio,
insigne, & adstans, quæ respondeant sub-
iecto, Absoluto, Respectivo, & Quæstio-
ni. Inde ubi seorsum exminanda sint subje-
cta, intueri homines: ubi absoluta prædi-
cata, actiones: ubi respectiva prædicata, in-
signia: ubi quæstiones, adstantia.

CAPUT II.

De prima figura.

Figura prima continet prædicata absoluta, e-
jusque nota est littera A, quod est initium *Figura pri-*
in voce *Absolutum*. *ma.*

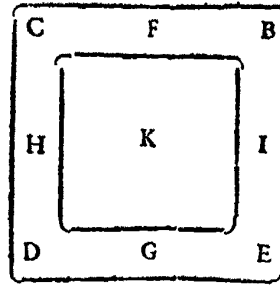
Prædicata absoluta.

1. B. *Bonitas.* 4. E. *Potestas.* 7. H. *Virtus.*
2. C. *Magnitudo.* 5. F. *Sapientia.* 8. I. *Veritas.*
3. D. *Duratio.* 6. G. *Voluntas.* 9. K. *Gloria.*

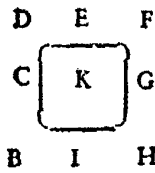
CANO-

CANONES.

I. *Ad retentionem prime figura selige latus
musci quadratum, novem distinctum locis, hoc
ordine:*

vel si mavis, procede hoc ordine:

*Rotunda fi-
gura est
memoria
quoniam.*

Rotundam figuram, tanquam memoriae
inimicam, fugimus, & angularem eidem
familiarem seligimus. Rotunda autem fi-
gura discursui est aptissima.

II. *Prima figura est circularis, & constat li-
neis transversalibus, quibus indicatur, elementa
eius*

ejus diversimodè conjungi posse, nunc directè, nunc transverse. Verbi gratia, B. cum C. D. & sequentibus. Et sic de reliquis.

III. Omnia predicata absoluta, quæ de aliquo subiecto in rerum universitate dicuntur, ad hæc novem reducuntur.

IV. Predicata absoluta de omni ente dicuntur, affirmative vel negative, in concreto vel abstracto, convertibiliter vel inconvertibiliter.

V. Predicata absoluta de Deo dicuntur affirmative, convertibiliter, abstractivè, & concretivè.

VI. Predicata hujus figura sese invicem penetrant & immanent: id est, de se invicem affirmativè dicuntur. Sunt enim æqualia. Ratio: quia sunt principia. Rectè igitur dico: bonitas est magna, durans, potens: magnitudo est bona, durans &c.

VII. Predicata absoluta dicuntur de re aliqua secundum varios casus. exempli gratia, Sapientiam non possum prædicare de libro in casu recto; possum autem in obliquo; ut liber est sapientis, continet sapientiam. Sic dico magnitudo bonitatis, in genitivo; vel magnitudo bona in nominativo. Vide hæc de re, Brunum in specierum scrutinio, de utilibus & inutilibus combinationibus.

VIII. Predicata absoluta examinantur per respectiva. Nam secunda figura illustrat primam. Sic, verbi gratia, considerare licet bonitatis differentiam, concordantiam.

CAPUT

CAP. III.

De secunda figura.

Figura se-
cunda. **S**ecunda figura continet predicata respectiva,
que ita habent:

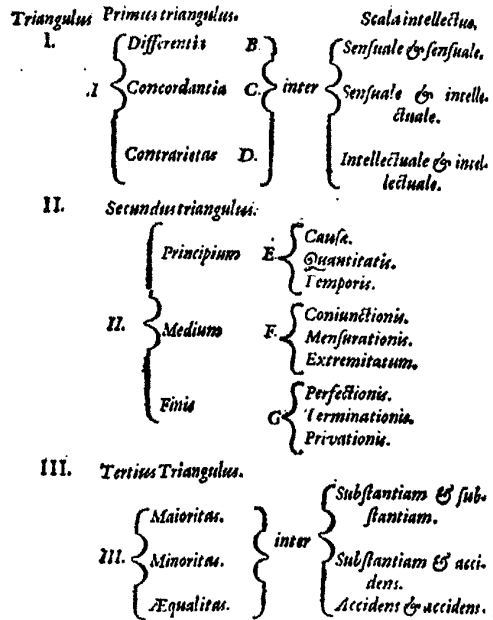
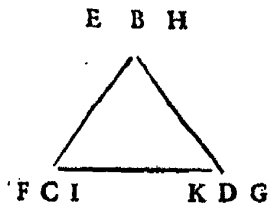

Figura est circularis, sed alio modo quam
prima.

I. Ad

Canones.

1. **A**d retentionem hujus figure imaginare tibi triangulum in quadrato vel recto acrio ita dispositum: singuli anguli singulas, easq; vivas, habeant imagines, quæ binas collaterales sibi assumant. Deinde memoraturus, procede ab uno angulo ad alterū, à principali ad collaterales. Exempli gratia. Imaginare cibi in uno latere pacietis hunc triangulum.

In hoc schemate anguli cardinales sunt sunt B C D: collaterales sinistri E F G: collaterales dextri H I K.

Vel si mavis retine figuram, prout ipse Lullius eam dispescuit.

II. Secunda figura insignitur litera T, quod est initium in dictione Triangulus.

III. Prædicata respectiva hoc ipsum, quod sunt, aliorum esse dicuntur. Principium enim principiantis, principiatis, principiati, principia-

E

principia-

principiabilis, & principiatio dicitur. Idem de cæteris in hoc triangulo iudicium esto. Hic principians dicit causam efficien-
tem & actionem; principiatum, passionem
& effectum; principiativum, actum; prin-
cipiabile, potentiam; principiatio, relatio-
nem ipsam.

IV. Termini huius figura de omnibus dicun-
tur suo modo, puta pro natura & conditione re-
rum. Dicuntur enim primò de se invicem:
deinde de prædicatis absolutis: postremò
de omnibus entibus, cujus cujus illa fue-
rint classis.

● V. Hæc figura constat tribus triangulū: quo-
rum primus vocatur per cōparationem sive aequi-
parationem, secundus per suppositionē, tertius per
excessum & diminutionē. Non potuit esse cir-
cularis, uti prima. Nam circulus dicit eandē
terminorū habitudinem: ut in prima figura
potui dicere, bonitas magna, durans, glo-
riosa, ordine scil. recto, in medio seu in-
tercalari & retrogrado. Sed hæc talis termi-
norū consequētia nō datur. Nō enim dici-
tur differentia concordans. Interim tamen
secundū quosdā modos procedit ista con-
sequentia. Dicitur enim principiū bonum,
differentia a magno: item finis magnus con-
cordans cum glorioso.

VI. Hæc figura constat acutis angulū, qui pri-
mam figuram ab omnibus angulū penetrabilem
subi-

subintrant. Hinc differētia est inter bonum & bonum, bonum & magnum: contrarietas inter bonum & malum: videlicet inter bonum sensibile & intelligibile, intelligibile & intelligibile, ut videre est escālā secundā figuræ.

VII. *Prædicata hujus figuræ penetrant & complectuntur subjecta sumta, cum absolute, tum denominative: absolute, ut Deus, cælum, Angelus, Homo: denominative, ut divinum, cæleste, angelicum, humanum.*

CAPUT IV.

De Tertia figura.

Tertia figura est copulatio prima cum secundā. Tertia figura ideoque, facit ad ἀνωγειαν ἀποτίστον. *ra.*

Schema ejus tale est.

BC	CD	DE	EF	FG	GH	HI	IK
BD	CE	DF	EG	FH	GI	HK	
BE	CF	DG	EH	FI	GK		
BF	CG	DH	EI	FK			
BG	CH	DI	EK				
BH	CI	DK					
BI	CK						
BK							

E 2 Cano:

Canones.

Varii modi
combina-
tionis.

I. Pro subiecto sumatur terminus absolutus, pro predicato item absolutus: ut bonitas magna.

II. Uterque terminus sit respectivus ut differentia principians, concordantia medians.

III. Subiectum sit terminus absolutus, & predicatum, respectivus: ut bonitas differens.

IV. Subiectum sit terminus respectivus, & predicatum absolutus: ut differentia bona.

V. Quatuor istiusmodi sic multiplicantur:

1. Substantive & adiective: ut bonitas magna, magnitudo bona.

2. Adiective; ut bonum magnum.

3. Componendo subiectum, ut constat ex absoluto & respectivo: ut magnitudo differens est bona; vel ex duobus absolutis: ut bonitas magna est durans & differens.

4. Componendo predicatum: ut concordantia est magnum bonum.

5. Componendo subiectum & predicatum: ut, concordantia principians est magnum bonum. *Que compositio dupliciter fit: vel utrisque sumtis in recto, vel altero in recto, altero in obliquo casu: ut differentia principians: item vel utrisque in concreto sumtis, vel altero sumto in concreto, altero in abstracto, vel utrisque in abstracto: ut magnū bonum, magnū boni, magnitudo boni. magnitudo bona, magnitudo bonitatis: itē utroq; accepto abstractivē: ut, magnitudo*

tudo & bonitas sunt principia. Neq; enim dicere possum, magnitudo est bonitas.

VI. Lullius secundum dictas latitudines quatuor modis descendit ab universali ad particulare. *Ratio descendendi Lullio usitata.*
 Primo, à terminis figuræ primæ vel secundæ per terminos figuræ primæ vel secundæ limitatis: ut differentia bona. Hic terminus secundæ figuræ limitatur per alium terminum primæ figuræ Sic bonitas diffrens; Hic terminus primæ figuræ limitatur per terminum secundæ figuræ. Sic principium differens; hic terminus secundæ figuræ limitatur per alium terminum ejusdem figuræ. Secundo terminus in sua generalitate sumtis atque illimitatis fit contractio per scalam: differentia bona inter sensuale & intellectuale. Tertiò ab angulis scilicet illimitatis fit contractio per exemplum: ut differentia bona inter sensuale, quod est ignis, & sensuale, quod est aqua. Quartò ab angulis penè subalterne contractus ad eosdem specialissime contractos: ut bona contrarietas, quæ est inter sensibile, quod est ignis in pipere, & sensibile, quod est aqua in cucurbita. Ecce quæ admodum deducto duodenario prædictæ latitudinis per ipsius altitudinis quaternarium, 48. in qualibet camera tibi occurrant propositiones: 64. deducto eorum sexdenario; & longè plures, si major numerus deducatur, qui quidem cum dictis augeri valet differentiis, cum etiam relativorum,

& homogeneorum terminorum adjectione multiplici, aded ut prius tempus te deficiat, quam propositionum congeries.

VII. *Hanc figuram facilius memoria mandabis, si illius triplicem progressionem observes. Prima progressio est plana, supra expressa ex Lullio. Secunda est perpendicularis hoc modo.*

Triplex progressio est plana, supra expressa ex Lullio.

bc	bd	be	bf	bg	bh	bi	bk
cd	ce	cf	cg	ch	ci	ck	
de	df	dg	dh	di	dk		
ef	eg	eh	ei	ek			
fg	fh	fi	fk				
gh	gi	gk					
hi	hk						
ik							

Tertia progressio est transversalis: ut

bk	ck	dk	ek	fk	gk	hk	ik
bi	ci	di	ei	fi	gi	hi	
bh	ch	dh	eh	fh	gh		
bg	cg	dg	eg	fg			
bf	cf	df	ef				
be	ce	de					
bd	cd						
bc							

Utilitas combinationum

Utilitas harum combinationum patecet è sequenti exemplo. Sumas, e.g. BC. quæ elementa ambo reperis in prima & secunda figura. B significat Bonitatem & differentiam. c. Magnitudinem & concordantiam.

dantiam. Jam quatuor istos terminos combina juxta canones hujus capitis 1. 2. 3. 4. 5. Nam primò subjectum sume substantivè: ut, differentia bona, differentia magna, differentia concordans. Sunt tres propositiones. Secundo, sume alterum terminum eidem substantivè: ut, concordantia bona, concordantia magna, cōcordantia differens. Sunt iterū tres propositiones. Tertio dic bonitas magna, bonitas cōcordans, bonitas differens. Sunt iterum tres termini. Quarto dic, magnitudo bona magnitudo concordans, magnitudo differens. Sunt iterum tres. Et sic sunt in universum duodecim. Si jam eo modo progrediaris, ut subjectum sumas adjectivè, habebis 24. Si pergas, & sumas subjectum in casu recto, habebis 36. Si ulterius cum hisce quatuor, procedas ut antea, & sumas subjectum abstractivè, habebis 48. Eodem modo facies cum prædicato. Hac ratione multiplicabis terminos in infinitum.

CAPUT V.

De quarta figura.

Quarta figura tribus constans circulis tres *Quarta. si-
præcedentes complectitur figuras, estq; ad 3^{iam}.*
E 4 *tabula*

*tabula magna constructionem ordinata: cujus opo
penitus in arte, solutiones & argumenta ad unum
idemq; problema infinitis modis multiplicare po-
terit. Hac de re vide Brunum in specierum
scrutinio cap. 6. per totum.*

CAPUT VI.

De tabula magna.

*Tabula
magna.*

DE tabula magna vide Brunum d.l.c. 7.
per totum, & cap. 8. apud eundem vi-
de, qui tabula memoriæ sit mandanda.

CAPUT VII.

De Quaestionibus.

Questiones sunt numero decem, ad
quas cæteræ omnes reducuntur. A-
liās vocantur regulæ: quia quemadmo-
dum omnia vocabula quinque declina-
tionum regulis ambiuntur: ita in istis de-
cem quaestionibus omnes includuntur. Et
hæ sunt, quæ omnia illustrant, & quasi co-
lorant, quarum quidem quatuor priores
sunt essentielles seu substantiales; re-
liquæ septem acci-
dentales.

SECTIO

SECTIO VI.

De Gymnasio artis Lullianæ.

CAPUT I.

Summa dicendorum.

Hucusque systema artis Lullianæ, de quo plenius apud Lullium & Brunum : sequitur ipsum Gymnasium, de usu hujus artis. Gymnasii partes duæ sunt : prima est de terminorum extensione & multiplicatione, secunda de eorundem applicatione.

CAPUT II.

De multiplicatione terminorum.

Prima pars Gymnasii agit de terminorum multiplicatione, sive amplificatione, qua arminum in modum adjuvatur. e.g. si dicendum sit de cælo, percurro requiritur cæli hîc indicata, per negationem & affirmationem.

*Prima pars
Gymnasii.*

Amplificatio ista ostendenda est.

- I. In subjectis.
- II. In prædicatis absolutis primæ figuræ.
- III. In prædicatis respectivis secundæ figuræ.

*Amplifica-
tio termi-
norum.*

E 5 IV. In

IV. In tertia figura.

V. In quarta figura.

VI. In quaſtionibus, ſeu regulis.

CAPUT III.

De primo ſubieccto B, quod eſt Deus.

Multiplicatio primi ſubiecti Theologia. **P**rimum ſubiectum eſt D E U S, qui confideratur, in ſe, & in actionibus
rum. Ibi eſt unitas eſſentia, & Trinitas perſonarum.

Catalogus attributorum divinatorum. Ad unitatem eſſentia pertinent proprietates eſſentiales: quarum alia ſunt negantes, alia affirmantes.

Negantes ſunt, quæ à Deo remouent omnem imperfectionem.

Imperſectio omnis eſt à cauſis, & circumſtantia.

A Deo remouentur cauſæ cum interna, tum externa.

Cauſas internas de Deo negat ſimplicitas: quæ negat omnem compositionem, ex eſſe & eſſentia, natura & ſuppoſito, actu & potentia, genere & differentia, materia & forma, ſubieccto & accidentibus.

Cauſas externas negat immutabilitas.

Circumſtantiam loci à Deo remouet immenſitas, temporis, æternitas.

Proprie-

Proprietates affirmantes sunt, quæ de Deo annunciant perfectiones per excellentiam.

Perfectio autem est vel intellectus, vel voluntas, vel potentia agendi.

Perfectio intellectus in Deo dicitur omniscientia, sive omnisapientia.

Perfectio voluntatis est, cum veracitas, tum bonitas.

Perfectio potentia executiva dicitur omnipotentia.

Horum omnium necessarium consequens est Beatitudo, quæ est Gloria & Gaudium.

Trinitas personarum est, quæ in una essentia Trinitas sunt tres ἑὸς ὑπαρξίως, Pater, Filius, & Spiritus personarum ritus sanctus.

Sic Deus consideratur in se: in actionibus consideratur, quatenus attendantur eius actiones ante tempora, in tempore & post tempora.

Actiones Dei ante tempora sunt decreta, providentia scilicet, & predestinationis.

Actiones Dei in tempore sunt opus creationis, redemptionis, & sanctificationis.

Actiones Dei post tempora sunt, Glorificatio, & Damnatio.

Praxis.

QUUM tibi dicendum est de Deo, singula prædicata, cum absoluta, tum respectiva, quæstiones item & subjecta poteris de singulis hisce divinis titulis efferre. exempli

exempli gratia, non solū ostendes, quomodo Deus sit bonus ratione Angeli, Caeli, Hominis: sed etiam ejus simplicitatem, & reliquos titulos deduces. Nam omnia, quæ de Deo dicuntur, eadem, quæ Deus, recipiunt prædicata. Sic ubi suppediatur immensa considerationis materia. Tituli autem hujus subjecti sunt:

1. Unitas essentiæ.	15. Decretum præ-
2. Simplicitas.	destinationis.
3. Immutabilitas.	16. Creatio.
4. Immensitas.	17. Redemptio.
5. Æternitas.	18. Sanctificatio.
6. Omniscentia.	19. Glorificatio.
7. Veracitas.	20. Damnatio.
8. Bonitas.	Ad hosce titulos, ve-
9. Omnipotentia.	luti locos commu-
10. Beatitas.	nes, omnia reducun-
11. Pater.	tur, quæ de Deo di-
12. Filius.	cuntur. Et singuli isti
13. Spiritus sanctus.	tituli deducuntur per
14. Decretum provi-	prædicata & quæ-
dentia.	stiones artis Lullianæ

CAPUT IV.

De secundo subjecto C.
quod est angelus.

Secun-

Secundum subiectum est angelus ubi multipli- Multiplica-
 catio terminorum sic hoc modo: Angelus consi- tio secundi
 deratur cum in genere, tum in specie. subiecti ex

In genere considerantur Angelorum proprietates, quæ sunt negantes & affirmantes. Negantes Angelorum sunt. 1. Simplicitas, sed limitata. 2. Remotio loci & temporis, quibus mensurantur corporea substantia. Pneumatica.

Affirmantes sunt. 1. Finitudo spiritalis. 2. Motus celerissimus. 3. Summa vis intellectus. 4. Summa vis voluntatis.

In specie Angelus est bonus, vel malus. In Angelo bono spectantur causæ propria & effecta & di- De Angelis
 stinctio. bona.

Causa efficiens bonitatis Angelorum est, cum principalis, gratiosa Dei electio, tum subordinata voluntas Angelorum & assensus permanendi in sanctitate & iustitia. Propria sunt bonum virtutis, & bonum conditionis.

Bonum virtutis respectu intellectus & voluntatis.

Respectu intellectus est summa claritas & veritas notitia.

Respectu voluntatis est summus appetitus summi boni, & per consequens, boni à primo dependenti.

Borum conditionis est felicitas, quæ est gloria & gaudium.

Effecta bonorum Angelorum sunt, vel respectu Dei, vel respectu creaturarum.

Respectu Dei, est inestimabilis & perpetua divinitas.

vini nominis predicatio. nec non celerissima expeditio omnium iussuum divinorum.

Respectu creaturarum effecta bonorum Angelorum sunt vel generalia, vel specialia:

Generalia sunt, quae totum mundum concernunt. Sicutque

1. *Fovere, conservare & tueri omnes res contra Satanam.*

2. *Inundationes aquarum prohibere.*

3. *Veementiores turbines prohibere.*

4. *Venenatam in aere elevationem impedire.*

Specialia sunt respectu hominum, eorumque vel bonorum, vel malorum.

In bonis sunt, respectu bonorum animi, corporis, fortune.

Respectu bonorum animi sunt ratione intellectus, & voluntatis.

Ratione intellectus hoc est, quod eum illustrent, & ab obsessione Diaboli probeant, secundum Deum.

Ratione voluntatis hoc est effectum, quod eam defendunt, ne affectum dominio instinctu diaboli abripiatur.

Respectu bonorum corporis effecta sunt.

1. *Ante partum suum habere rationem.*

2. *Post partum integritatem membrorum, boni item calidi & humidi radicalis temperiem servare adversus Diabolum.*

3. *In morte repellere vim Satanae.*

4. *Post mortem animae gessere in sinum Abrahamae.*

Respe-

Respectu bonorum fortuna effecta sunt, ea tueri, ne vel Diaboli fraude, vel aqua & ignis injuria perissum eant.

*Denique effecta bonorum angelorum respectu
malorum hominum sunt, ut sceleratos puniant,
atque ita sint executores sententiæ divinae adver-
sus eos lata.*

Distinctio bonorum Angelorum sumitur 1. & gradibus. Alii sunt superiores, alii inferiores. Nam inter bonos Angelos est ordo. Ubi autem est ordo, ibi est primus & posterius.

2. Ex objectis. Alii præsunt integris regnis, alii singulis hominibus.

*Angelus malus sequitur: cujus considerantur De Angelis
causa, propria, effecta, & distinctio. malis.*

Causa efficiens istius malitiae est cum deus
pater, cum deus et pater.

*Causa meorum. Unde est contemptus Dei: pro-
tactica, summus honor, quem se habituros spera-
bant isti Angeli.*

Propria sunt, malum vitii & conditionis. Ma-
lum est respectu intellectus, & voluntatis.

Respectu intellectus est obscuritas, & perplexitas, & dubitatio atq; confusio perpetua, qua mali angeli laborant.

Respectu voluntatis est 1. perpetua à bono aver-
sio. 2. Odium, idēq;

1. *Ergà Deum.*

2. Ergà bonos angelos.

3. Erga omnes Dei creaturas, inprimis genus humanum, & maxime electos. 4. Er-

4. Er-

4. Erga scipfos. Nam angelus malus perpetuo quodam Livore adversus socios sui ordinis insurgit.

Malum conditionis est infelicitas, puta ignominia & dolor.

Effecta sequuntur: eaq; vel vera, vel praestigiosa.

Vera sunt respectu Dei, & creaturarum. Respectu Dei sunt 1. mendacium & perperua de Deo calumniaria 2. perperua divini nominis detestatio.

Respectu creaturarum sunt, vel respectu spiritualium, vel corporearum.

Respectu spiritualium sunt, vel quoad bonos angelos, vel inter se invicem. Quamvis enim ipsi mali angeli inter sese non pugnent aperto Marte, clandestinum tamen gerunt bellum, internumq; inter se odium exercent.

Respectu corporearum creaturarum effecta Satanae sunt, vel erga irracionales, vel erga racionales creaturas.

Erga irracionales, odium & persecutio. Nam Diabolus cupit caeli & omnium elementorum substantiam evertere, ordinata confundere, bona depredare.

Erga racionales creaturas, seu homines effecta sunt, vel generalia, vel specialia. Generalia sunt, quod cupiat,

1. Animam rasionalem e corpore abripere.
2. Impedire potentiam intellectuivam, voluntariam & executivam.

3. Cor-

3. Corpus humanum ejusq; valetudinem variis modis ledere.

4. Eorum bona pefum dare, honoriq; & fama per calumnias nocere.

5. Obsidere mentes & corpora hominum. Specialia effecta Satana sunt respectu electorum, & reproborum.

Respectu electorum est tentatio in fide, penitentia, & bonis operibus.

Respectu reproborum sunt, cum dolosa, arcana & mira seductio à bono atque inductio ad malum, tùm executio judicii divini, in hac vita & post eam.

Sic de veris malorum angelorum effectis: sequuntur prestigiatoria, quæ quidem sunt infinita. Præcipua tamen species sunt, visiones, imagines, & persuasiones, quibus illudis suum mancipium.

Distinctio angelorum malorum sequitur in suos ordines. Est enim alius veluti princeps, alii verò ejus ministri, iiq; innumerabiles.

Praxis.

Non solum præfens subjectum, Angelus, deducatur per terminos artis, sed etiam omnia ea, quæ hic dicta sunt de Angelo. Nam ista omnia possunt habere locum subjecti. Suntq; summatim hi tituli:

Locus primus de Angelis in genere.

i. Simplicitas.	temporis.
ii. Negatio loci &	3. Finitudo.
	F 4. Mo-

4. Motus.	6. Summa vis vo-
5. Summa vis in-	luntatis.
tellectus.	

Locus secundus de bonis Angelis.

1. Causa efficiens Dei.	6. Effecta respectu mundi.
bonitatis Angelorum.	7. Effecta respectu piorum.
2. Summa claritas & veritas intellectus.	8. Effecta respectu impiorum.
3. Appetitus boni.	9. Distinctio eorum.
4. Felicitas.	
5. Effecta respectu	

Locus tertius de malis Angelis.

1. Causa efficiens malitiæ.	8. Effecta erga irrationales creaturas.
2. Vitium intellectus.	9. Effecta erga homines.
3. Vitium voluntatis.	10. Effecta ratione piorum.
4. Infelicitas.	11. Effecta ratione impiorum.
5. Effecta ratione Dei.	12. Effecta præstigiatoria.
6. Effecta ratione bonorum angelorum.	13. Distinctio.
7 Effecta inter sese.	

Ex

Ex his videre est, quomodo fiat contemplationis live terminorum Lullianorum per hosce titulos methodicè à nobis digestos extensio.

CAPUT V.

De tertio subjecto D, Cœlum.

Tertium subjectum, quod est Cœlum, extendit & multiplicat considerationem atque concipit per totam Astronomiam. Huc igitur pertinent omnia, quæ occurrunt *Multiplicatio tertii subjecti ex Astronomia.*

1. In Sphæra, cuius præcipui tituli sunt: *Sphæra.*

I. Orbes undecim, hoc ordine.	nales & meridionales.
Cœlum beatorum.	III. Motus orbium.
Primum mobile.	IV. Circuli, ut sunt.
Cœlum nonum.	Horizon.
Sphæra octava.	Meridianus.
Septem orbes planetarum: sed recentiores cōputant II. planetas.	Zodiacus.
II. Stellæ fixæ, sunt.	Æquator.
que	Duo coluti.
Signa Zodiaci.	Duo tropici.
Stellæ Septentrio-	Duo polares.
	V. Cœlicardines.
	VI. Zonæ quin-
	que.
	F 2 Tempe-

84 THESAURUS ARTIS.

Temperata septentrionalis. Frigida septentrionalis.
 Téperata meridionalis. Frigida meridionalis.
 Intéperata torrida.

Theoria
 Planetarü.

II. In theoria planetarum cuius præcipui tituli sunt :

1. Orbis eccentricus.	Amici vel inimici.
2. Orbis concentricus.	6. Aspectus Planetarum, ut sunt
3. Apogeu, seu aux.	Sexilis
4. Perigeum.	Quadratus
5. Passiones Planetarum, unde planetæ dicuntur,	Trinus
Directi vel retro-	Oppositus
gradi.	Conjunctio.
Tardi vel veloces.	7. Theoria Saturni.
Ascendentes vel	8. Theoria Jovis
descendentes	9. Theoria Solis, ubi de ejus eclypsi.
Aucti lumine, vel	10. Theoria Veneris.
deminuti.	11. Theoria Mercurii.
Orientales vel Occidentales.	12. Theoria Lunæ, ubi de ejus eclypse.

Computo.

III. In computo, ubi hi subtituli.

1. Natura temporis.	scrupulum.
2. Minutum seu	3. Ho

3. Hora, ubi de ho-	12. Computus Ju-
rologiis.	daicus.
4. Dies.	13. Computus Chri-
5. Septimana.	stianus.
6. Mensis.	14. Computus Pon-
7. Annus.	tificius.
8. Epochæ.	15. Computus gen-
9. Computus Astro-	tilis.
nomicus.	16. Computus Po-
10. Computus Me-	liticus.
dicus.	17. Calendarii fa-
11. Computus Ec-	brica & usus.
clesiasticus.	

*IV. In Astrologia iudiciaria licita,
cuius tituli sunt:*

1. Prognostica tempestatum. 2. Erectio- *Astrologia*
nes thematum, de hominis temperamen- *iudiciaria*
to & studiis, quatenus a cursu cæli depen- *licita.*
dent.

Praxis.

Collectio terminorum hujus subjecti, secundum singulas considerationis species per principia artis sigillatim deducta, infinitam prætionis copiam subministrat. Et extenditur præsens subjectum per omnia sequentia, in quæ influit, itemque per antecedentia, à quibus est productum, atque motum.

CAPUT VI.

De quarto subiecto E, quod est Homo.

Multiplicatio quarti subiecti ex Anthropologia. **I**N homine considerabis. 1. Animam, ejusque facultates. 2. Corpus, ejusque partes. 3. Unionem & communionem corpori & animæ. 4. Participationem cum omnibus subiectis. Homo enim est $\mu\epsilon\tau\epsilon\omicron\chi\omicron\sigma\mu\Theta$.

Praxis.

ISta, quæ in homine observanda dixi, percurrere, & deduc per prædicatorum circumferentiam, & ita tibi suppeditabitur æterna considerationis materia.

CAPUT VII.

De quinto subiecto F, quod est Imaginativum.

Multiplicatio quinti subiecti ex Physicâ. **Q**uintum subiectum est imaginativum, quod est intermedium inter hominem & sensivum: estque veluti $\delta\omicron\mu\omicron\chi\iota\alpha\sigma\mu\acute{\alpha}\nu\omicron\nu$ rationis, ut in equo, cane, & elephanto cum primis videre est. Et hoc subiectum extenditur per superiora, tanquam principia, causas &

& objecta: & per inferiora, tanquam ejus fundamento, subiecta item & objecta.

Praxis.

A Bhoc subiecto dependet ratio multiplicitatis artis memorativæ, de qua supra thesauro nostro.

CAPUT VIII.

De sexto subiecto G, quod est sensitivum.

Sextum subiectum, quod est sensitivum, dilatur per proprias sensuum internorum & externorum species & differentias, per sensuum objecta, media, & organa: item per reliqua subiecta superiora & inferiora. *Multiplicatio sexti subiecti ad physica.*

Praxis.

HOc subiectum, ita ditatum, positum in centro circuli, ut discutrat circumferentiam terminorum, ipsius artis, innumeras parit inventiones.

CAPUT IX.

De septimo subiecto H, quod est vegetativum.

*Multiplica-
tio septimi
subiecti d
Physica.*

Huius subiecti essentia vitalibus inniscitur po-
tentia, puta appetitiva, attractiva, retenti-
va, digestiva, expulsiua & productiva.

Praxis.

Hæc omnia & singula ad circumferen-
tiam prædicatorum & quæstionum
referantur, præterea copia: item confe-
ratur hoc subiectum cum superioribus &
inferioribus subiectis. Etenim ratio subje-
cti superioris includit subiecti inferioris
rationem, vel ut compositum, vel ut in-
formatum, vel ut participans, vel ut parti-
cipatum, vel ut agens, vel ut subiectum.

CAPUT X.

De octavo subiecto I, quod
est elementativum.

*Multiplica-
tio octavi
obiecti d
Physica.*

Elementativum extenditur. 1. per prima prin-
cipia, materiam, formam & privationem. 2.
per quatuor elementa: quorum considerata ve-
niunt essentia qualitates, actus & circumstantia.

Praxis.

Ista posita in centro circuli, non medio.
Icrem suppeditant contemplandi materiã.

CAPUT XI.

De nono subiecto K, quod
est Instrumentativum.

Instru-

Instrumentativum duplex est, naturale & morale. Naturale complectitur novem accidentia prædicamenta. Nam hæcenus tradita subiecta pertinent ad categoriam substantiæ. Variantur autem subiecta substantialia secundum prædicamenta accidentalia, vel affirmando, vel negando: id quod non est leve in hac arte.

Morale complectitur catalogum virtutum & vitiorum, adeoque omnia, quæ continentur,

1. Sub jure naturali, quod est commune omni animantium generi.

2. Sub jure gentium, quod est commune omnibus hominibus.

3. Sub jure civili Ethico, quod est commune omnibus hominibus honestè vivere cupientibus.

4. Sub jure civili æconómico, quod familiis gubernandis est accommodatum.

5. Sub jure civili Politico, quod omnibus nationibus, exceptis barbaris, est commune.

Praxis.

Duplex propositum instrumentativum in cætro collocatum fortissimum reddit considerationis actum.

C A P. XII.

De multiplicatione primæ figuræ.

F 5 Sic

Multiplicatio noni instrumenti.
1. e Logica.

2. e Philosophia præctica.

Multiplicatio prima figura. Sic ostensa est amplificatio in subjectis: eadem nunc ostendenda est in sequentibus, & quidem omnium primò in figurâ.

Transcendentia qua sunt. Predicata absoluta prima figura sunt transcendentia, non substantia, non accidentia; sed de substantiis & accidentibus dicuntur affirmativè vel negativè, & omnia absoluta predicata ad ista referuntur.

Considerantur autem multifariâ.

1. In singulâ disciplinâ: ut bonitas consideratur theologicè, ethicè, metaphysicè.

2. Generaliter: ut si dicam de bonitate in genere.

3. Specialiter: ut si dicam de bonitate hominis.

4. Particulariter: ut si dicam de bonitate individui, putâ Petri, Aristotelis.

5. Quatenus ducuntur per triangulos secundæ figuræ, illiusq; scalæ: in qua sunt gradus generalissimi, subalterni, & specialissimi, tanquam supremi, medii, & infimi.

6. Quando peculiâres rationes bonitatis, magnitudinis, & cæterorum in medium afferuntur.

C A P U T X I I I .

De multiplicatione secundæ figuræ.

Sequi-

Sequitur multiplicatio secunda figura. quæ sit, *Multiplicatio secunda figura.*
 quando ejus predicata respectiva ducuntur

1. Per angulos suos: ut differentia animæ, quatenus refertur ad sensuale, vel intellectuale.

2. Per se invicem: ut differentia per principium, medium, finem.

3. Per primam figuram: ut differentia animæ ab aliis secundum magnitudinem, potestates, &c.

4. Per subjecta: ut differentia animæ à Deo, Angelo, & reliquis subjectis.

CAPUT XIV.

De multiplicatione tertiæ figuræ.

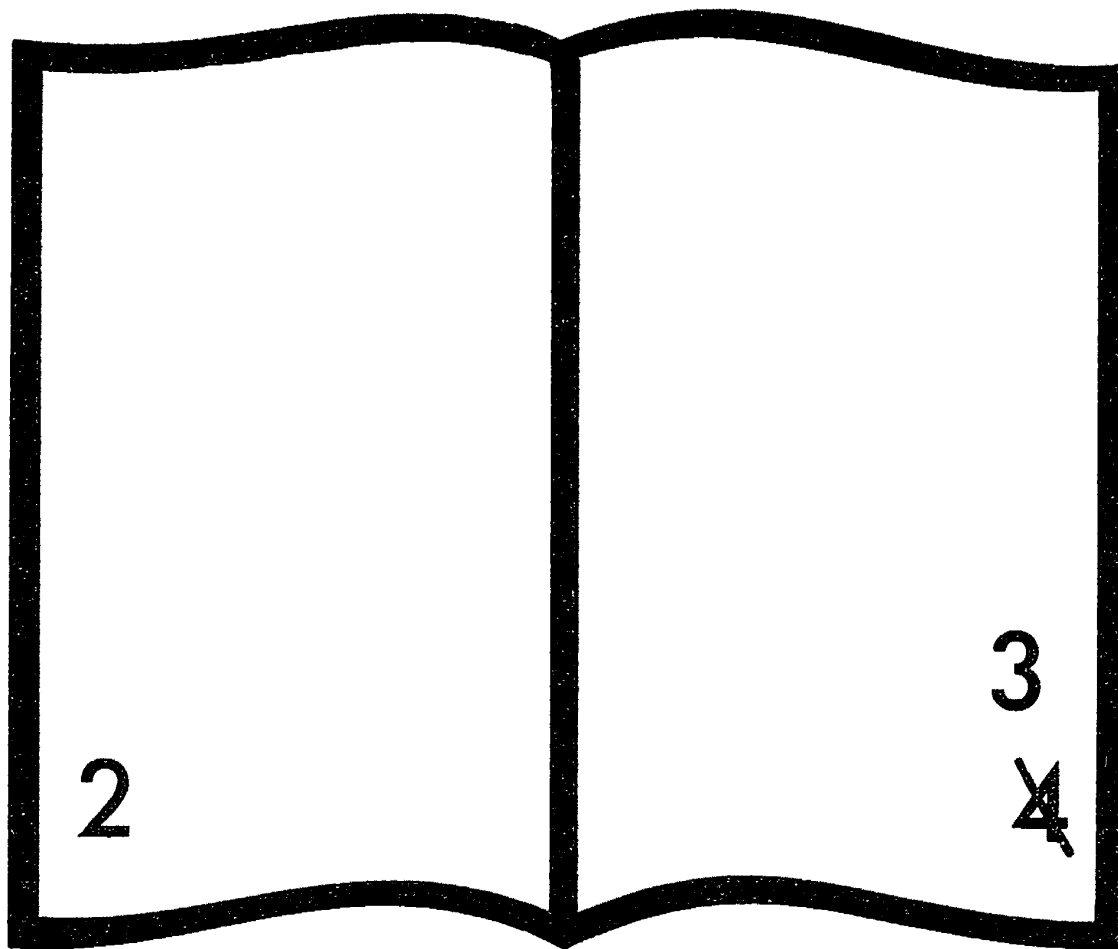
Prima & secunda figura amplitudinem tertiæ *Multiplicatio tertiæ figura.*
 completitur. Eius enim elementa sub se continent significata septem, hoc ordine. Verbi Gratia,

B. continet. 1. Subjectum, Deus. 2. predicatum absolutum, Bonitas. 3. predicatum respectivum, Differentia. 4. Virtutem, Justitia. 5. Vitium, Avaritia. 7. Questionem, Utrum. Videamus ergò primum quadratum, seu cameram, B C.

1. Per duos terminos; quorum prior est quæstio, alter

1. Predicatum absolutum: utrum sit bonitas?

2. Præ-

2. Prædicatum respectivum : utrum sit differentia?

3. Prædicatum respectivum quoad angulos scale : ut utrum sit differentia inter sensibile & sensibile.

II. Per tres terminos : ut, differentia magna bonitatis, concordantia bona divinitatis.

III. Per quatuor terminos : utrum sit magna Dei bonitas, quid sit?

IV. Per quinque terminos : utrum sit magna bonitas justitiæ angeli : quid est angelum esse justum in magna bonitate?

V. Per sex terminos : quid est angeli justitiam esse in magna bonitate concordante?

VI. Per septem terminos : quid est angeli justitiam esse in magna bonitate concordante cum bonitate Dei?

VII. Per octo terminos, vel plures : quid est angelica justitia in magna differentia cum bonitate Dei, & concordantia cum bonitate hominis?

Hi modi per multas inflexiones Grammaticas, variosque prædicandi modos referre rædiosum foret. Lullius tamen simplicem multiplicationis modum in hac figura amat, & vocat evacuationem tertiæ figuræ. e. g. Camera B C. hoc modo evacuat per duodecim propositiones:

Bonitas est magna: Bonitas est differēs:
Bonitas est concordans : Magnitudo est
bona:

Evacuatio
tertiæ figu-
ræ.

bona: Magnitudo est differens: Magnitudo est concordans: Differentia est bona: Differentia est magna: Differentia est concordans: Concordantia est bona: Concordantia est magna: Concordantia est differens. Secundo format 20. quæstiones, deducendo illas propositiones, per Utrum, Quid, &c. Tertiò affert definitiones terminorum, quæ possunt esse mediis termini. Nam argumenta firma ducuntur è loco definitionis. Quartò affert varias terminationes, videlicet per ivum, abile, & are: quæ sunt signa potentia: activæ & passivæ, & actionis: quæq; possunt esse media ad argumentandum. Bonitas enim probatur de subiecto per bonificativum esse, bonificabile esse, & bonificare. Quintò cameram B.C. examinat per species quæstionum B.C. & earum modos.

CAPUT XV

De multiplicatione quartæ figuræ:

Amplitudo quartæ figuræ est maxima. *Multiplicatio quartæ figuræ.*
 Adt enim inventionem mediis termini. Oblato
 namque problemate, subiectum refertur ad literam
 circuli exterioris, prædicatum ad literam aliquam
 circuli interioris. Immo ita hisce literis fiat
 inventio & multiplicatio mediis termini è medio-
 ximo

Diſtum A.
maxxor.

De multiplicatione quaestio-
nis, Utrum?

Sequitur ultimus amplificationis modus in quaestionibus, quae sunt vasa ad omnia intelligibilia. Quæstio, Utrum, multiplicatur per affirmationem, negationem & dubitationem.

& dilatatur dum refertur ad essentiam & omnia prædicata artis magnæ, Metaphysicæ, & Logicæ, ut, an Deus est, an est causa mundi efficiens, an ex materia mundum creavit, & ita deducendo per librum primum Logices Ramæ: item Metaphysicam, an Deus est unus, verus, bonus: denique per artem magnam, an Dei bonitas est ipsius essentia, an est infinita?

CAPUT XVII.

De multiplicatione quæstionis, Quid?

Quæstio, *Quid* dilatatur per propria rei, *Multiplicatio quæstionis: Quid* per periphrases, metaphoras, definitiones, & descriptiones à singulis inventionis locis petitas. verbigratia. Quid est senectus? est portus malorum. Quid est Sol? Est oculus mundi. Huc pertinent definitiones nominales, essentielles, causales; item, quid est in se, quid est in alio? quid habet in se? quid in alio?

CAPUT XVIII.

De multiplicatione quæstiois De quo, vel Ex quo?

Multiplicatio quæstionis. Ue quo?
Quæstio

Questio, *De quo*, extenditur ad significanda principia essentialia, originalia, intrinseca, extrinseca, efficientia, materialia, primitiva, terminum à quo. compositionem, item quaestionem cuius sit, itemque cuius inter sit.

CAPUT XIX

De multiplicatione quaestionis, Quare?

Multiplicatio quaestionis Quare.

Questio *Quare* extenditur ad causas efficientes naturales & voluntarias, per se & per accidens, itemque materiam, formam, & finem. Ratio: quia quaestio *quare* quaerit de necessitate, cuius gradus dependit à quatuor causis. Ad causam efficientem referuntur fatum, seu potius decretum Dei, imprudentia seu fortuna, Casus, causas naturales & consilio agentes. Materia est prima vel secunda. Forma est generica vel specifica. Finis est mediatas, vel ultimas, ut in Scholis loquimur.

CAPUT XX.

De multiplicatione quaestionis, Quantum.

Quaestio

Quæstio *Quantum* extenditur ad signifi- *Multiplicatio quest.*
 ficandum Geometricè & Arithmeti-
 cè; videlicet quantitatem molis: item
 quantitatem virtutis, & denique momen-
 tum cuiusque rei. Nam quælibet res pecu-
 liare habet momentum, quod vocant im-
 portantiam, quæ inquiritur per quæstio-
 nem quantum. Huc pertinept paria, maio-
 ra, & minora.

CAPUT XXI.

De multiplicatione quæ-
 stionis, *Quale*.

Quæstio *Quale* amplificatur per ea, quæ *Multiplicatio quest.*
 traduntur in prædicamento qualita-
 tis: itemque per omnia quæ rem talem & *Quale*.
 qualem reddunt: ut sunt propria, similia,
 dissimilia.

CAPUT XXII

De multiplicatione quæ-
 stionis *Quando*.

Quæstio *Quando* amplificatur per diffe- *Multiplicatio quest.*
 rentias temporis, de quibus in catego-
 ria *quando*. Item per durationem, quæ est *Quando*.
 transcendens. verbi gratia, quum quæro,
 quando Deus creavit tempus, vel cælum.

G Respond:

Respond. In principio. quod principium non est tempus. Deus enim mundum non creavit in tempore, sed cum tempore. Insuper amplificatur hæc quæstio H per species quæstionis CD & K: ubi sunt ejus constituentia & concomitantia.

CAPUT XXIII.**De multiplicatione quæstionis Ubi?**

Multiplic. quæst. Ubi. **Q**uæstio Ubi dilatur per differentias loci, de quibus in categoria Ubi. Sed cum de Deo quæritur, ubi fuerit antequam fieret, non responderetur per locum, sed vel per essentiam. Fuit ipse: vel per nescio, ut loquuntur, scit ipse. Insuper hæc quæstio I amplificatur per species quæstionum C D & K.

CAPUT XXIV.**De multiplicatione quæstionis, Quomodo, & Cum quo.**

Multiplic. quæst. **Q**uæstio, Quomodo, amplificatur per propria & appropriata, per τὸ esse & Quomodo operari, per τὸ in se & in alio. Penetrat modum & Cum dosentis Metaphysicos, itemque Logicos.

Hinc

Hinc videre est, quomodo hujus facultatis latitudo complectatur amplitudinem Logices & Metaphysices. Etenim sicuti prædicata hujus artis superiora sunt terminis Metaphysicis & Logicis: ita & hæ quæstiones iisdem aptari possunt, debent.

Cæterum littera K etiam complectitur quæstionem, *Cum quo*: quæ dilatatur per omnia, quæ habent rationem medii, signi, instrumenti, concurrentis, concomitantis, idem facientis & admittentis: adeo ut nihil hujus quæstionis lucem, & colorationem, quam vocant, effugiat.

CAPUT XXV.

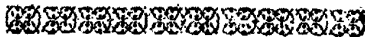
De regula generali, quæ facit ad multiplicationem quæstionum.

UT quæstiones omnes & singulas hætenus enumeratas amplificare queas, deduc eas per Metaphysicos & Logicos terminos: ut, utrum est causa, quid est causa, qualis est causa. Cum primis accuratam prædicamentorum habes rationem. Hac enim ratione quæres: an sit, quid sit res, &c. ratione substantiæ, quantitatis, qualitatæ, & reliquarum, quæ sequuntur, categoriarum.

CAPUT XXVI.

Peroratio primæ partis Gymnasii.

ATque hæc sufficiant de Gymnasii artis Lullianæ parte prima: quã ita, opinor, concinnavi, ut infra mediocritatẽ exercitatus in Philosophicis possit pervtdere, quid emolumenti ex hac arte expectandum sit. Omnia enim, quæ Lullius tractat in arte brevi, in arte magna, in arbore sciẽtiarum, in arte inventivã, in arte demonstrativã, in auditu Cabbalistico (horum enim librorum una eademque est intentio; quamvis alius atque alius sit procedendi modus) omnia, inquam heic ita declaravimus, ut nihil à nobis sit prætermissum. Quod si exempla desideras, consule ipsum Lullium, quem nisi diligenter evolveris, nunquam aliquid laude dignum hac in arte præstiteris.

GYMNASII LULLIANI

Pars secunda.

CAPUT I.

Cohærentia hujus partis cû
supe-

superiori, & summa dicendorum.

Tradita est prima gymnasii pars de terminorum artus hujus multiplicatione: sequitur ^{Septem mēbra partis} secunda, ubi tradenda est hujusdem artus applicatio, ^{secunda Gymnasii.} cujus septem sunt membra.

- I. Reminiscencia terminorum.
- II. Multiplicationis usus.
- III. Immeatio, seu penetratio.
- IV. Mixtio.
- V. Applicatio artus ad directionem memoria.
- VI. Applicatio ejusdem ad directionem intellectus.
- VII. Applicatio artus ad certam facultatem.

De his ordine videbimus, si non $\sigma\phi\omega\varsigma$, tamen $\sigma\alpha\phi\omega\varsigma$.

CAPUT II.

De reminiscencia terminorum in hac arte.

Termini hujus artus ad unguem memoria sunt ^{Termini artus, qui memoriae sunt mandandi.} mandandi, ita quidem, ut recitari possint ordine recto, intermedio seu intercalari, & retrogrado; itemque, consequenter seu uniformiter, ut Deus, Angelus, cœlum; & descendendo seu multiformiter, ut Deus, Quantitas, Justitia.

G 3 Hoc

Hoc autem præstari potest adminiculo cubiculorum, de quibus in thesauro artis mnemologica, itemque supra in systemate artis.

CAPUT III.

De usu multiplicationis.

*Multiplicatio-
nionis na-
cessitas, mo-
dus, usus.* **M**ultiplicatio seu amplificatio terminorum in hac arte usque adeo est necessaria, ut vel sola ei maximam fieretur lucem. Eam ob causam ejus rationem descripsimus fufius in prima hujus gymnasii parte. Heic ejusdem usum indigetare fert animus.

Est autem multiplicatio

1. Subjectorum.
2. Prædicatorum.
3. Questionum.

*Multiplica-
tio subjecto-
rum.* Multiplicatio subjectorum fit per arbores sive tabulas. Nam omnia, quæ dici possunt de Deo, Angelo, cælo & reliquis subjectis debent ita disponi, ut repræsentent arbores sive tabulas. Quilibet autem hujus artis studiosus suo hac in parte abundare potest sensu & hujusmodi tabulas proprio Marte conficere, retinendo singulorum subjectorum subtitulos à nobis expressos

Usus hujus multiplicationis ita habet. Quoties dicendum est aliqua de re, necessum est

est illam reducere ad suum subiectum. *De quolibet enim argumento*, ait Philosophus, *judicatur à propria sede*. Quum verò unius, ejusdemque subiecti subtituli maximam inter se se habeant vel affinitatem vel cognationem, est operæpretium eos inter se conferre, ut, hac ratione discursus ad infinitatem propius accedat. exempli gratia, vis dicere de Deo? Hic non solum considerabis istud subiectum, sed ejus titulos & subtitulos considerabis, & per prædicata atque quaestiones deduces, considerabis, inquam, Dei essentiam, considerabis personas divinas, actiones, & similia, de quibus ea enuncabis, quæ in prima & secunda figuris sunt proposita. De reliquis subiectis idem esto judicium.

Multiplicatio prædicatorum fit per abacos; Multiplicatio prædicatorum quos vide apud Agrippam, & Tholozanum. Colligendi scilicet sunt termini extranei, id est, synonyma, cognata, & antithera seu repugnantia. v.g. Bonitas. Communicatio. Nobilitas. Honestas. Utilitas. Malicia. *Usus hujus multiplicationis talis est.* Sæpè prima fronte non apparet, quomodo bonitas, sapientia, virtus, & similia prædicata de realiqua enuncientur, nisi synonyma, cognata & repugnantia addantur. Deinde & hæc multiplicatio promover discursus *Ameslan.* Neque enim bonitas simpliciter

pliciter ut sonat vocabulum enunciari debet de pace, sed addenda sunt cognata & repugnantia; puta utilitas, jucunditas, & alia ejusdem classis. Et hæc talis prædicatorum per abacos multiplicatio est singulare subsidium ad copiam verborum comparandam *Multiplicatio questionum*, qui fiat supra monuimus.

Multiplicatio questionum.

Ejus usus est, ut extempore possimus multas afferre in mediam quaestiones, & ad illas respondere variis modis.

CAPUT IV.

De immeatione.

Immeatio, seu penetratio in hac arte quid sit?

Immeatio seu penetratio est, qua unius figure termini de se invicem prædicantur. Ea est

1. Subjectorum.

2. 3. Prædicatorum, tam absolutorum, quam respectivorum.

4. Quaestionum.

Immeatio subjectorum.

Immeatio subjectorum fit per sigillum Universitatis & Encyclopadia.

Sigillum universitatis.

Sigillum universitatis est modus, quo omnia de omnibus dicuntur. e. g. dicturus de Deo, considerabit cælum, Angelum, hominem; dicturus de homine, cum potest comparare bullæ, flori, lupo, ovi.

Sigillum encyclopadia.

Sigillum encyclopadia est modus, quo unum subje-

subjectum deducitur per varias disciplinas. Sic v. g. homo consideratur Theologicè, Physicè, Ethicè. Res considerata est eadem, sed modus considerandi est alius atque alius.

Immeatio predicatorum absolutorum est reciproca. Immeatio predicatorum absolutorum. Dico enim, bonitas est magna, durans, potens, & contrà.

Immeatio predicatorum respectivorum est turbata. Immeatio respectivorum. Neq; enim ordine sese penetrant, dicendo, differentia est concordans, contraria: sed per saltum, ut differentia est principians, principium est differens.

Immeatio questionum est reciproca. Immeatio questionum. Nam una alteram juvat. v. g. an homo est? Affirmatur è questione quid: quia definitur. Si definitur, utique est.

CAPUT V.

Demixtione.

Mixtio est vel figurarum inter sese vel questionum cum figuris. *Mixtio quid & quomplex.*

Mixtio figurarum inter se est, qua predicata absoluta prima & respectiva secunda figura sese invicem penetrant. Verbi gratia, dicturus de homine, non solum considerabit ejus bonitatem magnam & durantem in prima figura, sed etiam bonitatis istius differentiam, concordantiam, principium in secunda.

*Mixtio quaestionum est, quâ illa miscetur cum
subiectis & prædicatis: ut, sunt duo termini*

Mundus Æternus.

Subiecto præfigantur quaestiones, ita ut
singula deducantur per singula prædicata,
& unum prædicatum per reliqua. Quæ
multiplicationis ratio supra quam credas
est fecunda, hoc scilicet modo: An mun-
dus est æternus? Quid est mundi æternitas?
Quotuplex, De quo item, an mundi æter-
nitas est bona, si est æternus? An differt à
bonitate æternitatis Dei?

CAPUT VI.

De Applicatione ad memo- riam & reminiscenciam.

*Arts appli-
catio est
triplex.*

Applicatio artis est triplex.

I. Ad memoriam & reminiscenciam.

II. Ad discursum sive disputationem.

III. Ad facultatem cui aliquis est deditus.

*Applicatio
artis ad me-
moriam.*

Applicatio ad memoriam & reminiscenciam
hoc habet canones.

I. Ea, quæ ediscere cupimus, composita sunt vel à
nobis, vel ab aliis, usque, vel Lullistis, vel Aristotelicis,
vel Rameis.

II. Quæ à nobis composita sunt, itemque, Lullistis,
facilime edisci possunt. In iis enim observata
est methodus ab ipso Lullio præscripta,

III. Quæ

III. *Qua ab Aristotelicis composita sunt, edificuntur vel adminiculo terminorum Logicorum Peripateticorum & observatione methodi Peripatetica, vel per literas huius artis: ut infra indicabimus.*

IV. *Qua à Rameis composita sunt edificuntur, vel observatione artificii Logici, quo illi gaudent, vel per literas huius artis.*

V. *Per literas autem huius artis ediscimus & res & verba, hunc in modum. Seligantur novem cubicula, & distinguantur in loca, & cōceptus juxta præcepta artis nostræ Mnemologicæ. Primum cubiculum prænotetur literâ B, secundum literâ C, usq; ad K, inclusivè. Significata istarum literarum stent pro conceptibus insitis. Verbi gratia, C. significat Angelum, Magnitudinem, Concordantiam, Quid. Angelus in primò pariete cum suis subtitulis suppedabit loca 25. Totidem Bonitas cum suis symonymis & antithetis in pariete secundo. Idem judiciū esto de reliquis elementis, eorumque significatis. Quod si aliquid edificendum venit, fiat combinatio conceptuum insitorum & adventitiorum. Vide artem Mnemologicam supra satis superque expositam.*

CA.

CAPUT VII.

De applicatione ad discursum.

*Applicatio
artis ad discursum.*

*Termini
simplicis
tractatio.*

Applicatio ad discursum est triplex pro numero objecti, quod habet discursus. Tria enim sunt, de quibus discurrere possumus, videlicet terminus simplex, questio simplex, questio conjuncta. De termino simplici ita habendum. Oblato termino simplici eum deduces per terminos artis. verbi gratia. Hominis, Imperii, Justitiæ considerabis bonitatem, magnitudinem, differentiam. Eodem nempe modo, quo Logici præcipiunt thema simplex deducere per locos inventionis: ut aquæ consid. causæ, effecta, subjecta, adjuncta, dissidentanea. Et quidem hæc exercitatio debet durare per mensem. Nam judicium compositorum pender à judicio simplicium. His ita peractis, veniendum est ad selectionem, cujus ratio ita habet. Si differendum sit de aliquo termino simplici, delectus terminorum est habendus. Neque enim necessum est, ut politicus Germanus Imperii Romani consideret bonitatem, magnitudinem, principium, medium, & alia prædicata. Quin potius habebit rationem, circumstantiarum, personarum scilicet

et, loci, & temporis, atque ita figet pedem vel in unico prædicato, vel ad summum duobus, quæ deducet per reliqua. Sic verbi gratia Imperii Romani differentiam, & concordantiam ostendet ab & cum aliis Imperiis.

De questione simplici sic habendum. Si occurrat questio simplex tractanda, ea solvitur *questionis* vel è sua sede, vel ex aliis, sive extrinsecis *simplicis* locis.

E sua sede, quæ solvantur questiones simplices ostendit Panacea nostra pag. 49. 50. 51. Ita ad questionem quid, respondetur è loco definitionis.

Ex aliis locis solvitur questio simplex, si omnia & singula prædicata accumulentur: ut, quid est mundus? Hic responderi potest à Bonitate, Magnitudine, Differentia. Quotuplex est anima? Hic responderi potest è Virtute, Veritate, Principio, Medio, Fine.

De questionis conjunctæ tractatione agitur in *Tractatio* Panacea Philosophica pag. 51. & seqq. Sum- *questionis* matim hæc sunt tenenda. Dato in medium *conjunctæ* problemate, subjectum ejus reducendum est ad literam aliquam extremi circuli in quarta figura, prædicatum ad literam minimi. Stantibus ita immobilibus duabus hisce literis caracteristicis, volvenda sunt literæ medii circuli, & quidem singulæ primo

mò cum litera extremi circuli, deinde cum litera minimi conferendæ sunt, ita ut quælibet litera consideretur cum quatuor suis significatis, puta subjectis, prædicatis absolutis, prædicatis respectivis, & questionibus. Hoc scilicet est, quod Logici præcipiunt, medium terminum peti posse à natura & subjecti & prædicati. Sumamus exemplum: An cælum est æternum subjectum *cælum* reducitur ad literam D. prædicatum *æternum* ad literam D itidem. Jam consideretur bonitas, magnitudo, duratio, principium, & similia in subjecto, & prædicato, hunc in modum:

D		D
An cælum	est	Æternum?
	4 B 4	
	4 C 4	
	4 D 4	
	4 E 4	Quaternarius significat quælibet literam tot habere significationes.
	4 F 4	
	4 G 4	
	4 H 4	
	4 I 4	
	4 K 4	

En à natura subjecti peti possunt argumenta 36. quot faciunt quater novena. A natura prædicati totidem. Summa LXXII. argumenta principalia. Accessoria possunt esse

esse infinita. Nam unum principale multiplicatur iterum per terminos artis. Verum enimvero cum in ista multiplicatione sæpè recitantur eadem argumenta, & verò in disputatione non sit certandum numero, sed pondere argumentorum, operæpretium erit non tam colligere (ut jam docui) quam seligere argumenta. Itaque satius est unicam literam, ejusque significatum unum retinere pro argumento principali, quod deinceps per reliquos terminos deduci debet. Hic si velim probare negativā propositionis, duco argumentum principale ex litera B figurę secundæ, quę significat differentiam, quam confero cum prædicato, Æternum. prædicatum namque est præcipuus quæstionis terminus. Hanc differentiam æternitatis deduco per reliqua artis principia, ut ita inveniam instantias. Unâ enim litera aliam juvat, ut ait author.

Lulliannæ igitur Philosophiæ candidatus in exercitio quartæ figuræ per bimestre plus minus se detineat. Varias quæstiones tractandasumat. In charta scribat rationes utriusque partis, affirmativæ & negativæ, eas quidem collectas juxta sordinem literarum. De hinc habeat argumentorum delectum, eaq; in formam syllogisticam redigar. Bimestri elapso, non conjiciat amplius in chartam argumenta, sed mēte quotidie præstet, quod antea præstitit manu.

CAPUT

CAPUT VIII.

De Applicatione artis ad singulas artes & facultates.

*Applicatio
artis ad cer-
tam facul-
tatem.*

Hactenus tradita vel nihil, vel certe parum profunt, nisi accedat applicatio, terminorum ad eam, cui quilibet adductus est, artem & facultatem. Neque enim putandum est, hanc artem solam, seipsa contenta, docere omni scibili. Ars ista continet terminos, qui sese habent veluti loca & conceptus insiti in arte memorativa. Loca ista & conceptus insiti non profunt, nisi accedat conceptus adventitius, qui si combinentur cum insitis, perficitur actus memoriae & reminiscenziae. Sicuti igitur in arte memorativa requiritur combinatio conceptuum insitorum & perpetuorum: ita & hic requiritur applicatio terminorum Lullianorum ad terminos speciales. Idcirco huius artis studiosus etiam atque etiam cogitet, qui termini illi generales applicari possint & debeant ad eam, quam excolit, artem. Nostro igitur iudicio erit operae pretium, si studiosus v. g. Theologiae in numero habeat suos locos communes & subtitulos, quos combinet cum hisce generalibus. Sane aliter bonitas consideratur a Theologo, aliter ab Ethico. Diversa ergo debet esse applicatio & combinatio.

CAPUT

CAPUT IX.

Recapitulatio hactenus traditorum, ubi est brevissima artis idea.

EX hactenus traditis videre est, qualis *Brevissima* sit artis hujus ratio, quoad instrumen- *ἀνακεφαλαιώ-* torum Lullianorum, cum fabricam, tum *λαβίωσις,* usum. Superest, ut instituam *ἀνακεφαλαιώ-* adeoque *ὄν* eorum, quæ sunt à nobis proposita. Sic *ὑποκείμενα* enim fiet, ut ex ista brevi artis idea fructum *ἐκ τῆς ὁποίας* percipiant uberem omnes illi, qui se φιλο- *μαθίωσις.* μαθείς profitentur.

Ars Lulliana traditur per Lexicon. Pragognis. Lexici Lulliani *Systema, Gymnasium.* *duæ partes.*

In Lexico explicanda sunt duo.

I. *Termini;* quales sunt, alphabetum, figura, tabula magna, scala, intellectus, evacuatio, camera.

II. *Terminationes;* quales præcipuæ sunt IVUM, ILE, ARE. Hæc enim sunt tria cujusque rei (Deo excepto, qui est purissimus actus) principia coessentialia, videlicet potentia activa, potentia passiva, actus: per quæ fit omnis probatio.

Pragognis agunt de artis cum Natura, sunt Pragognis, artis Lullianæ.

Natura ejus explicatur

I. *Designatione sedis;* hanc obtinet in encyclo-

H cyclo-

cyclopædia, seu circulo disciplinarum. Est autem generalissimum Philosophiæ præcognitum, quod nos solemus vocare *ὑποχολία*, id est, sermonem de principiis omnium disciplinarum; ita ut Metaphysica sit superior, neque etiam sit Logica concreta seu applicativa ipsis rebus. *Lullius in præmio artis magna.*

II. *Explicatione objecti*; quod est primum, puta intellectus; & secundariū, nempe memoria. *Lullius in præmio Kabbala.*

Studium artis hos habet canones.

Studiosus hujus artis debet

I. *Afferre ꝛ. copiam verborum; 2. intellectum reflexum, non ligatum, fundatum in ea, quam discere cupit, facultate; 3. amorem conjunctum cum admiratione.*

II. *Constituere triplex lectionis intervallum.*

Erit namq. lectio

1. *Pueriliū.* Hic cognoscet brevissimam ideam ab alio confectam.

2. *Crescens.* Hic evolvit scripta ipsius Lullii, hoc ordine. Principiō perlegat artem brevem. Huic subjungat Rhetoricam in qua est perspicuus author noster. Tum veniat ad Kabbalam in qua acutissimè disputat de artis & intelligentia & usu. Denique artem magnam nocturnā diurna vertet manu, ut hac ratione evadat textualis, ut loquuntur.

Adultæ. Hic adeat Lullistas, in quibus agmori

Scripta Lullii quo ordine pervolvenda?

agmen ducunt Jordanus Brunus, Valerius de Valeriis, & Petrus Gregorius Tholozanus.

III. *Sese exercere, scribendo & conferendo.*
Conficiat igitur sibi Calendarium hujus studii, itemq; Typum horarium.

Atq; talis est ratio præcognitorum Lullianorum:

Systema hujus artis præcipit de instrumentorum Systema ar-
Lullianorum numero & fabrica seu architectura. 116.

Numerus est septenarius: Tria enim sunt artis hujus instrumenta, Alphabetum, Quatuor figura, Tabula magna.

Alphabetum continet novem elementa, quorum singula stant pro quaternis, ut loquuntur, significatis: videlicet, subjecto, predicato absoluto, predicato respectivo, & questione.

Figura prima habet centrum, circumferentiam, Prima figura & lineas. Figura prima in centro habet literam ra.

A, quæ est prima in voce Absolutus. Continet enim hæc figura prædicata absoluta. Alii putant A denotare, quod hæc figura prima complectatur prima cujusque rei attributa. Incircumferentia sunt ipsi termini absoluti, quorum hic est ordo:

Prædicata absoluta

	1. B.	2. C.	3. D.
<i>Essentialia.</i>	1. Bonitas.	1. Magnitudo,	1. Duratio.
	4. E.	5. F.	6. G.
<i>Notionalia.</i>	II. Potestas.	2. Sapientia.	2. Voluntas seu
	7. H.	8. I.	9. K. (appetit ⁹ .)
<i>Causalia.</i>	III. Virtus.	3. Veritas.	3. Gloria.

In qualibet re sunt ista novem perfectiones ; in quibus notandi sunt numeri progredientes, & descendentes.

Progredientes sunt 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. qui ostendunt prædicatorum absolutorum ordinem.

Descendentes sunt. I. II. III. qui ostendunt, qui sibi invicem respondeant tres istæ classes. Nam potestas bonitati respondet, & virtus potestati.

Lineæ in figura prima sunt variae, quæ indicant pénétrationem prædicatorum reciprocam. Sicut enim à B. ad reliquas literas ducuntur lineæ : ita ista prædicata de se invicem prædicantur : ut bonitas magna, magnitudo bona.

*Secunda
figura.*

Secunda figura constat centro, triangulis, & circumferentia.

Centrum prænotatur litera T ; quæ significat tres triangulos, id est, ter terna prædicata respectiva.

Triang.

Trianguli in ea sunt numero tres.

	B.	C.	D.
1. Viridis.	Differentia.	Concordantia.	Contrarietas.
	E.	F.	G.
2. Rubeus.	Principium.	Medium.	Finis.
	H.	I.	K.
3. Croceus.	Majoritas.	Æqualitas.	Minoritas.

Circumferentia ejus continet scalam intellectualem; quæ talis est, respectu triangulorum.

Primus triangulus correspondens primæ classi prædicatorum absolutorum habet scalam, quæ constat tribus gradibus.

Nam

Differentia.	} est inter {	Sensuale & sensuale.
Concordantia.		Sensuale & intellectuale.
Contrarietas.		Intellectuale & intellectuale.

Secundus triangulus correspondens secundæ classi prædicatorum absolutorum habet scalam novem constantem gradibus. Nam est

Principium	{	Causa.
		Quantitatis.
		Temporis.
Medium	{	Coniunctionis.
		Mensurationis.
		Extremitatum.
Finis	{	Perfectionis.
		Terminationis.
		Privationis.

H 3

Tertius

Tertius triangulus respondens tertiæ classi prædicatorum absolutorum continet scalam tribus constantem gradibus. Nam

Majoritas	} est inter	{	Substantiam & substantiam.
Æqualitas			Substantiam & accidens.
Minoritas			Accidens & accidens.

Tertia figura continet cameras 36. quæ dicuntur evacuari, quando ostenditur usus axiomaticus.

Nam prima & secunda figuræ literas nobis subministrant, terminos illos simplices. At tertia figura tradit syllabas, id est, compositionem & divisionem. Hæc figura continet principia artis complexa, quæ etiam atque etiam observanda sunt in disputationibus. Ita enim disputandum, ut ne principia convellantur. Talia sunt: Bonitas est magna, bonitas est durans: & ita deducendo per utramq; figuram. Nam si hoc problema sit probandum: an peccatum originis sit substantia? Negabitur ex his principiis: quia alias bonitas substantiæ non erit magna, differens, concordans. Hæc autem principia regenda sunt in discursu, illorum *εἰρηναῖα* indicanda aliis verbis.

Quarta figura.

Quarta figura complectitur tres circulos. Extremus representat subiectum problematis cujusque controversi: minimus representat ejusdem prædicatum: intimus subministrat medium terminum. Et sic hæc figura existit mater tabulæ magnæ.

Ulti-

Ultimum instrumentum huius artis est tabula Tabula magna, filia signa tertia; cujus columnæ scri-
viunt discursui, & reminiscentiæ, si nempe
singulæ literæ repræsententur per certas
personas, ut docet Brunus de specierum scri-
minio cap. 8.

Gymnasium artis Lullianæ est de instrumento-
rum fabricatorum & hætenus explicatorum
usu. Gymna-
sium artis.

Ufus habet septem partes, uti sunt.

I. Reminiscencia terminorum Alphabeti, qui
ita sunt in memoria mandandi, ut recitari queant
ordine recto, retrogrado, & intermedio, conse-
quenter seu uniformiter, & multisiformiter. Ufus artis
habet 7.
partes.
I.
Reminiscen-
tia termi-
norum.

II. Multiplicatio; eaque

1. Subjectorum; quæ fit vel per arbores,
quales apud Lullium & Valerium de Valeriis;
vel per tabulas, in quibus scilicet omnes
subtuli methodicè digeruntur, qui perti-
nent ad hoc vel illud subjectum. II Multi-
plicatio.

2. Predicatorum absolutorum & respectivo-
rum: quæ fit per abacos, quales occurrunt
apud Tholozanum; in quibus traduntur
synonyma & antitheta. Et hæc multiplica-
tio apprimè facit ad copiam verborum.

3. Questionum; quæ fit per periphrasin, &
varia synonyma.

III. Immeatio, eaque

1. Subjectorum; quæ fit per sigillum uni-
versitatis. III.
Immeatio.

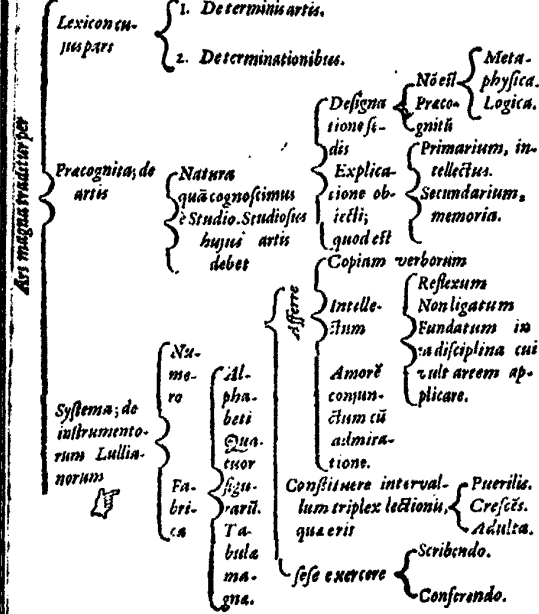
2. *Prædicatorum absolutorum*; quæ est reciproca.
3. *Prædicatorum respectivorum*; quæ est turbata.
4. *Questionum*; ubi una quæstio aliâ juvat.

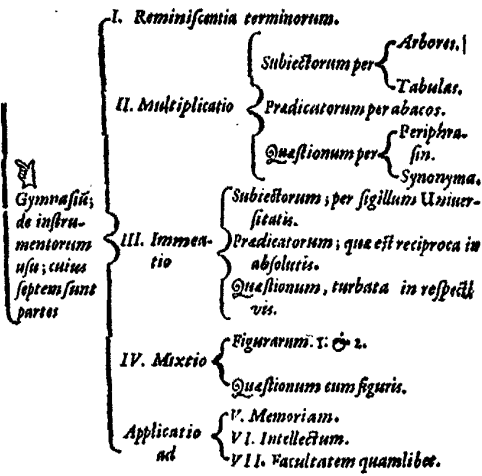
IV.
Mixtio.

1. Figura prima cum secunda.
2. Quæstiones cum figuris.

V. VI. VII. 1. *Applicatio*; eaque triplex ad memoriam, discursum, & facultatem. De quibus supra egimus.

Tabula, quâ adumbratur methodus hujus manudictionis.

EXEMPLA, quibus ostenditur artis
Lullianæ utilitas.

Persæpè mihi & aliis exprobrari audiui,
Lullii discipulos multa quidem promitte-
re præceptis suis, quibus tamen vel nulla,
vel ridicula adjiciant exempla. Eapropter
ego paucula exempla in medium dabo,
nuda scilicet illa & simplicia, non induta
vestem oratoriam, quam faciliè induent,
si accedat utcunque Latinus.

Antequam exempla adjiciam, necesse

H 5 habeo

habeo unam atque alteram è superioribus
repetere regulam.

I.

Tractatio compositorum pendet à tractatione simplicium. Iccirco sub initium quàmplurima themata simplicia deducantur per terminos artis, antequam veniatur ad tractationem compositorum thematum, quæ vocantur problemata. vide *ἐξήγησις* & exempla hujus regulæ infra.

II.

Ut inveniri queant prædicata absoluta cujusque rei, debent inspicere abaci, sigillum Encyclopædiæ, prædicamenta, & argumenta Logica.

III.

Ut inveniri queant prædicata respectiva, debet inspicere abaci, sigillum universitatis, prædicata absoluta, prædicamenta, & argumenta Logica.

IV.

Quæstiones quæruntur, vel de essentia, ut an Deus est: vel de attributis, ut an Deus est bonus: quid est ejus bonitas? videamus singularum regularum contenta.

*De Abacis, quorum mentio fit in
2. & 3. regg.*

Abaci sunt synopses Synonymorum sive epithetorum

torum & antithetorum cuiusq; prædicati quales conformati sunt ab Agrippa & Thelozano, ordine quodam tumultuario.

Eorum considerabimus cum fabricam, tum usum. Fabrica abacorum ita habet. Colligantur Synonyma ad quodlibet prædicatum, iisq; opponantur contraria: opponantur autem vel ordine, ut ordo, confusio: consensio, dissensio: vel sine ordine, ut Synonyma bonitatis sunt: esse, essentia, actio: repugnantia ejus sunt malitia, destructio

Abacus eorum, quæ differentiam referunt.

COGNATA.

Aliud.	Dissonantia concentu in harmonia.
Alterum.	
Continuum.	Distantia.
Discordia.	Diversitas.
Discretio.	Divisio, seu distributio.
Disparitas.	
Disproportio.	Inæqualitas.
Disjunctum.	Intercapedo.
Distinctio, distributio.	Longinquitas.
	Pluralitas.
Pulchritudo.	Ordo.
Disimilitudo.	

REPUGNANTIA differentia.

Actio. Multiplex.

Amel-

<i>'Amethodia.</i>	Prepositiones omnes
Multiplicatio.	singulares & de-
Mixtura plurium.	monstrativæ.
Confusio.	Remotio.
Deformitas.	Separatio.
Discontinuum.	Temperatura, dissi-
Non idem.	miliū partiū ge-
Pluralitas.	neratio.
Pronomina.	Varietas.

ABACUS concordantie.

COGNATA.

Amicitia.	Convertibilitas.
Æqualitas.	Collectio.
Sympatheia.	Unitas, sive ea sit to-
Communio.	tius, ut membro-
Consonantia.	rum in corpore,
Concentus.	vel conformitas,
Continuum.	ut dum dicitur u-
Paritas.	nus animus, una
Proportio.	voluntas inest.
Proximitas.	Quæ similitudo
Similitudo.	vel attributionis,
Conjunctio.	quando pluribus
Copula.	unum tribuitur, ut
Convenientia o-	dum una fides di-
mnis : ut contra-	citur.
ctus.	Compositio.
Cōsensus matrimo-	Comparatio.
nium; societas pax	Unio
& similia.	Identitas.

REPU.

REPUGNANTIA.

Discordia.	Antipatheia.
Dissimilitudo.	Derogatio.
Corruptio.	Demolitio.
Destructio.	Pugna.
Inimicitia.	Pertinacia.
Injuria.	Privatio.

ABACUS Contrarietatis.

Abrogatio.	Ira.
Accusatio.	Jurgium.
Æmulatio, quæ con-	Lis.
tentionis genus.	Negatio.
Bellum.	Oppositio.
Contentio.	Repudium.
Contrarium.	Repugnantia.
Contradictio.	Resistentia.
Controversia.	Pugna.
Corruptio.	Pertinacia.
Derogatio.	Privatio.
Demolitio.	Præpositiones accu-
Destructio.	lativo deservien-
Disjunctum.	tes, ut: adversus,
Dissensus.	contrâ.
Divortium.	Zelotypia, discorsan-
Inimicitia.	imus.
Injuria.	

REPUGNANTIA.

Disquæpantia.	Proportio.
---------------	------------

Pari-

Paritas.	Æqualitas.
Similitudo.	Exstructio.
Cognatio.	Unio.
Affinitas.	

ABACUS Principii.

COGNATA.

Agens.	Generatio.
Antecedens.	Genera principia
Absolutum.	specierum.
Autoritas.	Origo.
Acquirendi omnes modi.	Obligatio, principium debiti.
Causa.	Præcedens.
Coactio.	Prius, prior.
Electio.	Prædicamenta omnia.
Genus.	
Effluxus.	Privatio prout principium.
Impressio.	
Impulsus.	Nobilitas principium
Influxus.	splendoris, dignitatis & oneris.
Ingressus omnis, & quæ ingressum præbent primum, uclimen, janua.	Producens. Proximus. Præpositiones ablativo deservientes.
Initium.	
Mandatum.	Species respectu individuum.
Metus.	

REPUGNANTIA.

Finis.	Metus.	Ignobis.
--------	--------	----------

Ignobilitas.	Consequens.
Orium.	Posterius.
Ignavia.	Respectivum.

Abacus eorum, quæ medium
referunt.

COGNATA.

Æquum; æquale.	Negatio medium
Adjuvans.	solutionis.
Affirmatio.	Participatio.
Centrum.	Pecunia medium
Conjunctio.	commerciorum.
Comprehensio.	Perfluens.
Comitans.	Privatio.
Conjungens.	Proxenera.
Constructio, me-	Instrumentum.
dium collectionis.	Index.
Destructio medium	Magistratus.
dissolutionis.	Tacere.
Dignitas.	Virtus omnis mediū
Forma.	inter exsuperan-
Indifferens.	tiam & defectum,
Mediocritas.	in quibus vitia.
Mensura.	

REFUGNANTIA.

Vacuum.	Immediatum.
Principium.	Medium negatio-
Finis.	nis.

Ab-

ABACUS eorum, quæ Finem referunt.**COGNATA.**

Acceptilatio.	Opus.
Comes	Postremum.
Consummatio	Privatio.
Concordia	Putrefactio.
Consumptio.	Propositum
Corruptio.	Finitum.
Renovatio.	Quies.
Objectum.	Scopus.
Perfectio.	Status.
Portus.	Consequens.
Effectus.	Retributio.
Eventus	Limes.
Exitus.	Mors
Extremum.	Sententia judicialis
Juramentum.	Terminus
Inventio.	Determinatio.
Implementum.	Solutio,
Perfectio.	Ufus

REPUGNANTIA.

Inquietudo.	Dimidium.
Principium.	

ABACUS Majoritatis.**COGNATA**

Magniloquentia	Superioritas.
Magnificencia.	Libertas.
Authoritas.	Difficultas.

Causa.

Causalitas. Superius.
Majus. Magis probabile.

REPUGNANTIA.

Nihilum. Servitium.
Nullitas. Facilitas.
Inferioritas. Minoritas.

ABACUS Aequalitatis.

COGNATA.

Similitudo. Imitatio.
Conformitas. Propinqua.
Convertibilitas. Immediata.

REPUGNANTIA.

Inaequalitas. Dissimilitudo.
Inconvertibilitas.

ABACUS Minoritatis.

COGNATA.

Humilitas. Inferius.
Obedientia. Facile.
Opera. Minus.
Effectus.

REPUGNANTIA.

Immensum. Omnipotens.
Infinitum. Perfectio.

COGNATA.

Acceptabile. Beatitudo.
Accommodum. Benignum & omne
Actio. compositum ex be-
Equum, justum, ne, ut benedictio.
Benemeritum. Acceptabile.
I Accom-

Accommodatum.	Beatitudo.
Æquum.	Gratum.
Ædificatio.	Gratitudo.
Communicatio, ut liberalitas.	Honestum, honestas, decus.
Benemeritum.	Honoratum.
Beneficium.	Iustum.
Commodum.	Mortis, & eorū quæ mortē sequuntur.
Commodatum.	Cogitatio.
Concessum precariō.	Fama bona.
Congruum.	Idoneum.
Conueniens.	Nobilitas, nobile, clarum.
Constructio.	Melioratio.
Dans fructum.	Ornatum.
Debitum.	Pax.
Desiderabile.	Perfectum.
Deidona & facta.	Perfectio.
Dignum, dignitas: ut honor, magistratus.	Pulchrum.
Diffusio.	Ratio, rationabile.
Donatio.	Salus.
Esse, essentia.	Salubre.
Emanatio.	Sanctum.
Extensio.	Tranquillum.
Existencia.	Verum.
Felicitas.	Utile, lucrum.
Gloria.	

REPUGNANTIA *Benitati.*

Repudiandum:	Incommodum male
--------------	-----------------

lèconveniens.	Nihil.
Orium.	Non effè.
Iniquum.	Infelicitas.
Malemeritum.	Damnatio.
Infelicitas.	Ingratum.
Ferum , malignum,	Ingratitudo.
immitte, omne com-	Inhonestum, dede-
positum ex malè, ut	cus.
maleficium, maledi-	Infamia.
ctio.	Oblivio inconfide-
Repudiandum.	tata eorù, què mortis
Restrictio, avarum	sunt.
tenax.	ignobile , rusticitas,
Non æquum.	rude incivile.
Incommodum, da-	Diffidium, dissentio.
mnium, damnosum.	Bellum.
Injustum.	Imperfectio, imper-
Malemeritum.	ctum mancum.
Incongruum, dispar.	Incomrum.
Inconveniens.	Inornatum.
Destructio.	Turpe & deformè.
Steriles.	Irrationale, temera-
Indebitum.	rium.
Fugiendum.	Servitus.
Opera contra Dei	Ægritudo.
mandata.	Insalubre.
Diabolus, ejusq; ef-	Pollutum.
fecta.	Sinetimorè Dei.
Indignum.	Inquietum , turbu-
Parcitas nimia:	dum.
	I 2 Mendac-

Mendacium, falsum. utilitate.
 Vile. Damnum.
 Abjectum. Superfluitas.
 Jactura rerum, sine

ABACUS *Magnitudinis.*

COGNATA.

Abundantia.	Inflatio, tumor.
Amplitudo.	Insigne.
Adjunctio.	Mensura.
Actio.	Distantia.
Abundantia.	Figuratio.
Capacitas, Compre-	Intentio.
hensio, continens.	Punctus.
Communio.	Linea.
Copia.	Superficies.
Dignitas omnis &	Soliditas.
majestas.	Liberalitas.
Divitiæ.	Pondus.
Excellentia, excel-	Plenitudo.
lens.	Multitudo.
Egregium.	Amplitudo.
Extensio.	Numerus.
Essentia omnis.	Sublime.
Exuperantia.	Singularitas.
Fœcunditas.	Sufficientia.
Fertilitas.	Integritas.
Immensum.	Vehementia.
Infinirum.	Unitas.
Indivisibilitas	Totalitas.

Uni-

Universalitas. Summitas.

Exempla eorum, quæ repugnant
Magnitudini.

Angustia.	Incomprehensibile.
Diminutio.	Depressio.
Detractio.	obscurum.
Incapacitas.	Parvitas.
Diminutio.	Minoritas.
Partitio.	Partialitas.
Inopia.	Remissio.
Status privatus.	Avaritia.
Paupertas.	Vacuum.
Vilitas.	Pauci.
Infinum.	Raritas.
Restrictio.	Carentia.
Nihil.	Infinum.
Defectus.	Insufficiencia.
Infœcunditas.	Remissio.
Sterilitas.	Infœcunditas.
Mensurabile & ap- prehensibile.	Incapacitas.
Finitum, compre-	Angustia.
	Sterilitas.

ABACUS eorum quæ *Duratiōem*
referunt.

COGNATA.

Æternitas.	nim distinguit in-
Æviternum, seu æ-	ter æternitatem &
yum, Scholasticæ-	ævum.
	I 3 Ætas

Ætas omnis.	Nunc
Antiquum, antiqui-	Patientia.
tas.	Perpetuum.
Constantia.	Permanens.
Incomparabilitas.	Perseverans, perse-
Contractuum, pa-	verantia.
torum,	Præsens.
Juramenti vis.	Spes.
Confidentia.	Sempiternitas
Consistentia.	Indissolubilitas.
Continentia.	Primævitas.
Duties.	Stabilitas.
Existentia.	Semper.
Firmitudo vel fir-	Sanitas.
mum.	Primitivum.
Fidelitas, fides.	Temporis indicia:
Immobile, pro tem-	qualia seculum, an-
poris, & negotii de-	nus, mensis, hebdo-
finitione.	mada, dies, hora, se-
Immortalitas.	xtantes: nam hæc se
Insolubile, immor-	mutuò continent,
tale.	succedunt sibi.
Nobilitas.	Vita.

R E P U G N A N T I A

Quæ negant æternitatem & ævi-
ternitatem.

Mors.	Rescissio contractuum
Recens, novum.	Diffidentia.
Inconstantia.	Mobilitas.

In

In continentia.	Recens.
Mollities.	Transitorium.
Privatio, corruptio.	Fluxum.
Infirmas, debilitas.	Mutatio.
Infidelitas.	Aliquando.
Inconstantia.	Desperatio.
Mobile.	Instabilitas, variatio.
Dissolubile, mortale.	Morbus.
Ignobile, nuperrima agnitio.	Quod non habet tempus durans, ut
Præteritum aliquando.	momentum, atomus.
Dissolubilitas.	Mors.

A B A C U S eorum, quæ *Potestatem* referunt.

C O G N A T A.

Agere.	Præcipere.
Actus.	Producere.
Autoritas.	Principatus.
Create.	Omnipotentia.
Dignitas.	Patrem esse.
Divitiæ.	Potestas.
Dominatio.	Possibilitas
Facultas.	Robur.
Fortitudo.	Vis omnis, virtus.
Idoneum,	Violentia & ea omnia
Jurisdictio.	per quæ vis infertur,
Libertas.	ut arena, lapides, coa-
Operari.	ctio.
Maxime aratus.	I + R.

REPUGNANTIA.

Succumbere.	Otium.
Sine autoritate.	Famulatus , subje-
Privatum.	ctio.
Paupertas.	Filius.
Obedire.	Impotentia.
Prohibitio efficax,	passio.
vel impedimentum.	Infirmitas.
Debilitas, timor.	Potentia passiva.
Non Idoneum	Impossibilitas,
Sine jurisdictione.	Impedimentum,
Servitus.	Resistentia.
Sine magistratu.	Servitus.
Obtemperare.	Prohibitio.

*Synopsis eorum qua sapientiam sive
cognitione mrefeunt.*

COGNATA.

Ars omnis, liberalis, Diligentia,	
vel mechanica, & Experiencia.	
arte facta.	Electio.
Certitudo.	Recordatio.
Conjectura.	Fides.
Commemoratio.	Gradus omnes, qui-
Consilium.	bus scientes or-
Contemplatio.	nantur insignibus:
Conscientia.	præceptorius,
Distinctio, separatio,	baccalaureatus,
divisio.	prolytatus vel li-
Divinatio.	centiatiatura, ma-
Doctrina.	

gisterium

gisteriū, doctorat ⁹ .	Præscientia.
Industria.	Præsumtio.
Instinctus.	Prognosticatio.
Intelligentia.	Providentia.
Interpretatio.	Prudentia.
Jurisperitia.	Præsagium.
Lex.	Ratio.
Memoria.	Rationabilitas.
Opinio.	Regulæ præscriptio.
Ordo.	Reprobatio.
Prophetia.	Suspicio.
Necessitas.	Sagacitas.
Peritia.	Sapientia.
Prædestinatio.	Scientia.
Prænotio.	Sensus.

REPUGNANTIA.

Temerè & sine arte	Ignorantia.
facta.	Sine industria.
Incertum.	Dubitatio.
Inconsultè factum.	Inordinatum.
Confusio.	Leleges, Illegalitas.
Incognitum, Ignorantia.	Exlex.
Contingens.	Inordinatum.
Error.	Imperitia.
Sors.	Incognitum.
Casus.	Mendacium.
Fortuna.	Imprudencia.
Extraordinarium.	Irrationabile.
Irregularum.	Irregularum.

I 5 Incre-

Incredulitas.	Insipientia.
Stultitia.	Oblivio.
Negligentia.	

*ABACUS eorum, quæ voluntatem
sive appetitum referunt.*

COGNATA.

Amor.	Gaudium.
Amicitia.	Interpretatio.
Audacia.	Libertas.
Benevolentia.	Lex.
Conservatio.	Liberum arbitrium.
Concupiscentia.	Licentia.
Consuetudo.	Permissio.
Cupiditas.	Promissio.
Desiderium.	Spes.
Dilectio.	Voluntas.

REPUGNANTIA.

Odium.	Servitus.
Inimicitia.	Sine lege, incertum.
Timor, metus, pavor.	Ira.
Violentia.	Honor.
Malevolentia.	Coactio.
Nihil concupiscens.	Obligatio.
Desuetudo.	Desuetudo.
Nihil cupiens.	Nullus appetitus.
Nullum desiderium.	Prohibitio.
Tribulatio.	Desperatio.
Dubium.	

A B A -

ABACUS virtutis.

COGNATA.

Activum.	Laus.
Unio.	Decus.
Instrumentum.	Honor.
Potentia agendi & patiendi.	Robur.
Agere, quod agit.	Gratia.
Fortitudo.	Meritum.
Dignitas.	Donum.
Generatio.	Virilitas.
Nobilitas.	Vis.
Potentia omnis.	Natura.
Honestas.	Operatio.
Regulatio.	Virtus.

REPUGNANTIA.

Deficiens in actus.	Infirmum.
Non valens agere.	Defectus animi.
Debilis. Imbecillitas.	Infirmum.
Corruptio.	Morositas.
Impotentia.	Mollities, ætas immatura.
Ignavia.	Defectus animi.
Irregulare.	Vilitas.
Ineptitudo.	Vicia.

ABACUS eorum, quæ sub Veritate continentur.

COGNATA.

Adæquatio.	Anchoratio.
Approbatio.	Confirmatio.

Essentia.	Idea.
Existentia.	Quidditas.
Fides.	Necessarium.
Lex.	Possibile.
Verum.	Registrum.
Prædestinatio.	Iustitia.
Imago.	Ordo.
Exemplar.	Regulatio.
Probationes omnes,	Correctio.
ut coelestes instru-	Incorrigibilitas.
menta, &c.	Præceptum.

REPUGNANTIA.

Adulatio.	Futurum.
Ambitio.	Jaçt antia.
Arrogantia.	Aronia.
Deceptio.	Impossibile.
Dolus.	Contingens.
Error.	Mendacium.
Fabula.	Falsitas.
Falsum.	Dispensitatio.
Fallacia.	Privilegium.
Fictio.	Ostentatio.
Hypocrisis.	Perjurium.
Calumnia.	Proditio.
Contingens.	Sufurratio.
Confusio.	Simulatio.

ABACUS Gloriz, vera & falsa.**COGNATA,**

Ambitio.	Arrogantia.	Beati-
-----------------	--------------------	---------------

Beatitudo.	Libertas.
Celebritas.	Majestas.
Decus.	Nobilitas.
Delectatio.	Ornamentum.
Dignitas.	Perfectio.
Fama.	Pulcritudo omnis.
Festa.	Remuneratio, retri-
Felicitas.	butio.
Fruitio.	Premium.
Finis.	Splendor.
Gaudium, lætitia.	Superbia.
Honor.	Voluptas.
Jactantia.	Triumphus.
Laus.	

REPUGNANTIA.

Infelicitas.	Injuria.
Obscuritas.	Calumnia.
Dedectus.	Contemptus.
Privatio vitæ.	Vituperium.
Infamia.	Tenebræ.
Inquietudo.	Pœna.
Memoriæ damnatio.	Inopia.
Indignitas.	Populare.
Oblivio.	Imperfectio.
Ingratitudo.	Pœnitentia.
Damnatio.	Ignobile.
Infelicitas.	Inornatum.
Tristitia.	Deforme.
Impedimentum.	Exilium.
Inhonoratio.	Pœna.

Sic de fabrica abacorum: sequitur de eorundem usu.

Uſus eſt duplex: internus, & externus.

Uſus internus eſt, qui ſpectatur in hac arte; eſt, que ſuprà expreſſus 2. & 3. reg. Faciūt nempe hi abaci: ad faciliorem prædicatorum inventionem. Sic ſi ſcire velis, ecquæ nam ſit hominis bonitas, ingredere bonitatis abacum, qui tibi mōſtrabit bonitatis cognata. Dices igitur cum hominem bonum, qui eſt benignus, qui acceptabilis, qui æquiſtudioſus, qui ſui cōmunicativus. Neq; enim termini hujus artis ſimpliciter, ut ſonant, ſunt accipiendi, ſed aſſumēda ſunt illorum cognata & repugnantia. Ita ſi ſcire velis differentiam hominis ingredere abacum differentiæ, ejuſq; ſynonyma ſeu cognata & antitheta penſita. De reliquis prædicatis idem planē eſt judicium.

Uſus abacorum externus eſt, quo ſerviunt illi oratoribus ad copiam verborum; quæ ſit per epitheta ſeu ſyntheta & antitheta. Ita orator bonitatis cōſiderabit cognata & repugnantia, ut ita terminos artis tegat. Res eſt liquida.

De ſigillis in hac arte neceſſariis.

Iordanus Brunus ſcripſit triginta ſigilla, id eſt, non vulgaria ſubſidia ad rerum & verborum cognitionem faciētia. In iis duo excellunt, quæ nobis hanc autem & diſcere

& exercere cupientibus sunt necessariis.
Suntq; *Encyclopædia*, & *Universitatis* sigilla.

Sigillū Encyclopædia est, quo fit, ut una eademq; *Sigillum*
res deducatur per disciplinas, *sinon omnes saltem encyclopæ-*
plariq;. Alias dicitur sigillum *Technologia*.^{dia}

Sic homo v. g. consideratur vel Metaphy-
sicè; quatenus est ens, cujusmodi sunt uni-
tas, veritas, bonitas, actus, potētia, vel phy-
sicè, quatenus est ens naturale, cōstans cor-
porē & anima, vel Ethicè, quatenus debet
vivere secundum virtutem; æconomicè,
quatenus est pars societatis domesticæ; po-
liticè, quatenus est pars societatis civilis;
Theologicè, quatenus consideratur secun-
dum quatuor status, qui sunt confectionis
seu integritatis, defectionis seu miserix, re-
fectionis seu gratix, & perfectionis seu glo-
riæ. Hoc est, quod tantoperè inculcant Lo-
gici, distinguendam esse rem consideratam
à modo considerationis. Etenim canon ille
Logicorum: *Quod in una arte est homogeneum,*
in altera est heterogeneum : intelligendus est
non de re considerata, sed de modo consi-
derandi. Nam res considerata potest tra-
ctari in variis disciplinis, at modus consi-
derandi in aliis disciplinis est alius.

Sigillum Universitatis est, quo fit, ut quodlibet *Sigillum*
dicatur de quolibet : affirmatè scilicet, vel ne- *universi-*
gat : propriè vel impropriè. Sic si tibi disse- *entis.*
rendam sit de homine poteris illum pro re
nata

nata comparare ovi, lupo, serpenti, colum-
ba. Atque hic est ille modus dicendi, quem
Rhetores quidam vocant inartificialem.
Brunus vocat Proteum *ἡμετέριον*

Cæterum sigillum Encyclopædiæ servit ad inventionem prædicatorum abſolutorum. Si quis enim jubeat te dicere de *Bonitate* vel *Magnitudine* hominis, vel fidei, quæ ex illo, num hominem vult conſiderari ab te E. hic, Phyſicè, aliove modo, itemq; fidem vel Theologicè, vel Politicè. Sigillum Univerſitatis facit ad inventionem prædicatorum reſpectivorum faciliorem. Vis ſci-re hominis differentiam? cogita & expende, qui differat à Deo, ab Angelo, ab aliis ſimilibus.

De 2. Regula.

*Utilitas
predicamē-
torū in hac
ars.*

Ut invenire quædam methodo facilissima predicamēta absoluta, non tantū ab æco & sigillum Encyclopediæ excuties minutatim; sed insuper expendes predicamēta. Etenim omnia & singula predicamēta absoluta deduci possunt per omnia & singula predicamēta. Itaque velis indicare hominis bonitatē, eam considera, ratione substantiæ, quantitatis, qualitatis, & cæterorum predicamētorum. Sed nondum conqueſces in hoc predicamētorum portu, ad argumēta Logica tibi insuper accedendum statuo. Scire namq; debes, equez nam sit hominis bonitas

bonitas respectu causæ efficientis, materiæ, formæ, finis, effectuum, & reliquorum argumentorum Logicorum.

De 3. Regula.

Prædicata respectiva facile est invenire. si nota solum illorum abaci supra traditi perlustrentur, & sigillum universitatis adhibeatur: sed etiam, si consideretur. 1. Prædicata absoluta: ut, dicturus de hominis bonitate, consideret, quomodo ista differat ab ejusdem magnitudine, duratione, virtute: itemq; quomodo ejus bonitas differat à bonitate Dei, Angeli, & cæterorum subjectorum. 2. Prædicamenta: ut hominis substantia differat à substantia Angeli; hominis quantitas differat à quantitate cæli. 3. Argumenta Logica: ut homo quoad effecta quædam differat ab Angelo, cumq; eo convenit itidem quoad effecta quædam: differat à planta causa efficiente proxima, materia proxima, forma, fine proximo. Sed quis hanc fecunditatem & copiam explicet?

De 4. Regula

Quæstiones ab authore nostro propositæ, querunt bisariam. Aut enim de essentia querunt: ut, an cælum est, quid est, de quo est, quare est, quantum est: Aut de attributis sive prædictis cum prima & secunda figura, vel simpliciter, vel compositè. Simpliciter: ut, an Deus est bonus?

K quid

quid est ejus bonitas? de quo est ejus bonitas? quanta est? Item, an Deus est principium? quale est principium. *Compositè*: ut an bonitas Dei differt ab illius omnipotentia? an Dei bonitas est infinita?

De 1. Regula.

*Quenam
virtus ex
arte Lullii
probanda?*

Quum tractatio compositorum p̄deat à tractatione simplicium, & per̄ceptum fore putamus t̄rudi, quod ajunt, Minerva unum atque alterum exemplum deducamus. Hic autem cogites illud velim, quifquis huic arti operam navare cogitas, neminem posse perfectè deductum exemplum afferre: quum res sit infinita. Insuper & hoc cogites, hanc nostram artem quam simillimam esse malleo, qui aurum, argentum, ferrum, aliudve metallum elaborat, falluntur ergo, qui putant, hanc Lull. artem seipsa contentam esse posse, ita quidem ut hac cognita aliq̄ artes non sint delibandę vel primoribus digitis. Nullus professorum hujus artis ita docuit, nec ipse Lullius, qui suę artis vim & utilitatem his verbis clarè satis ob oculos ponit in proœmio artis magnę: *Quia, inquit, quilibet scientia habet sua principia propria & diversa à principis aliorum scientiarum: ideo requirit & appetit intellectus, ut sit una scientia generalis ad omnes scientias, & hoc cum suis principis generalibus, in quibus principia aliarum scientiarum particularium sunt implicita & consenta, sicut particulare in universali. Et*

paulò

paucis possit. Per hanc quidem scientiam possunt alia scientie per se acquiri. Principia enim particularia in generalibus huius artus reperiuntur & apparent: dum tamen principia particularia applicentur principis huius artus, sicut pars applicatur suo toti. Principia verò huius artus sunt: Bonitas, Magnitudo, Duratio, Potestas, Sapientia, Voluntas, Virtus, Veritas, Gloria: Differentia, Concordantia, Contrarietas, Principium, Medium, Finis, Majoritas, Æqualitas, Minoritas. Et dicuntur generalia; quia omnes bonitates aliarum scientiarum, ad unam bonitatem generalem sunt applicabiles. Et idem dico de omnibus magnitudinibus ad unam magnitudinem generalem. Et sic de consimilibus aliis suo modo dicendum. Amplius quidem hæc scientia generalis potest nuncupari: quia quæstiones generales habet ad omnes alias quæstiones, quæcumque sunt, applicabiles. Omnes enim istis implicatur & sunt hæc, scilicet: *Utrum sit? Quod sit? De quo sit? Quare sit? Quomodo sit? Quis sit? Quando sit? Ubi sit? Quomodo sit? Cum quo sit? Et cum? Et sine? Et contra? Et pro? Et contra? Et contra? Et contra?* Et sic de ceteris. Et apparet numerum, item Aristoteles enumerat rationes mixtionis principiorum & regularum, quæ habentur inferius patet. Nam sicut proposito in cōtra omnia est generalis, et loci propositiones, & suo modo ista principia composita, in cōtra sunt generalia ad omnia principia particularia composita. Et ut dubitare moveatur: dico, quoniam alia principia sunt particularia respectu istorum principiorum huius artus: sicut bonitas magna, quæ est composita: est virtus

nus quidem ad bonitatem Petri & Guilelmi, & ad
qui, & sic de aliis. Hæc Lullius. Paucis hinc
verbis continetur clavis artis Lullianæ. No-
li igitur, amice lector, habere fidem impo-
storibus, qui dicunt hanc solam artem pos-
se hominem locare in amplissimo eruditio-
nis fastigio. Disce à Lullio, quid emolumen-
ti ex isto Agello expectandum sit. Sed ad
exempla veniamus.

Exemplum thematis simplicis.

FIDES SALVIFICA SEU

JUSTIFICANS.

*Exemplum
thematis
simplicis.*

P Rincipio reducendum est hoc thema
per sigillum Encyclopædiæ ad suam di-
sciplinam, putà Theologiam. De hinc ad li-
teram alphabeti, videlicet K. in serie subje-
ctorum, quod denotat Instrumentativum,
& quidem ad prædicamentum relationis.

Facta hac reductione, sequatur dedu-
ctio.

1. *Deductio per prædicata absolu-
ta, figura A.*

Ab. **B**onitas: Fides salvifica est habitus
divinitus infusus: non est cujusvis
hominis.

Ac. *Magnitudo:* Fides resumit incremen-
tum: non potest amitti actu primò.

Ad. *Duratio:* Persistit in rebus advertis:
non manet in altera vita, ut hic est.

Ac. Pot.

- Ac. *Potestas*: Facit, ut homo jactet curam suam super Dominum, non confidat in homine, diligat Deum & proximum.
- Af. *Sapientia*: Fides implicita nulla est: non excludit cognitionem Dei, & operum ejus, sed includit. Est enim notitia seu lumen in intellectu.
- Ag. *Voluntas*: Fides est fiducia.
- Ah. *Virtus*: Non est virtus Ethica, sed Theologica.
- Ai. *Veritas*: Fides justificans nō est phantasia quædam, sed firma persuasio.
- Ak. *Gloria*: Fides est gloriatio fidelium.

II. *Deductio per pradicata respectiva, figura T.*

- Tb. **D***ifferentia*: Fides salvifica differt ab historica. Differt autem bonitate, magnitudine, duratione, & similibus.
- Tc. *Concordantia*: Fides convenit in quibusdam cum spe & charitate. Cōvenit autem bonitate, magnitudine, principio, causis, effectis, adjunctis quibusdam.
- Td. *Contrarietas*: Fides & infidelitas seu incredulitas.
- Te. *Principium*: Fidei causa efficiens principalis est spiritus sanctus: causa instrumentum.

strumentalis, verbum Dei & Sacra-
menta.

Tf. *Medium*: Fides est mensura caritatis;
item analogia fidei est regula Chri-
stianiismi.

Tg. *Finis*: Fidei finis est vita aeterna.

Th. *Majoritas*: Fides est major charitate.
Major autem est, si spectetur ejus boni-
tem, magnitudinem, & reliqua attri-
bura.

Ti. *Aequalitas*: Fides infirma æquæ est fi-
des, acque firma.

Tk. *Minoritas*: Fides minor est vita æ-
terna, seu medium finis. Fide minor
est charitas.

III. Deductio per quaestiones.

1. Quæritur de essentia fidei: an sit, quid
sit, de quo, quare, quanta?

2. Quæritur de attributis utriusque figu-
ræ: an huius sit bona, quid sit ejus bonitas,
de quo sit &c. an fides sit differentia? quid sit
ejus differentia?

IV. Deductio per mixtionem princi- piorum & quaestionum.

N. *Lexio* hic dicitur, quando unum dedu-
citur ex altero, ut loquitur Doctores.
Proinde enim hisce verbis absolvitur quic-
quid hoc est artificium. Dicitur igitur de the-
mate

mate simplici non est, quod omnia & singula eius prædicat accumules. Satis est, si in uno figis pedem, quod maximè ad rem facit sic dicturus de fide, expendere, si placet duntaxat, eius differentiam à bonis operibus; eamq; deduc per omnia & singula prædicata, ita mō; quæstiones, hoc modo.

1. *Questio An.*

AN fidei bonitas differt à bonitate bonorum operum?

An fidei magnitudo differt à magnitudine bonorum operum? Et sic pergendo per utramq; figuram.

2. *Questio Quid.*

Quid est, quo fidei bonitas differt à bonitate caritatis.

Quid est, quo fidei magnitudo differt à magnitudine bonorum operum? Et sic pergendo per reliquas quæstiones, quæ singulæ penetrant terminos utriusq; figuræ.

Sed parum est, quod dixi. Si quis quæstiones & prædicata hujus artis, ceu terminos intrinsecos, velit miscere cum terminis extrinsecis aliarum disciplinarum, Metaphysicis, scilicet, Logicis, & Theologicis, quanta, putas, inde surget copia? Ego hoc labore superfedeo. Unum hoc velim monitos hujus artis studiosos, ut hujusmodi deductiones statuunt proram & puppim,

vallum & fossam hujus artis. Hic & illud notandum studiosè, artis hujus applicationem ad thema simplex explicandum esse, vel latiore, vel contractiore. Latiores applicatio est, quando eo ordine & methodo progredimur, quam Lullius præscripsit: incipiendo, nempe à bonitate, pergendo ad magnitudinem, & sequentia prædicata.

Contractior applicatio est, quando unum atque alterum terminum sèligimus, quem nostro instituto maximè accommodum judicamus, eumque deducimus per reliquos terminos methodo arbitraria.

Sequitur exemplum thematis compositi.

An mundus sit aternus?

*Exemplum
thematis
compositi.*

Quum problema aliquod tractandum tibi proponitur, prima tua cogitatio sit de simplicibus thematibus, quæ in isto composito themate continentur, ut nempe videas, quæ & qualia sint ista themata simplicia. Sic enim fiet, ut possis rectè constituere statum controversiæ, & judicare quid in quæstionem videat: ut monet D. Keckermann. in logic. spec. part. 2. c. 2. quod scriptum sibi habeant commendatum & Logicus & hujus artis amatores. Pleraque enim quæ ibi tractat Keckermannus ita sunt compa-

comparata, ut paucis mutatis ad nostrum institutū, quā facili mē transferri queant. Hoc nostrum consiliū, qui sequendum sibi proponunt, non pœnitendum, spondeo, fructum sentiant, imō ipsissimum & Logices & artis hujus nucleum assequantur. Præterea, statu controversiæ rectè cōstituto, atque adeo rectè ordinatis in quæstione simplicibus thematibus, constituas certam propositionem, vel quæstionem affirmantem vel negantem, quam velis probare, seu, pro qua velis disputare. Certe quæstione, seu conclusione, constituta affirmante vel negante, iterum converte mentem tuam ad simplicia themata, & tracta juxta terminos simplices, tam thema simplex subjecti, quā simplex thema prædicati. Hunc canonem nostrum habeant tibi hujusartis studiosi imprimis cōmendarum, & sciant certò, propterea multas disputationes & problematum tractationes infelicitè institutas esse, & adhuc instari in scholis, quod iste canon fuerit ignoratus & non observatus, ut sunt verba Keckerm. d. l. Pendent composita à simplicibus non tantum in constitutione, sed etiam in cognitione & tractatione: idè qui vult dextrè disputare de compositis, cum oportet simplicia prius nosse & explicare posse. *Bonus explicator*, dicebant

veteres, facit bonum disputatorem. Eodem
nempe modo, hic se res habet, ut in Gram-
matica, ubi doctrina syntactica pendet ab
Etymologica. Exemplum superius propositum,
in manus sumamus.

C.	Non est	D.
Mundus.		Æternus.
	B.	

Mundus est effectum Dei.	Deus	Solus Deus est æternus.
		Æternitas est eius proprie-
Mundi Bonitas est fini-		tas.
ta.	Bonitas	Æternitatis bonitas est
Mundi forma est depen-		dens in
dens ipso temporalis.	Differentia	Æternitas differt à mudo.
	C.	
Angelus est asstimandus	Angelus	Angelus non est æternus.
incola.		
Mundus habet partes	Magnitudo	Æternitas est negatio
		temporis.
Mundus concordat cum Cœ-	Concordantia	Æternitas et immensitas
corum, libris.		simul sunt.
	D.	
Cælum est pars mundi.	Cælum	Cælum non est æternum.
	C.	D.
Mundus	Non est	Æternus.
	D.	
Mundus hic expressibilis	Duratio	Æternitas est duratio in-
renovatur.		terminabilis.
Mundus est compositus	Contrarietas	Æternum non est compo-
contrarius.		situm.
	E.	
Homo est pars mundi.	Homo	Homo non est æternus.
Mundus habet finem	Potestas	Æternitas est ipsa omni-
vires.		potentia.
Mundi datur principium.	Principium	Æternitas caret princí-
		prio.
		Mundus

E.

Mundus est vanitati sub- Imaginatio Æternitatis rationem et
iectus, multa u. eo sunt formalit. nec non metum
• figmenta. phantasia hominis.
Sapientia creavit mun- Sapientia Æternitas est tantum o-
dum. miferentis.
Mundus non est medium Medium Æternitas non admittit
participationis, inter
finem et infinitum. successione.

G.

Animalia sunt partes et Sensitiva Æternitas est insensibila.
incola mundi
Deus non vult mundi a- Voluntas Bonitas infinita perfectio
ternitatem. voluntatis et æterni-
Mundi erit aliquando fi- Finis tas coherere.
nis. Æternitas caret fine.

H.

Vegetabilia sunt partes Vegetativa Vegetabilia non sunt æ-
mundi.terna
Si nihil esset æternus Virtus Æternitatis efficacia est
multo magis virtutes major mensio.
essent æterna.
Mundus non est maior se- Majoritas Æternitas est nobilior.
ipso. mundo.

I.

Elementa sunt principia Elementativa Elementa non sunt æter-
mundi. na.
Mundus non est mundus, Veritas Si mundus est æternus, æ-
si æternus est. ternitas non erit æter-
nitas.
Mundus non est æqualis Æqualitas Æternitas est, æqualis
pro immutabilitati.

K.

Accidentia mundi non Instrumenta- Æternitatis propria non
sunt æterna. tiva competunt mundo.
Mundi gloria non est ma- Gloria Deus suam gloriam alteri
ior gloria Dei. non dat.
Mundus est minor Deo. Minoritas Si mundus est æternus, æ-
(ternitas est minor immensitate).

Ἐκείνης διαζεύξεως

1. Diagramma nostrum est positum lq-
eo quartæ figuræ: ita ut planè una eademq;
utriusque sit, cum amplitudo, tum neces-
sitas.

2. Sæpè occurrunt inutiles combina-
tiones, & unum argumentum interdum
terve quaterve occurrit. Itaque delectus
argumentorum est habendus.

3. Proposito problema aliquo, illud
resolve in subiectum & prædicatum; & u-
trumque reducat suam literam, ut *Mundus*
reducatur ad C. *Aeternus* ad D.

4. Reductione facta, utraque literam,
sive utrumq; terminum deduc per singula
substrata elementa, & deinceps argumen-
tare à natura cum subiecti tum prædicati.
Subiectum ita combinatur. CB CC CD
CE CF CG CH CI CK.

Prædicatum hoc modo combinatur.
DB DC DD DE DF DG DH DI DK.
Si placet, adde quæstiones, ut ita unius li-
teræ sint quatuor significata.

5. Singulæ literæ denotat subiectum,
prædicatum absolutum & respectivum,
Itaque quælibet combinatio subministrat
sex argumenta tria, ratione subiecti, & to-
tidem ratione prædicati.

6. Si quis disponat argumenta cum the-
mate

mate seu questione, videbit rationem consequentias.

7. Ut ad unum idemque argumentum afferre queas instantias. cogita *unum duci per omnia*. Una enim litera probat alteram.

8. Per quaestiones sic probabis mundum non esse æternum: per *Quid*: mundi quidditas est finita per *Quale*, mundi qualitates non sunt æternæ: per *Quantum*: mundus est quantus. Non igitur æternus? per *Ubi*: Mundus est in loco: per *Quando*: Mundus est temporalis. Sed quis lingula percontetur? Nam si ad prædicamenta & argumenta Logica recurramus, quanta surget novis metlis?

Epilogustractionis de artis Lulliana architectura & usu.

Hæc volui scribere bono publico, de architectura & usu artis Lullianæ, paratus dedere iis, qui aliam ejus artis explicationem vel etiam applicationem adferre conantur. Ego ea sincerè detexi, quæ jam per octennium discere & audire mihi licuit. Poteram quidem plenum commentarium adornare adjectis quàm plurimis variarum facultatum exemplis: sed quum viderem excellentissimum illum Keckernaunum in Logica sua speciali talia & præcepta & exépla habere, quæ paucissimis immuta-

ria

tis ad principi: huius artis transferri possent, malui exerce red ligētiam lectoris in collatione, instituenda, quam meam in iis occupare quæ ab iis, qui infra mediocritatem docti sunt, præstari quam facillimè possunt.

TRES ROTÆ

Facultatis oratoriae

Ad copiam rerum comparandam;

Item quæ

TRIANGULUM ET CIRCULI

Ad copiam verborum & rerum simul comparandam.

Superest tertia meditationum nostrarum pars: qua cupimus suppetias ferre oratoria facultatis studiosis. Non autem intendimus plenum huius facultatis systema scribere: sed pro Gymnasinata quædam proponere, quæ faciunt ad copiam rerum, tum verborum comparandam.

Ad Copiam verborum comparandam facillit. tres rotae. Copiam rerum oratoria facultatis studiosus sibi comparabit per tres rotas sive circulos Sicut enim tria sunt genera orationum, Demonstrativum, Deliberativum & Judiciale: ita tres inventi sunt circuli à Jafone Nores, Italo scriptore, qui ad tria ista orationum genera accommodati sunt, quos in Tabulas redegit Antonius Possevinus l. 18. bibliotheca selecta. Verum, quum neuter Italæcutor, quod voluit, ego in præsentiarum pro virili annitar, ut tres istæ oratorum Rotæ melius fabre-

fabrefiant, & facilius intelligantur. Itaque de illorum fabrica & ulu præcipiemus. In genere notetur, quemlibet circulum tribus parti-^{Generalis observatio de oris} bus essentialibus constare debere, videlicet centro circumferentia. & norma sive regula. In centro scribendum est thema, de quo dicendum. In circumferentia ponenda sunt argumenta oratoria, cuiusq; generis propria. In norma exprimenda sunt argumenta Logica, v. lex mente Peripateticorum, vel juxta methodum Rami. Quod si magis ardeat termini Lulliani, possunt assumi. Quoties ergo occurrit thema pertractandum, velim, illud inscribi centro. Quo facto, de illo enuncientur argumenta oratoria, posita in circumferentia. Non autem nuda illa argumenta assumenda sunt, sed quodvis argumentum oratorium deducendum est per argumenta Logica in regula expressa. Norma igitur sive regula ista ita erit comparata, ut possit volvi, & singulis argumentis logicis applicari. Sic de tribus istis in genere: nunc in specie de singulis.

ROTA GENERIS DEMONSTRATIVI.

Orationes generis demonstrativi ver-^{Rota genera demonstrativa} santur in laude & vituperio, personarum, rerum, factorum.

Itaque in centro ponatur vel persona, vel res, vel factum.

Si

Si est persona; eaque laudanda in circumferentia pone bona animi, corporis, fortunæ: Sin vituperanda, in circumferentia pone mala animi, corporis, & fortunæ. Dehinc normam applica singulis: ut, bona animi considerantur, ratione causæ efficientis, materiæ, & reliquorum terminorum simplicium. Si est res; considera in circumferentia magnitudinem seu excellentiam, vel parvitatem & ignobilitatem, ratione causarum effectuum, & reliquorum argumentorum.

Si est factum in circumferentia, pone personas, locum & tempus.

His ita positis in circumferentia, applicetur norma sive regula, quæ continet argumenta amplificantia, quæ alias non in se citè vocantur examinativa.

Ratio laudandi triplex.

Cæterum de laude personarum sequentia notentur. *Laudamus i. directa.* cum mortuum laudamus: idque per amplificationem, dum extollimus mortui patriam, nobilitatem, educationem, virtutes; nec non suademus defuncti junioribus cognatis, ut ejus egregia facta imitentur, seniores autem cognatos consolamur. 2. *Oblique*, cum per speciem gratiarum actionis eadem opera aliquem laudamus, quod fit, primò cum per amplificationem & comparisonem acceptum beneficium extollimus, deinde eam ipsam virtutem commendamus, quam in
nos

nos conferendo beneficio adhibuit; deniq;
pollicemur nos futuros gratos & beneficii.
memores 3. *Item oblique*, cum per causam
gratulationis simul etiam laudamus aliquē
In quo tria præstamus: Primò felicem illi
exitum rei gratulamur; Secundò per ampli-
ficationem meritum ejus commendamus,
& virtutem, cujus beneficio id conse-
cutus sit; tertiò, Deum precamur, ut ad
commune patriæ & familiæ bonum, id ipsi
contingat.

ROTA GENERIS DELI-
BERATIVI.

*Rota generis
deliberativi.*

Rota generis deliberativi habet centrū.
circumferentiam, & normam.

In centro ponatur thema, videlicet sua-
sio & dissuasio ipsa, cujus hæ sunt species 6
Posseyini bibliotheca.

& *Eorum,*

*Eorum, quæ in deliberationem cadunt, hæc
sunt præciosa.*

	Suadendum,	dissuadendum.
1. Bellum, Pax, In- ducia, Fœdus.	Quod iniuri de- beat.	Quod iniuri non debeat.
2. Dux exercitus, classis præfectus.	Quod creandus.	Quod non crean- dus.
3. Civitates, Gar- ces.	Quod munien- da.	Quod non mu- nienda.
4. Trajectio, com- meatus.	Quod conceden- da.	Quod non con- cedenda.
5. Consuetudo.	Quod introdu- cenda vel ser- vanda.	Quod non in- troducenda vel servan- da.
6. Lex.	Quod ferenda vel usu fir- manda.	Quod non ferē- da vel usū firmanda.
7. Meritum.	Quod premio as- ficiendum.	Quod premio non sufficien- dum.
8. Censui, onera, tributum.	Quod imponen- da.	Quod non im- ponenda.

In circumferentia sint argumenta probantia.

Suasio.

Dissuasio.

Probanda.

1. A necessario.	A non necessario.
2. A possibili.	Ab impossibili.
3. A facili.	A difficili.
4. Ab utili.	Ab inutili.
5. Ab honesto.	Ab inhonesto.
6. A delectabili.	A non delectabili.

In regula sint loci topici dialectici. No-
minatim tamen suasio & dissuasio, ampli-
ficantur ex circumstantiis rei, personæ, loci,
temporis.

reporis rationis, & causæ: & excitandi sunt
affectus desiderii, spei, amoris, timoris.

ROTA GENERIS JUDICIALIS.

Rota generis deliberativi itidē habet tres Rota generis
partes integrales, centrum, circumferentiam, normam.
Judicialis.

In centro collocetur ipsummet thema,
de quo paucis sic habendum. Genus judi-
ciale in se habet accusationem & defensionem:
ejusq; quatuor potissimum sunt ques-
tiones, seu constitutiones, ad quas omnes
illius generis causæ referuntur.

	Accusatio.	Defensio.
Conjectu- ralis	Quod a: causationem Quod reus causam habuerit.	Quod accusatio fal- sa.
	Quod reus voluntatem habuerit.	Quod reus causam non habuerit.
	Quod reo fuerit po- testas.	Quod reus voluntatem non habuerit.
	Quod cetera reum in ipso facto, ante & post extiterint in iudicio.	Quod reo non fuerit potestas.
	Quod factum inju- stum.	Quod contra reum nec in ipso facto, nec ante, neq; post extiterint iudicia.
Qualitatis.	Quod factum contra equitatem naturalem.	Quod factum iustum.
	Quod factum contra inveteratum u- sum.	Quod factum iustum secundum inveteratum u- sum.
	Quod factum contra legem.	Quod factum iustum secundum legem.

Definitiva.	Quod res tale nomen meretur.	Quod res tale nomen non meretur.
	Quod res in definitione, & descriptione est comprehensa.	Quod res in definitione & descriptione non est comprehensa.
	Quod rei nomen usui communi respondet.	Quod rei nomen usui communi non respondet.

Quæcatis	Quod res sit tanta momenti.	Quod res non sit tanti momenti.
----------	-----------------------------	---------------------------------

Per amplificationem injuriam.	A comparatione minorum injuriarum.	Per extensionem injuriam.	A comparatione majorum injuriarum.
----------------------------------	------------------------------------	------------------------------	------------------------------------

In circumferentia ponantur argumenta accusationis & defensionis, hoc modo:

Accusatoris intentio. Defensoris depulsio.

A testibus.	Contra testes.
Ab instrumentis.	Contra instrumenta.
A tormentis.	Contra tormenta.
A iurejurando.	Contra iuramentum.
A dispositione aliqua juris civilis.	A contra dispositione juris civilis.

In norma sint loci argumentorum topicorum; cum primis perpendantur circumstantiæ rei, personæ, loci, temporis, rationis, causæ: & excitentur affectus odii & amoris, invidiæ & misericordiæ, iracundiæ & mansuetudinis.

TRIANG.

TRIANGULUM.

Satis de tribus rotis ad copiam rerum comparandam apprimefacientibus: sequitur triangulum, quod facit ad copiam verborum acquirendam. *Triangulum*

Triangulum illud est schema modificandi orationem secundum artes Logicas, Grammaticam, Rhetoricam, & Dialecticam. Brunus effinxit quadratum, ut descriptum in theatro Scholastico & consiliario Academico. Nobis magis ardet triangulum, de quo nos submonuit Reverendus & Clarissimus vir, M. Tobias Andreas Hallensis. Fiat ergo triangulum *ισοπλευρον* *equilaterum*. & primo lateri adscribantur termini Grammatici, secundo Rhetorici, tertio Logici, hoc modo:

I. Termini Grammatici.

1. Per numeros, singularem & pluralem.
2. Mutando nomen.
3. Equipollenter.
4. Compositivè.
3. Per casus. N. G. D. Ac. V. Ab.
4. Per personas. 1. 2. 3.
5. Per activum & passivum.
6. Per tempora, præsens, præteritum, futurum.
7. Per modos, Indicativum, Imperativum,

L 3 vum,

166 **THESAURUS ARTIS**
vum, Oprativum, Conjuncti-
vum, Infinitivum.

- 8. Per Gerundia.
- 9. Adverbialiter.
- 10. Per Conjunctiones, & Interjectiones.
- 11. Per varias regulas Syntacticas.

II. Termini Rhetorici.

- 1. Metonymicè.
 - 2. Ironicè.
 - 3. Metaphoricè.
 - 4. Synecdochicè.
- } per tropos.

Dehinc. Per decem figuras dictionis,
ut sunt;

- 5. Epizeuxis.
- 6. Anadiplosis.
- 7. Climax.
- 8. Anaphora.
- 9. Epistrophe.
- 10. Symploce.
- 11. Epanalepsis.
- 12. Epanodos.
- 13. Paronomasia.
- 14. Polypoton.

Denique per decem figuras sententiarum, ut
sunt;

- 15. Exclamatio.
- 16. Apostrophe.
- 17. Epanorthosis.

19. Apostrophe.
20. Prosopopœia
21. Abdubitatio
22. Communicatio
23. Occupatio.
24. Concessio.
25. Permissio.

III. Termini Logici.

1. Per Prædicabilia.
2. Per Prædicamenta.
3. Per argumenta Logica; quo pertinent
hi termini.
4. Contrariè
5. Relatè.
6. Contradictoriè
7. Privativè.
8. Etymologicè.
9. Descriptivè.
10. Definitivè.
11. Per varias axiomatis seu propositio-
nis species.
12. Per doctrinam syllogisticam.

Praxis trianguli ita constructi talis est:
Si occurrat phrasialis aliqua, ea ratione subje-
cti & prædicati per terminos illos Gramma-
ticos, Rhetoricos & Logicos est deducen-
da: ut ostendimus in theatro & consiliario
nostris: quo te amandamus.

EPIMETRUM.

Auctor loco placet adicere circulos quosdam Logicum, Historicum, Politicū, Lexicum, & Indirectum, futuros oppidò utiles oratoriz studioſo.

CIRCULUS LOGICUS.

*Circulus
Logicus.*

Tractaturus thema simplex vel cōpositum, illud inscribe centro. 1. Dein in circumferentia pone argumenta Logica principalia sive radicalia, quæ nobis sunt 1. causæ. 2. effectum. 3. Accidens, sive adjunctum. Denique fiat norma, in qua scribantur argumenta amplificantia, quæ nobis sunt quatuor. 1. Convenientia. 2. Contrarietas. 3. Comparatio. 4. Autoritas. Etenim quæcunque conveniunt, conveniunt causis, effectis, & similibus. Sic causæ contrariæ & effecta contraria considerantur Comparati etiam possunt causæ; effecta, adjuncta. Denique hæc omnia auctoritatibus sive testimoniis munienda sunt, Exempli gratia. Si velis dicere de magnitudine Romani Imperii, considera omnium primò causas ratione convenientiæ; ut eadem sint hujus imperii causæ, quæ fuerunt Reip. Athenensis Spartanæ. Deinde easdem causas considera ratione contrarietatis, ut, non sunt eadem causæ hujus Imperii, quæ sunt Turcici illius. Tum descende ad causas

causas comparatas, & denique testimonia. Ecce quam lætissima & latissima tibi surgit argumentum melius, quam si nondum adsequeris, cerebrum in calcaneo gestas, aut oculos mentemque Supinæ inscitæ veneno suffusus es.

CIRCULUS HISTORICUS.

Historicum studium tibi non commenda- *Circulus hic*
dabo, studiose lector; ob id, nempe quia hi- *storicus.*
storicum est. Historicum enim Græcis dici-
tur omnescientificum, & scientiam perti-
nens, si originem & flexum vocis spectes.
Maximè autem decet oratorem, in histo-
riarum Oceanum se emergere. Debet enim
dictis similibus, & exemplis, ceu sanguine
& cute, corpus orationis suæ vestire. Exem-
pla unde petet, si non re historis petet? Ae-
quo ordine petet. Eo opinor, qui est omnium
accuratissimus aut certe accuratissimo pro-
ximus. Talis est, quæ hoc circulo adumbro.

Novem sunt intervalla, totidem literis
adumbrata.

1. B. A conditu mundi ad diluvium.
2. C. A diluvio usque ad Monarchiam
Chaldæorum.
3. D. A Monarchia Chalææcem ad Mo-
narchiam Persarum.
4. E. A Monarchia Persarum usque ad Mo-
narchiam Græcorum.
5. F. A Monarchia Græcorum ad Mo-
narchiam

70 THESAURUS ARTIS.

Romanorum: quæ in quatuor partibus herciscitur.

- 6. G. 1. A Julio Cæsare ad Constantinum Magnum.
- 7. H. 2. A Constantino Magno ad Carolum Magnum.
- 8. I. 3. A Carolo Magno ad Carolum Quintum.
- 9. K. 4. A Carolo Quinto ad Rodolphum Secundum.

Hujus circuli utilitatem vel verbo indicabo.

Circulus Historicus continebit novem literas modo enumeratas eritque omnium maximus, ita quidem ut reliquos ambiat supra enarratos. Quoties ergo cupis amplificare thema vel sententiâ, percurte circuli historicum, ut videas, numquid succurrant exempla aliqua sub primo, secundo, vel tertio intervallo. e.g. Theologus concionaturus de afflictionibus, quæ manent Ecclesiam, sic procedet: Suum thema in cætro collocet, & attentè perlustret singula intervalla, ut videat uno veluti obtutu afflictiones Ecclesiæ antediluvium, paulo post diluvium, sub quatuor Monarchiis. Incredibile & mirum dictu, quàm singulare hoc sit memoriæ subsidium. Circulus hic citari potest per triangulum supra traditum, nominatim per terminos Rhetoricos. v.g. Ecclesia

eleſia ſemper eſt ſub cruce: Hoc ſic ampli-
catur. A deſcendit Abel, & promeloquere.
Tu non fuiſti ſub cruce. Quid commemo-
rem Abrahamum? Et ita deinceps.

CIRCULUS PRACTICUS.

Ad extremum adſicere placet circulum
practicum. Ejus fabrica ita habet. Thema
ponatur in centro. In diametris ſcribantur
quatuor humanæ vitæ ordines, videlicet
Scholaſticus, Eccleſiaſticus, Politicus, Oe-
conomicus. In circumferentia ſint hæc
tria, RES, PERSONÆ, ACTIONES. Uſus ta-
lis eſt. Si velis ſuadere vel diſſuadere defen-
dere vel accuſare, laudare vel vituperare,
confidera quomodo tuum thema deduci
poſſit per ſingulos ſtatus ſive ordines; & in
ſingulis ordinibus confidera res, perſo-
nas, & facta. v.g. amplificaturus illud Poëtæ

Nulla ſalus bello —

Sic procede. Quaſo, auditores, perpendi-
te: annon Scholæ (*ecceres*) peſſum eunt,
quando Mars crepat? Annon præceptores
(*ecce perſonæ*) & diſcipuli auſugunt? An-
non diſputationes (*ecce actiones*) declama-
tiones, & ſimilia exercitia ſilent? Eodem
modo confiderari poſſunt res, perſonæ, &
actiones Eccleſiaſticae, politicae, atque
œconomicae. Sed manum de tabula.

PER ORA.

PERORATIO

Hujus opusculi.

TAm manum de tabula. Quæ si scripsit
minuta, cogites illud, pervelim, quod
Hieronymo adscribitur: *Non contemnenda
sunt, inquit, parva, sine quibus magna consistere
nequeunt.* Et verò quæ à nobis scripta sunt,
maturo, nisi vehementer fallor judicio, an
consilio scripta sunt. Iis enim expoliendis
jam integrum septennium, & quod excur-
rit infumimus.

Si qui tamen sunt severiorib. addicti, ita
ut hæc puerilia per contemptum vocare pos-
sint, ii, velim, cogitent, me illis manu-
ductionem quandam scribere voluisse, qui
medum habent sensus exercitatos, qui que
& amant & admirantur docendi discendi-
que rationem eorum, qui saccharo Mathe-
matico studia per se plus satis amara incru-
stare satagunt. His me & mea probare cu-
pio. Iisdem me comendo, & illos juxta
mecum Deo, quem ut benedicat vitæ, va-
letudini & laboribus nostris, & nos duca
rectâ viâ ad metam illam, quæ nobis in
caelis reservatur, ad divinæ suæ
gratiæ gloriam, toto
pectore oro.

F I N I S.

